

**ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΤΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

Αθήνα 2002

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	3
2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
3. ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	7
4. ΓΕΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	11
5. ΘΕΜΑΤΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	21
6. ΘΕΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΛΥΨΗΣ.....	35
7. ΘΕΜΑΤΑ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕ ΕΚΔΟΤΕΣ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ	39
8. ΒΡΑΒΕΙΑ-ΣΥΛΛΟΓΟΙ-ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ.....	63
9. ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ- ΑΠΟΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	67
10. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	77
10.1 ΣΥΝΟΨΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	77
10.2 ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ	80
10.3 ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ	80

---

1. Ταυτότητα της έρευνας

Σκοπός έρευνας: Η έρευνα «Επαγγελματικής Κατάστασης των Ελλήνων Μεταφραστών» πραγματοποιήθηκε από το Εθνικό Κέντρο βιβλίου με στόχο να αποτυπώσει το επαγγελματικό και μορφωτικό προφίλ των μεταφραστών, να διερευνήσει ζητήματα όπως η υποαπασχόληση, η ετεροαπασχόληση και η κοινωνικο-οικονομική διαστρωμάτωσή τους, να καταγράψει τις απόψεις και τις προτάσεις τους σχετικά με το επάγγελμά τους.

Πληθυσμός έρευνας: Το αρχικό ερευνητικό πλαίσιο περιελάμβανε τους μεταφραστές, κατοίκους Ελλάδας, που είτε είναι εγγεγραμμένοι σε επαγγελματικό σύλλογο μεταφραστών είτε έχουν ενδιαφερθεί ώστε να εγγραφούν στο Αρχείο Σύγχρονων Μεταφραστών του Ε.ΚΕ.ΒΙ.

Έτσι λοιπόν, το αρχικό ερευνητικό πλαίσιο καταρτίστηκε με βάση:

- τον κατάλογο μελών του Πανελληνίου Συλλόγου Επαγγελματιών Μεταφραστών (Π.Σ.Ε.Μ)
- τον κατάλογο μελών της Ελληνικής Εταιρίας Μεταφραστών Λογοτεχνίας
- το Αρχείο Σύγχρονων Μεταφραστών του Ε.ΚΕ.ΒΙ.

Στους ανωτέρω (427 άτομα), με βάση στοιχεία σχετικής προέλευσης που διενεργούσε κατά το ίδιο χρονικό διάστημα το Ε.ΚΕ.ΒΙ. για την κατάρτιση του πληθυσμού της έρευνας Επαγγελματικής Κατάστασης των Ελλήνων Συγγραφέων, προστέθηκαν άλλοι 80 συγγραφείς-μεταφραστές, ανεβάζοντας το συνολικό αριθμό μεταφραστών του ερευνητικού πλαισίου σε 507 άτομα.

Η έρευνα τελικά περιορίστηκε στους μεταφραστές που απασχολούνται επαγγελματικά με τη μετάφραση βιβλίων.

Τύπος έρευνας: Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο των τηλεφωνικών συνεντεύξεων. Είχε προηγηθεί η ταχυδρομική αποστολή των ερωτηματολογίων στο σύνολο των μεταφραστών ερευνητικού πλαισίου ώστε να προετοιμάσουν τις απαντήσεις τους.

Χρόνος διεξαγωγής: Η έρευνα πεδίου πραγματοποιήθηκε στο χρονικό διάστημα Νοέμβριος 2000-Μάρτιος 2001.

Προσωπικό fieldwork: Για την πραγματοποίηση των τηλεφωνικών συνεντεύξεων εργάστηκαν συνολικά 4 ερευνητές και 2 επόπτες της εταιρείας METRON ANALYSIS στην οποία είχε ανατεθεί η διεξαγωγή της έρευνας πεδίου.

Πραγματοποιηθείσες συνεντεύξεις: Συνολικά πραγματοποιήθηκαν 339 επιτυχημένες συνεντεύξεις με επαγγελματίες μεταφραστές, πετυχαίνοντας ποσοστό απόκρισης που προσέγγιζε το 67%. Η μη πραγματοποίηση συνέντευξης οφειλόταν είτε στην άρνηση του μεταφραστή να συμμετάσχει στην έρευνα (11%), είτε στην αδυναμία να επιτευχθεί επαφή με το μεταφραστή (16%) είτε στο γεγονός ότι κάποιοι θεωρήθηκαν ακατάλληλα άτομα για να συμπεριληφθούν στο τελικό δείγμα (6%), κυρίως λόγω της μη επαγγελματικής τους απασχόλησης με τη μετάφραση. Πλήρεις συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν με **263 επαγγελματίες μεταφραστές** που δήλωσαν ότι έχουν ασχοληθεί με **αμοιβή με τη μετάφραση βιβλίων**, ενώ για τους υπόλοιπους που ασχολούνται επαγγελματικά μόνο με τη μετάφραση άλλων κειμένων καταγράφηκαν τα βασικά δημογραφικά τους χαρακτηριστικά.

Ο σχεδιασμός της έρευνας έγινε από την ερευνητική ομάδα του Παρατηρητηρίου Βιβλίου του Ε.ΚΕ.ΒΙ. με τη συνεργασία των Ηλία Νικολακόπουλου, Αν. Καθηγητή Πανεπιστημίου Αθηνών, Νίκο Φακιολά, Δρ. Κοινωνιολογίας, Ερευνητή του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών, Τρισεύγενη Παπαϊωάννου, μεταφράστρια, πρώην Πρόεδρο του Πανελληνίου Συλλόγου Επαγγελματιών Μεταφραστών και Νίκο Πρατσίνη, μεταφραστή.

Η έρευνα πεδίου και η αρχική ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας έγινε από την εταιρεία METRON ANALYSIS.

Η συγγραφή της σύνοψης των αποτελεσμάτων της έρευνας έγινε από τους Νίκο Φακιολά, Νίκο Πρατσίνη, και Αντώνη Χωριανόπουλο, στατιστικό, μέλος της ερευνητικής ομάδας του Παρατηρητηρίου Βιβλίου του Ε.ΚΕ.ΒΙ.

Το διοικητικό συντονισμό της έρευνας και την επιμέλεια της έκδοσης είχε ο Σωκράτης Καμπουρόπουλος, Υπεύθυνος του Παρατηρητηρίου Βιβλίου του Ε.ΚΕ.ΒΙ.

---

2. Εισαγωγή

Ο μεταφραστής είναι ο πνευματικός δημιουργός που μεσολαβεί ανάμεσα στον αναγνώστη και τον συγγραφέα του πρωτότυπου έργου. Αν μάλιστα λάβουμε υπόψη τον μεγάλο αριθμό βιβλίων της ελληνικής εκδοτικής παραγωγής που αποτελούν μεταφράσεις ξενόγλωσσων έργων γίνεται φανερή η ιδιαίτερη σημασία του έργου του ως μέσου διακίνησης ιδεών και πολιτιστικής επικοινωνίας. Συμβαδίζει όμως η αυξημένη σπουδαιότητα του μεταφραστικού έργου με το κοινωνικο-οικονομικό status του σύγχρονου μεταφραστή και εν τέλει ποιο είναι το κοινωνικό και επαγγελματικό προφίλ των ανθρώπων που βρίσκονται «πίσω» από τις μεταφράσεις των βιβλίων που διαβάζουμε;

Η «Έρευνα Επαγγελματικής Κατάστασης των Ελλήνων Μεταφραστών» ξεκίνησε από το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου με διπλό στόχο: να διερευνήσει, κατ' αρχήν, μία σειρά από ζητήματα που αφορούν το επαγγελματικό καθεστώς των μεταφραστών (ετεροαπασχόληση, ασφάλιση, ζητήματα αμοιβής-πρόβλεψη πνευματικών δικαιωμάτων και εν γένει ζητήματα συνεργασίας με τους εκδότες) αλλά και να σκιαγραφήσει το κοινωνικο-δημογραφικό προφίλ του μεταφραστή. Θέλαμε, επίσης, να δώσουμε την ευκαιρία στους μεταφραστές να αναφερθούν στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, να καταθέσουν τις απόψεις και τις προτάσεις τους σχετικά με το επάγγελμά τους.

Η έρευνα μας έδωσε επιπλέον την δυνατότητα να ανανεώσουμε τα στοιχεία του ηλεκτρονικού Αρχείου Μεταφραστών του Ε.ΚΕ.ΒΙ., το οποίο, στη νέα του μορφή, είναι πλέον διαθέσιμο στο Δικτυακό του Τόπο (www.ekebi.gr).

Για την επίβλεψη της έρευνας συγκροτήθηκε Επιτροπή Παρακολούθησης αποτελούμενη τόσο από εκπροσώπους του μεταφραστικού κλάδου (κ. Τρισεύγενη Παπαϊωάννου, μεταφράστρια, πρώην Πρόεδρος του Πανελληνίου Συλλόγου Επαγγελματιών Μεταφραστών, κ. Νίκος Πρατσίνης, μεταφραστής) όσο και από ειδικούς σε θέματα απασχόλησης (Δρ. Νίκος Φακιολάς, ερευνητής Ε.Κ.Κ.Ε.) προσπαθώντας να προσεγγίσουμε το μεταφραστή τόσο ως εργαζόμενο όσο και ως πνευματικό δημιουργό. Σημειώνουμε επίσης ότι για την οριστικοποίηση του ερωτηματολογίου λήφθηκαν υπόψη οι παρατηρήσεις και υποδείξεις των μεταφραστών που παρευρέθηκαν σε ειδική ημερίδα που διοργανώθηκε για το σκοπό αυτό από το Ε.ΚΕ.ΒΙ.

Η έρευνα για την «Επαγγελματική Κατάσταση των Ελλήνων Μεταφραστών» ξεκίνησε στο ίδιο περίπου διάστημα με την έρευνα για την «Επαγγελματική Κατάσταση των Ελλήνων Συγγραφέων», καλύπτοντας έτσι ένα διπλό κενό στις έρευνες του Ε.ΚΕ.ΒΙ. όσον αφορά τη διερεύνηση της κατάστασης των δημιουργικών συντελεστών του βιβλίου.

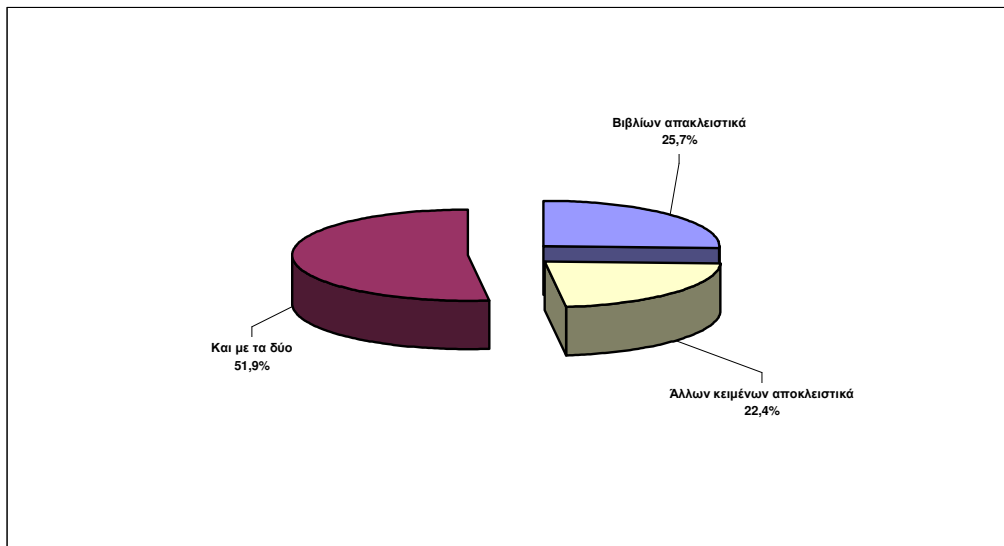
Το αρχικό πλαίσιο αναφοράς της έρευνας περιελάμβανε τους μεταφραστές που ήταν εγγεγραμμένοι σε επαγγελματικό σύλλογο του κλάδου (Πανελλήνιος Σύλλογος Επαγγελματιών Μεταφραστών, Ελληνική Εταιρεία Μεταφραστών Λογοτεχνίας) ή στο Αρχείο Σύγχρονων Μεταφραστών του Ε.ΚΕ.ΒΙ. και επιπρόσθετα αριθμό συγγραφέων-μεταφραστών που, σύμφωνα με σχετική προέρευνα, ασχολούνταν με τη μετάφραση. Στη συνέχεια η έρευνα περιορίστηκε στους μεταφραστές που δραστηριοποιούνται επαγγελματικά στη μετάφραση βιβλίων. Αν και όχι απογραφική, η έρευνα προσέγγισε ένα σημαντικό αριθμό επαγγελματιών μεταφραστών βιβλίου (263 συνεντεύξεις), στους οποίους αναλογεί ένα αρκετά μεγάλο μερίδιο της πρόσφατης βιβλιοπαραγωγής μεταφρασμένων τίτλων (περίπου το 1/5 της παραγωγής για την τριετία 1998-2000). Λόγω του τρόπου κατάρτισης του ερευνητικού πλαισίου, είναι λογικό να υποθέσει κάποιος ότι οι ερωτηθέντες μεταφραστές διακρίνονται από αυξημένη επαγγελματική – «κλαδική» συνείδηση, με γνώση και ενδιαφέρον για τα κοινά. Πιθανότατα στην ίδια αιτία μπορεί να αποδοθεί το γεγονός ότι οι περισσότεροι από τους μεταφραστές που τελικά συμμετείχαν στην έρευνα προέρχονται από το χώρο της λογοτεχνικής μετάφρασης και έχουν ήδη διαγράψει μία σημαντική διαδρομή στο χώρο, με σημαντικό αριθμό μεταφρασμένων βιβλίων στο ενεργητικό τους. Δεν έλειψαν όμως από την έρευνα και οι σχετικά νεαρότεροι μεταφραστές, με μικρότερη μεταφραστική εμπειρία και έργο. Από την πρώτη στιγμή πάντως διαφάνηκε ότι δεν έχουν όλοι οι μεταφραστές την ίδια σχέση με το χώρο, για αυτό και πέραν των συνολικών ποσοστών προσπαθήσαμε σε όλες τις ενότητες να παραθέτουμε και τα επιμέρους αποτελέσματα για τις διαφορετικές κατηγορίες μεταφραστών.

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όλους τους μεταφραστές που συμμετείχαν στην έρευνα, που με την υπομονή και τη διάθεση συνεργασίας που επέδειξαν στήριξαν αυτήν την ερευνητική προσπάθεια. Ευελπιστούμε ότι η έρευνα και τα ζητήματα που αναδείχτηκαν από αυτήν θα αποτελέσουν την αφορμή έναρξης ενός γόνιμου διαλόγου με στόχο την διατύπωση προτάσεων πολιτικής υποστήριξης του κλάδου και διευθέτησης των προβλημάτων που τον απασχολούν.

3. Σύνθεση του δείγματος

Συνολικά πραγματοποιήθηκαν 339 επιτυχημένες συνεντεύξεις με επαγγελματίες μεταφραστές, κατοίκους Ελλάδας. Πρέπει όμως να διευκρινιστεί ότι πλήρεις συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν με **263** μεταφραστές (77,6% των επιτυχημένων συνεντεύξεων Διάγραμμα 3-1) που έχουν ασχοληθεί **επ' αμοιβή με τη μετάφραση βιβλίων**, ενώ για τους υπόλοιπους που ασχολούνται επαγγελματικά μόνο με τη μετάφραση άλλων κειμένων καταγράφηκαν μόνο τα βασικά δημογραφικά στοιχεία.

Διάγραμμα 3-1. Ανεξάρτητα από το χρόνο αναφοράς, έχετε ασχοληθεί με αμοιβή με τη μετάφραση...

Βάση: 339 άτομα

Τονίζουμε λοιπόν εξαρχής πως όλα τα στοιχεία και τα ευρήματα της έρευνας που θα αναφερθούν στις επόμενες παραγράφους αναφέρονται στους **263 επαγγελματίες μεταφραστές βιβλίων** που τελικά συμμετείχαν στην έρευνα.

Τα 2/3 των ερωτηθέντων μεταφραστών/ στριών της έρευνας είναι γυναίκες (Διάγραμμα 3-2). Μία πιθανή εξήγηση μπορεί ίσως να αναζητηθεί στο γεγονός ότι στις ανάλογες Πανεπιστημιακές Σχολές θεωρητικών επιστημών υπερτερούν σταθερά οι γυναίκες και η πλειονότητα των μεταφραστών προέρχεται από αυτά τα τμήματα. Επιπλέον, το συγκεκριμένο επάγγελμα προσφέρεται για μερική ή εποχιακή απασχόληση και αυτό δημιουργεί πρόσθετα κίνητρα σε γυναίκες που μπορούν να το συνδυάσουν με αυξημένες, σε σχέση με τους άντρες, οικογενειακές υποχρεώσεις.

Όλες οι ηλικίες εργαζομένων μεταφραστών/ στριών εκπροσωπούνται στον τελικό πληθυσμό, με αυξημένα ποσοστά στις ηλικιακές ομάδες άνω των 35 ετών (Διάγραμμα 3-2), καθώς η μετάφραση κειμένων, και ιδιαίτερα βιβλίων, απαιτεί αξιόλογη εμπειρία ενασχόλησης με την απόδοση ξένων γλωσσών. Πρέπει όμως να επισημανθεί ότι το 1/5 των μεταφραστών/ στριών

βιβλίων ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 18-34 ετών, πιθανή ένδειξη ότι η άριστη γνώση ξένων γλωσσών επιτυγχάνεται στη χώρα μας σε νεαρή ηλικία. Ιδιαίτερα υψηλά είναι και τα ποσοστά μεταφραστών/ στριών στη δημιουργική ηλικιακή ομάδα 35-44 ετών που συγκεντρώνει συνήθως επαγγελματίες με πλήρη και συστηματική απασχόληση.

Το εκπαιδευτικό επίπεδο των μεταφραστών/ στριών είναι γενικά πολύ υψηλό. Οι 9 στους 10 είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Διάγραμμα 3-2), ενώ επιπρόσθετα, το 35% περίπου είναι κάτοχοι και κάποιου μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών. Είναι γνωστό ότι για την ποιότητα στη μετάφραση βιβλίων ή άλλων λογοτεχνικών κειμένων απαιτείται ευρύτερη καλλιέργεια και πληθώρα γνώσεων.

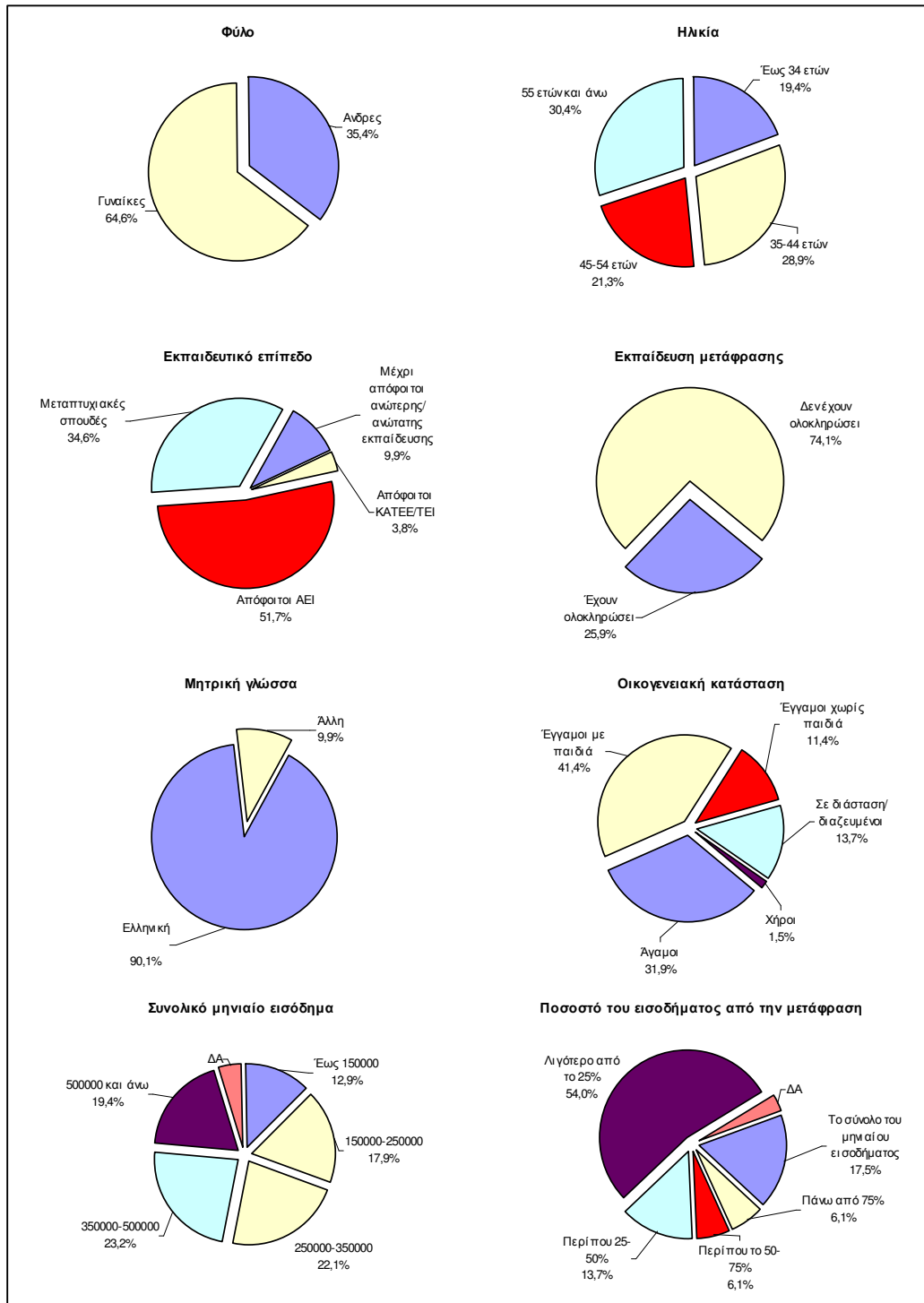
Εξειδικευμένες σπουδές μετάφρασης (φοίτηση σε ανώτερη/ ανώτατη σχολή ή κολλέγιο μετάφρασης στην Ελλάδα ή το εξωτερικό, ολοκλήρωση μεταπτυχιακών σπουδών ή άλλου τύπου μετεκπαίδευσης σχετικά με τη μετάφραση) έχει ολοκληρώσει το 25,9% των μεταφραστών (Διάγραμμα 3-2). Πιο αναλυτικά, ανώτερες/ ανώτατες σπουδές μετάφρασης έχει ολοκληρώσει το 9,9% των ερωτώμενων, μεταπτυχιακές σπουδές το 8%, ενώ άλλη εκπαίδευση για τη μετάφραση (φοίτηση σε κολλέγια μετάφρασης ή άλλου τύπου μετεκπαίδευση) έχει ολοκληρώσει το 13,3% του δείγματος.

Περισσότεροι από τους μισούς μεταφραστές/ στριες είναι έγγαμοι και σε ποσοστό 41,4% έχουν και παιδιά (Διάγραμμα 3-2). Υψηλό ποσοστό, κυρίως ανάμεσα στα άτομα νεαρότερων ηλικιών, είναι άγαμοι (32%) χωρίς άμεσες οικογενειακές υποχρεώσεις .

Το συνολικό μηνιαίο εισόδημα των μεταφραστών «απλώνεται» σε όλες τις εισοδηματικές κλίμακες, εμφανίζεται όμως σχετικά υψηλό καθώς το 42,6% των ερωτώμενων δήλωσε πως το συνολικό καθαρό ατομικό του εισόδημα ξεπερνά τις 350 χιλ. δραχμές μηνιαίως. (Διάγραμμα 3-2). Μάλιστα, περίπου ο ένας στους πέντε δήλωσε καθαρό μηνιαίο ατομικό εισόδημα πάνω από 500 χιλ. δρχ. Πάντως, δεν είναι λίγοι και όσοι δήλωσαν ατομικό εισόδημα κάτω των 250 χιλ. δρχ. (30,8%) εκ των οποίων μάλιστα το 13% είχε καθαρό ατομικό εισόδημα κάτω από 150 χιλ. δρχ. το μήνα. Ο προσδιορισμός του εισοδήματος από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους δεν είναι πάντοτε ακριβής, αλλά δίνει σοβαρές ενδείξεις για την οικονομική κατάσταση των μελών ενός επαγγελματικού κλάδου. Πάντως σε υψηλότερη κλίμακα φαίνεται να κινείται το εισόδημα των ανδρών (58% των ανδρών έχει ατομικό εισόδημα άνω των 350 χιλ. δρχ.), των ατόμων που ανήκουν στις κατ' εξοχήν παραγωγικές ηλικίες (55% το αντίστοιχο ποσοστό στις ηλικίες 35-44 ετών), των ερωτώμενων που απασχολούνται παράλληλα με τη μετάφραση και σε κάποια άλλη εργασία (47% το αντίστοιχο ποσοστό). Αν και το εισόδημα όσων έχουν ως κύρια εργασία τη μετάφραση βιβλίων εμφανίζεται σχετικά χαμηλότερο από εκείνο όσων έχουν ως κύριο επάγγελμα άλλη εργασία, οι μεταφραστές με σημαντική πορεία και έργο στο χώρο των μεταφράσεων βιβλίου, αλλά και όσοι έχουν δυναμική παρουσία την τελευταία 4ετία με υψηλό αριθμό μεταφράσεων βιβλίων, εμφανίζουν σχετικά αυξημένο εισόδημα.

Διάγραμμα 3-2. Δημογραφική σύνθεση δείγματος

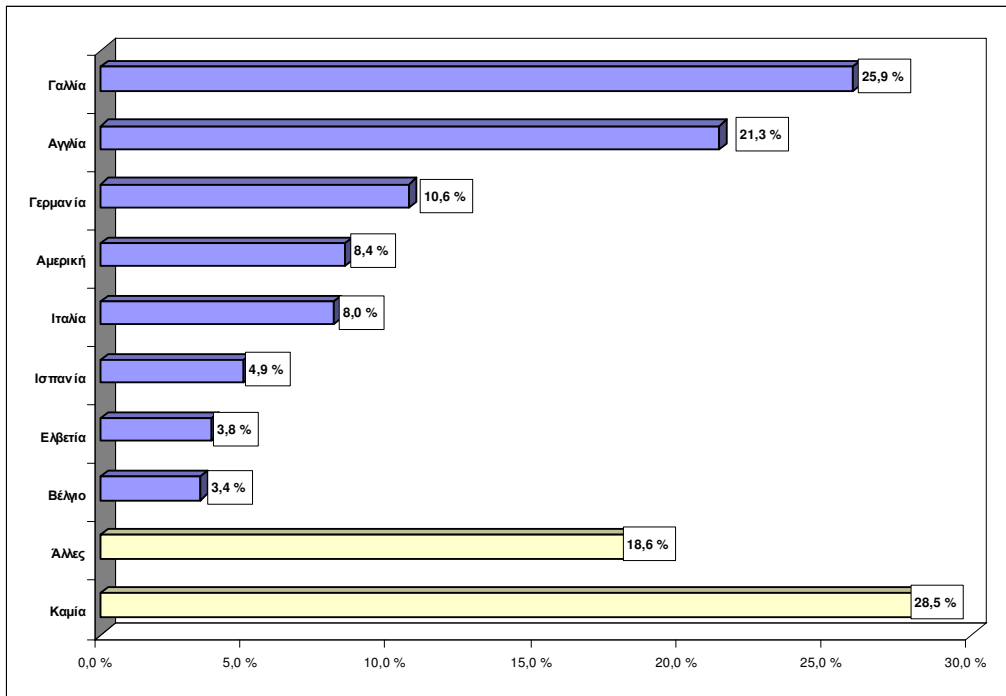

Βάση: 263 μεταφραστές

Η πλειονότητα των μεταφραστών/ στριών, ποσοστό 54% (Διάγραμμα 3-2) κερδίζει τα ¾ του καθαρού ατομικού μηνιαίου εισοδήματος από άλλες εργασίες, εκτός μετάφρασης, ενώ, για σχετικά μικρό ποσοστό (23,6%) των μεταφραστών/ στριών, το μεγαλύτερο ποσοστό του καθαρού μηνιαίου εισοδήματός του (άνω του 75%) προέρχεται από τη μετάφραση. Φαίνεται λοιπόν -και η ένδειξη αυτή θα ενισχυθεί με ευρήματα που θα παρουσιαστούν και στη συνέχεια- ότι για υψηλό ποσοστό ενεργών μεταφραστών η απόδοση κειμένων σε άλλη γλώσσα αποτελεί συμπληρωματική δραστηριότητα.

Περίπου 7 στους 10 μεταφραστές/ στριες έχουν ζήσει για τουλάχιστον ένα χρόνο στο εξωτερικό (Διάγραμμα 3-3), γεγονός ενισχυτικό της δυνατότητας να κατανοήσουν καλύτερα τη γλώσσα και πολλά σχετικά με τη γλώσσα στοιχεία του πολιτισμού της ξένης χώρας. Η πλειονότητα βέβαια έζησε στην Αγγλία ή στη Γαλλία, αλλά αυτές είναι και οι συχνότερα μεταφραζόμενες γλώσσες.

Διάγραμμα 3-3. Χώρες του εξωτερικού όπου έχουν ζήσει για τουλάχιστον ένα έτος

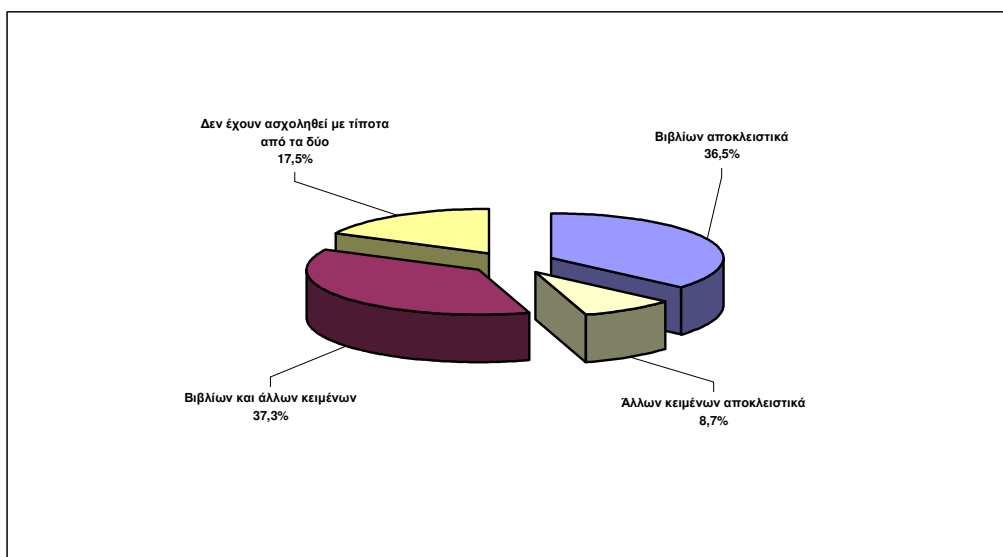

Βάση:263 μεταφραστές

4. Γενικά θέματα

Από τους ερωτώμενους μεταφραστές περίπου οι 3 στους 4 ασχολήθηκαν με τη μετάφραση βιβλίων στη διάρκεια των δύο τελευταίων ετών (Διάγραμμα 4-1). Μάλιστα το 36,5% ασχολήθηκε αποκλειστικά με τη μετάφραση βιβλίων ενώ αρκετοί ήταν και όσοι συνδύασαν τη μετάφραση βιβλίων με τη μετάφραση άλλων κειμένων (37,3%).

Διάγραμμα 4-1. Κατά τα δύο τελευταία έτη έχετε ασχοληθεί, με αμοιβή, με τη μετάφραση βιβλίων ή άλλων κειμένων;

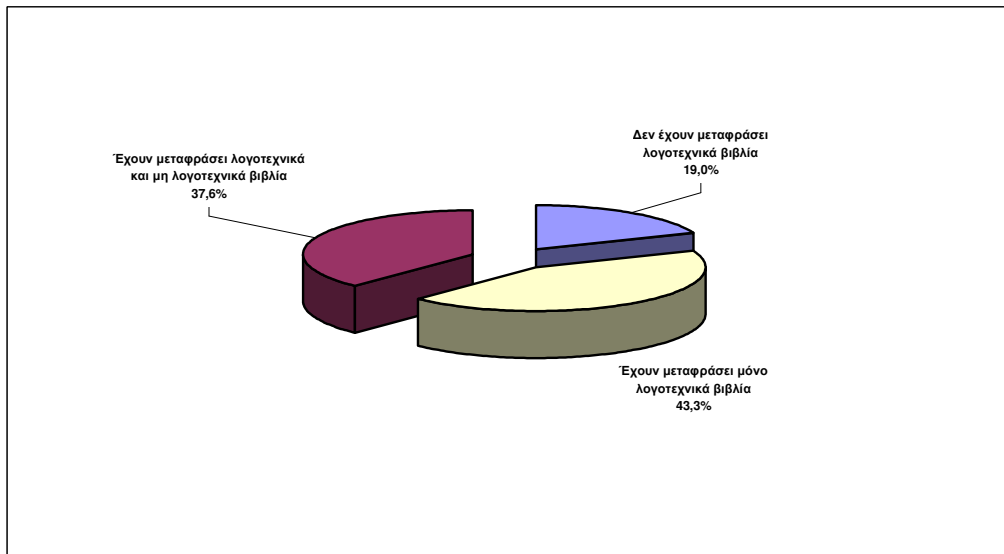

Βάση: 263 μεταφραστές

Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι οι ερωτώμενοι προέρχονται κατά κύριο λόγο από το χώρο της λογοτεχνικής μετάφρασης καθώς 8 στους 10 έχουν ασχοληθεί με τη μετάφραση λογοτεχνικών βιβλίων (Διάγραμμα 4-2). Πιο αναλυτικά, το 43,3% έχει μεταφράσει μόνο λογοτεχνικά βιβλία, και το 37,6% τόσο λογοτεχνικά όσο και μη λογοτεχνικά βιβλία. Μόνο το 19% δεν έχει μεταφράσει λογοτεχνικά βιβλία και αυτοί είναι κυρίως μεταφραστές νεαρότεροι σε ηλικία με μικρότερη εμπειρία στο χώρο. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το ποσοστό όσων έχουν μεταφράσει λογοτεχνικά βιβλία δεν ξεπερνάει το 54,9% ανάμεσα στους μεταφραστές μέχρι 34 ετών (Διάγραμμα 4-3) και το 56,2% ανάμεσα στους ερωτώμενους που έχουν μεταφράσει λιγότερα από τέσσερα βιβλία, ενώ αντίθετα ανάμεσα στους μεγαλύτερους σε ηλικία μεταφραστές (άνω των 45 ετών) με μεγαλύτερη εμπειρία (μετάφραση τουλάχιστον 10 βιβλίων) το αντίστοιχο ποσοστό πλησιάζει το 90%.

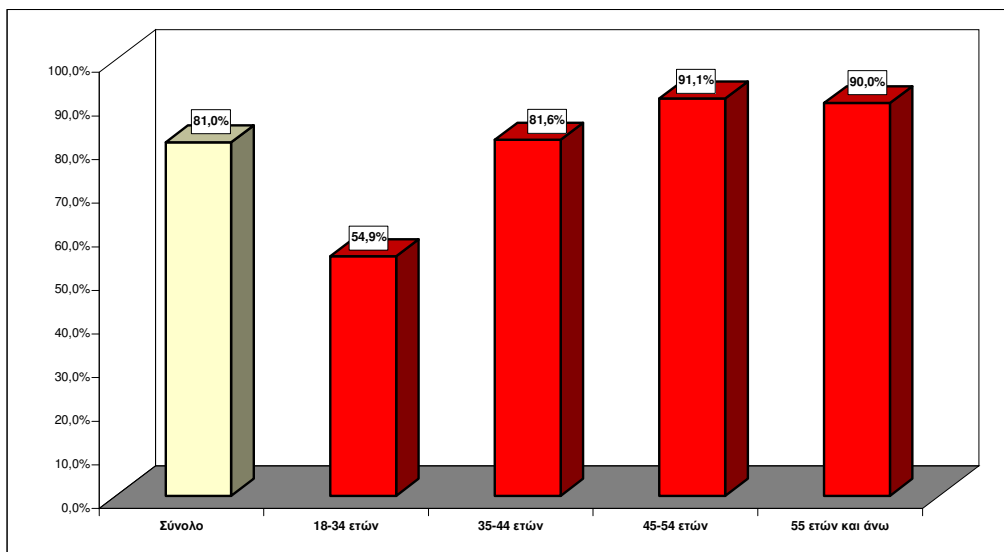
Φαίνεται πως οι μεταφραστές δεν ξεκινούν την μεταφραστική τους πορεία με τη λογοτεχνική μετάφραση αλλά αρχίζουν να ασχολούνται με αυτή σε ωριμότερα στάδια της καριέρας τους: Έτσι λοιπόν, το ποσοστό όσων έχουν μεταφράσει λογοτεχνικά βιβλία πλησιάζει το 88% για όσους έχουν ασχοληθεί πάνω από 10 χρόνια με τη μετάφραση (έναντι 72% για τους υπόλοιπους) και το 89% για όσους έχουν μεταφράσει τουλάχιστον 4 βιβλία (έναντι 56% για τους υπόλοιπους).

Διάγραμμα 4-2. Είδη βιβλίων που έχουν μεταφράσει

Βάση:263 μεταφραστές

Διάγραμμα 4-3. Μετάφραση λογοτεχνικών βιβλίων και ηλικία

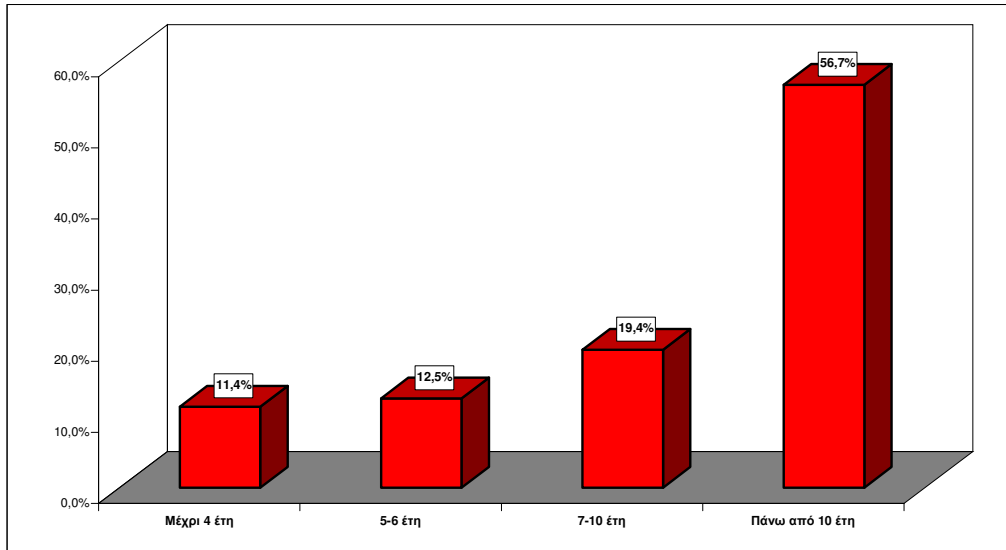

Βάση:263 μεταφραστές

Επιπρόσθετα, το 79% του συνόλου των βιβλίων που έχουν μεταφράσει οι μεταφραστές του δείγματός μας είναι λογοτεχνικά βιβλία, ποσοστό ιδιαίτερα αυξημένο αν αναλογιστούμε ότι, σύμφωνα με στοιχεία της BIBLIONET A.E., τα λογοτεχνικά βιβλία αποτελούν το 50,7% της συνολικής εκδοτικής παραγωγής νέων μεταφρασμένων τίτλων για την 3ετία 1998-2000. Φαίνεται λοιπόν πως οι μεταφραστές που συμμετείχαν στην έρευνα, πιθανότατα λόγω του τρόπου με τον οποίο ορίστηκε ο πληθυσμός αναφοράς, προέρχονται σε μεγάλο βαθμό από τον χώρο της λογοτεχνίας.

Στην πλειονότητα τους οι μεταφραστές/ στριες της έρευνας είναι έμπειροι καθώς ασχολούνται, σε ποσοστό 56,7% πάνω από δέκα έτη και σε ποσοστό 19,4%, πάνω από επτά έτη με τη μετάφραση (Διάγραμμα 4-4).

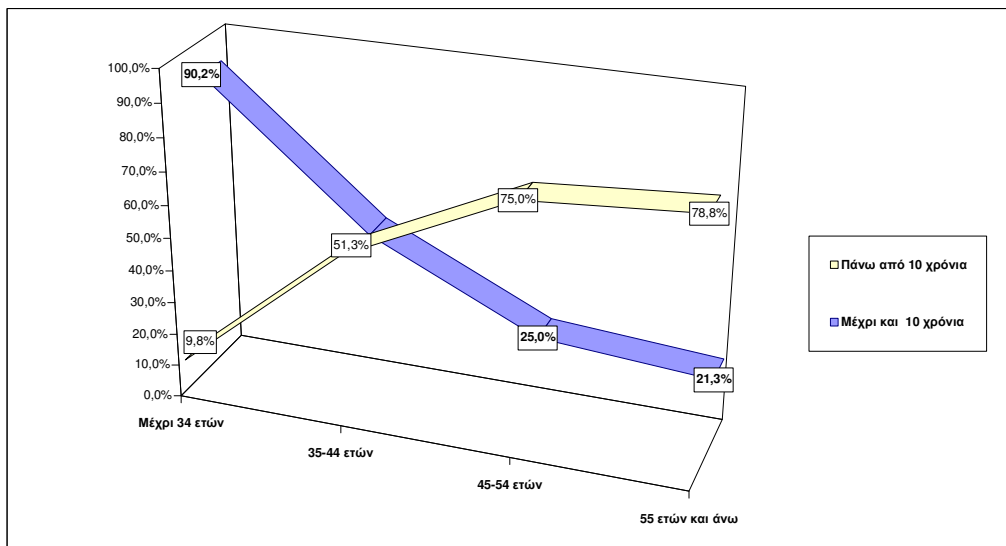
Διάγραμμα 4-4. Πόσα χρόνια συνολικά έχετε ασχοληθεί με αμοιβή ως μεταφραστής/στρία;

Βάση:263 μεταφραστές

Οι άνδρες μεταφραστές, σε σχέση με τις γυναίκες, φαίνεται να έχουν μακροβιότερη σχέση με τη μετάφραση. Η εμπειρία όλων είναι βέβαια συνάρτηση της ηλικίας τους (Διάγραμμα 4-5).

Διάγραμμα 4-5. Χρόνος ενασχόλησης επ' αμοιβή με τη μετάφραση και ηλικία

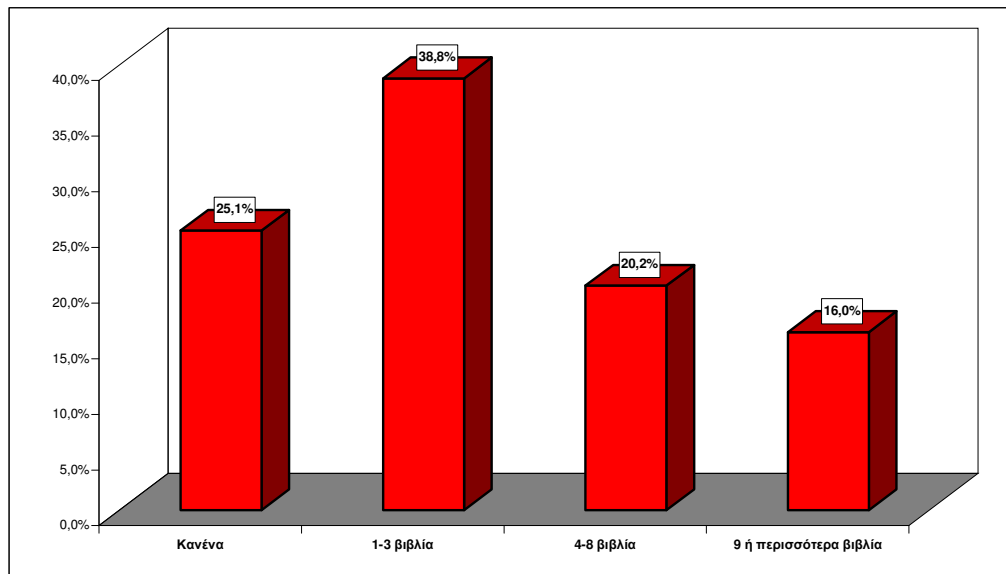

Βάση:263 μεταφραστές

Οι μεταφραστές του δείγματος ρωτήθηκαν για τον αριθμό των βιβλίων που έχουν μεταφράσει και έχουν εκδοθεί, τόσο για την τελευταία τετραετία 1997-2000, όσο και συνολικά ως σήμερα.

Το 36,2% αυτών δήλωσαν ότι μετέφρασαν τουλάχιστον τέσσερα βιβλία κατά τη διάρκεια της τετραετίας 1997-2000, δηλαδή κατά μέσο όρο τουλάχιστον ένα βιβλίο το χρόνο, ενώ 1-3 βιβλία μετέφρασε το 38,8% των ερωτώμενων (Διάγραμμα 4-6).

Διάγραμμα 4-6. Αριθμός βιβλίων που έχουν μεταφράσει και έχουν εκδοθεί την 4ετία 1997-2000

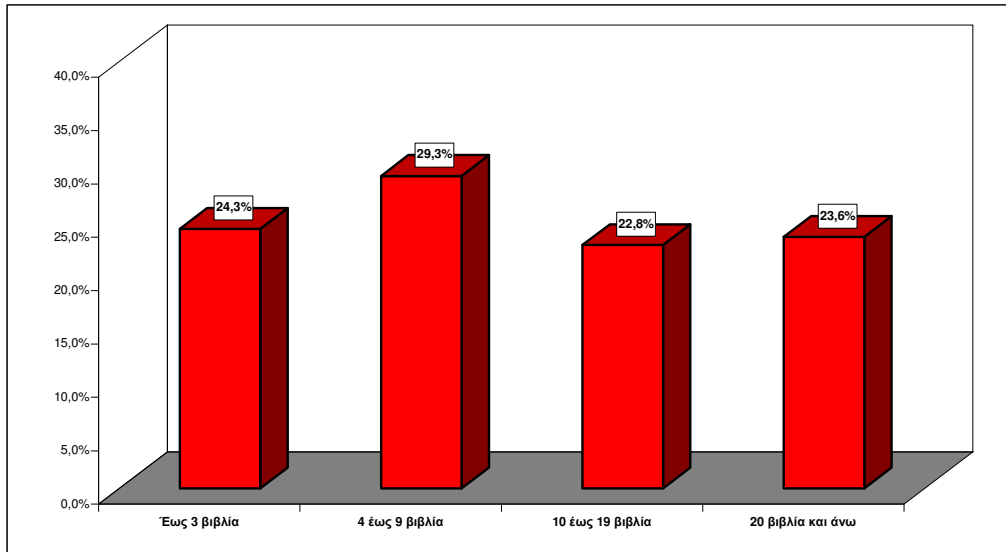

Βάση: 263 μεταφραστές

Σύμφωνα με δήλωση των ερωτώμενων, την τριετία 1998-2000 τα εκδοθέντα βιβλία σε δική τους μετάφραση ανήλθαν σε 1558, ενώ σύμφωνα με στοιχεία της BIBLIONET A.E. για το ίδιο χρονικό διάστημα, οι νέοι μεταφρασμένοι τίτλοι της ελληνικής εκδοτικής παραγωγής ανήλθαν σε 8503. Φαίνεται λοιπόν πως οι μεταφραστές που συμμετείχαν στην έρευνα έχουν στο ενεργητικό τους ένα σημαντικό μερίδιο (περίπου το 1/5) της συνολικής βιβλιοπαραγωγής νέων μεταφρασμένων τίτλων για το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Καθώς οι ερωτώμενοι, είναι κατά κύριο λόγο λογοτεχνικοί μεταφραστές (το 80% των βιβλίων που έχουν μεταφράσει συνολικά είναι λογοτεχνικά), είναι βέβαιο ότι η συμμετοχή τους στην εκδοτική παραγωγή νέων μεταφρασμένων λογοτεχνικών τίτλων της τελευταίας τριετίας είναι ακόμα μεγαλύτερη (εκτιμάται ότι κυμαίνεται μεταξύ 25% και 30%).

Από το σύνολο των μεταφραστών/ στριών της έρευνας το 45,4% έχει ήδη μεταφράσει τουλάχιστον 10 εκδοθέντα βιβλία (Διάγραμμα 4-7) και μάλιστα περίπου το ¼ έχει ήδη μεταφράσει τουλάχιστον 20. Σε ποσοστά 24,3% και 29,3% έχουν μεταφράσει, αντίστοιχα από 1-3 και από 4-9 βιβλία συνολικά. Ο διορθωμένος μέσος όρος (σταθμισμένος μέσος όρος ώστε να επηρεάζεται λιγότερο από τις ακραίες τιμές) του αριθμού των βιβλίων που έχουν μεταφράσει οι ερωτώμενοι είναι τα 8 βιβλία.

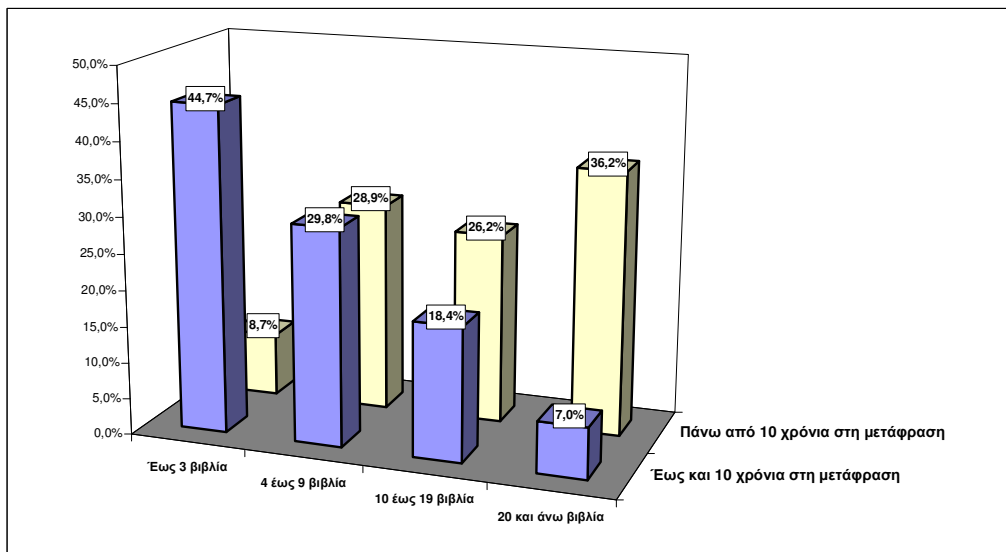
Διάγραμμα 4-7. Συνολικός αριθμός βιβλίων που έχουν μεταφράσει και έχουν εκδοθεί

Βάση:263 μεταφραστές

Όπως θα ανέμενε κανείς, οι μεταφραστές με μεγαλύτερη διαδρομή στο χώρο έχουν και μεγαλύτερη μεταφραστική «παραγωγή» (Διάγραμμα 4-8). Έτσι λοιπόν το ποσοστό όσων έχουν μεταφράσει περισσότερα από 10 βιβλία εμφανίζεται ιδιαίτερα υψηλό (62,4%) ανάμεσα στους μεταφραστές με τουλάχιστον 10ετή παρουσία στο χώρο. Το παραπάνω ποσοστό εμφανίζεται αντίστοιχα υψηλό (60%) και ανάμεσα στους ερωτώμενους που δήλωσαν ότι έχουν τη μετάφραση βιβλίων ως κύριο επάγγελμα.

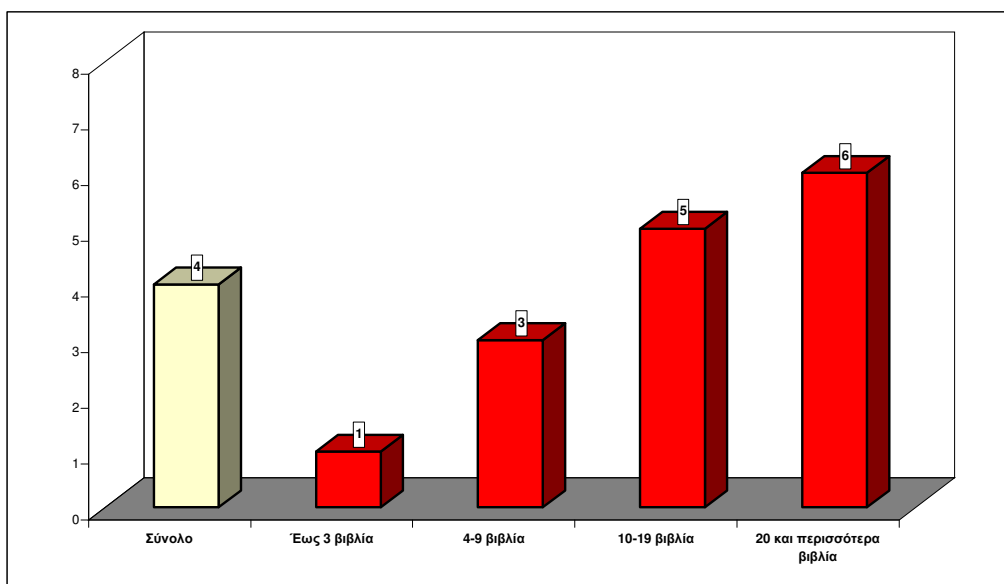
Διάγραμμα 4-8. Συνολικός αριθμός βιβλίων που έχουν μεταφράσει και έχουν εκδοθεί κατά έτη ενασχόλησης με τη μετάφραση

Βάση:263 μεταφραστές

Ο μέσος αριθμός εκδοτών με τους οποίους έχουν συνεργαστεί οι μεταφραστές του δείγματος για την έκδοση των μεταφράσεών τους είναι 4 εκδότες. Ο αριθμός αυτός αυξάνεται όσο ανεβαίνει ο αριθμός των εκδοθέντων βιβλίων των ερωτώμενων (Διάγραμμα 4-9), ξεκινώντας από 1 εκδότη, κατά μέσο όρο, για όσους έχουν μέχρι 3 μεταφρασμένα βιβλία στο ενεργητικό τους και φθάνοντας τους 6 εκδότες για όσους έχουν μεταφράσει 20 ή περισσότερα βιβλία. Όμως οι συνεργασίες με νέους εκδότες δεν ακολουθούν με τον ίδιο ρυθμό την αύξηση του αριθμού των μεταφράσεων, καθώς φαίνεται ότι από ένα σημείο και μετά (όπως θα δούμε και στη συνέχεια) εδραιώνονται μόνιμες συνεργασίες μεταξύ μεταφραστών και εκδοτών. Έτσι οι μεταφραστές χαρακτηρίζονται από μια μάλλον μικρή «διασπορά» σε ό,τι αφορά τους πελάτες τους (δηλ. τους εκδότες), ακόμη και μετά από πολλά χρόνια στο χώρο.

Διάγραμμα 4-9. Μέσος αριθμός εκδοτών με τους οποίους έχουν συνεργαστεί ανά συνολικό αριθμό βιβλίων που έχουν μεταφράσει

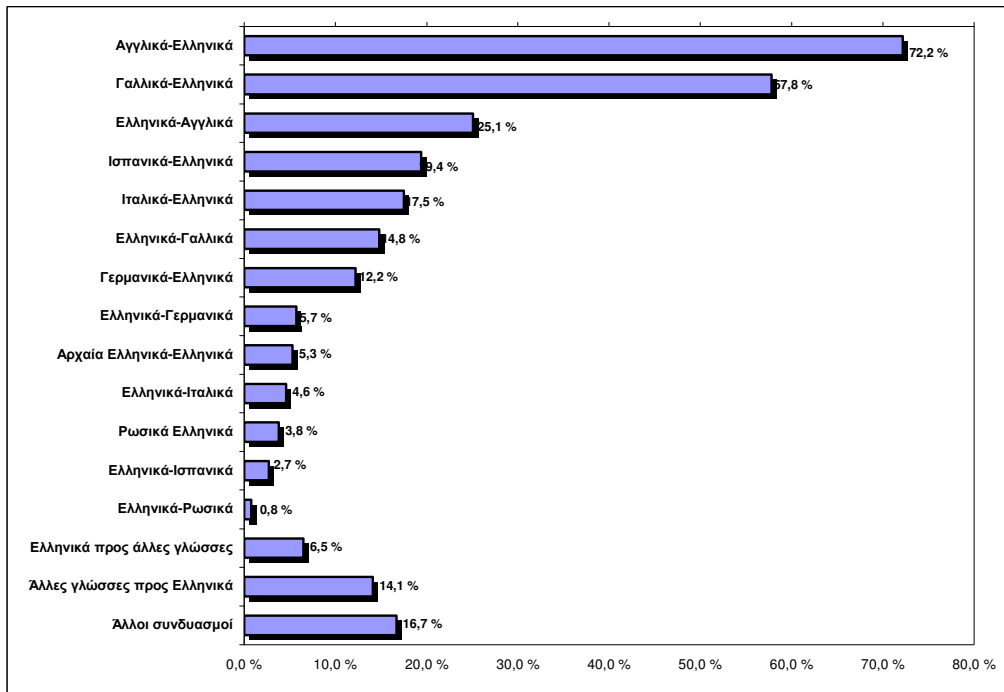
Βάση: 263 μεταφραστές

Φαίνεται λοιπόν ότι οι εκδότες προτιμούν να μην αλλάζουν συχνά μεταφραστές, πράγμα πολύ σωστό από τη σκοπιά τους, στο βαθμό που έτσι διασφαλίζουν - ή πιστεύουν ότι διασφαλίζουν - ένα ελάχιστο βαθμό ποιότητας, μεταξύ άλλων και γιατί δημιουργούν μια άτυπη υπαλληλική εξάρτηση των μεταφραστών από αυτούς. Από την άλλη όμως είναι πιθανό ότι έτσι οι διεκδικήσεις των μεταφραστών περιορίζονται. Οι μεταφραστές δυσκολεύονται να επωφεληθούν από τις δυνατότητες μια αναπτυσσόμενης αγοράς προϊόντων μετάφρασης διεκδικώντας, π.χ., καλύτερες αμοιβές, τήρηση των προβλεπομένων από τον νόμο περί πνευματικών δικαιωμάτων κλπ, καλυπτόμενοι από μια οιονεί «μόνιμη» επαγγελματική σχέση, η οποία όμως δεν έχει και τα πλεονεκτήματα - για τον εργαζόμενο - που θα απέρρεαν από μια υπαλληλοποίηση.

Ο περισσότερο συχνός γλωσσικός συνδυασμός μετάφρασης είναι από Αγγλικά σε Ελληνικά, σε ποσοστό 72,2% (Διάγραμμα 4-10), ενώ ακολουθούν οι συνδυασμοί από Γαλλικά σε Ελληνικά, (57,8%), και από Ελληνικά προς Αγγλικά, (25,1%). Άλλοι συχνοί γλωσσικοί συνδυασμοί είναι από ή προς Ισπανικά, Ιταλικά, Γερμανικά και Ρωσικά.

Διάγραμμα 4-10. Γλωσσικοί συνδυασμοί που μεταφράζουν

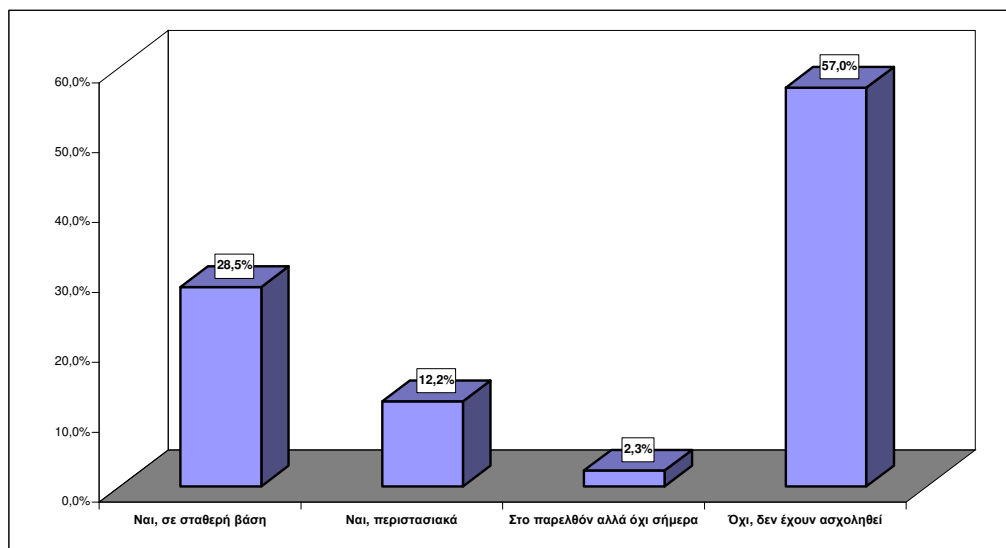
Βάση:263 μεταφραστές

Συνολικά πάντως είναι σημαντικός ο αριθμός των ερωτώμενων (47%) που μεταφράζει από τα Ελληνικά προς κάποια ή κάποιες ξένες γλώσσες.

Αξίζει εδώ να κάνουμε μία παρατήρηση ειδικά για τις μεταφράσεις από ή προς την Αγγλική γλώσσα: συνολικά είναι περιορισμένος ο αριθμός όσων εξειδικεύονται σε άλλες γλώσσες εκτός της αγγλικής (25,5%). Από την άλλη όμως, λίγοι μεταφραστές δήλωσαν ότι έχουν τα αγγλικά ως μοναδική γλώσσα εξειδίκευσης (14,4%)· οι περισσότεροι (60,1%) συνδυάζουν τη γνώση των αγγλικών με κάποια ή κάποιες άλλες γλώσσες.

Από το σύνολο των μεταφραστών/ στριών του δείγματος ένα ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό (43%) έχει ασχοληθεί επαγγελματικά και με τη συγγραφή βιβλίων και από αυτούς ποσοστό 29% ασχολείται και σήμερα σε σταθερή βάση (Διάγραμμα 4-11).

Διάγραμμα 4-11. Εκτός από τη μετάφραση, ασχολείστε επαγγελματικά και με τη συγγραφή βιβλίων;

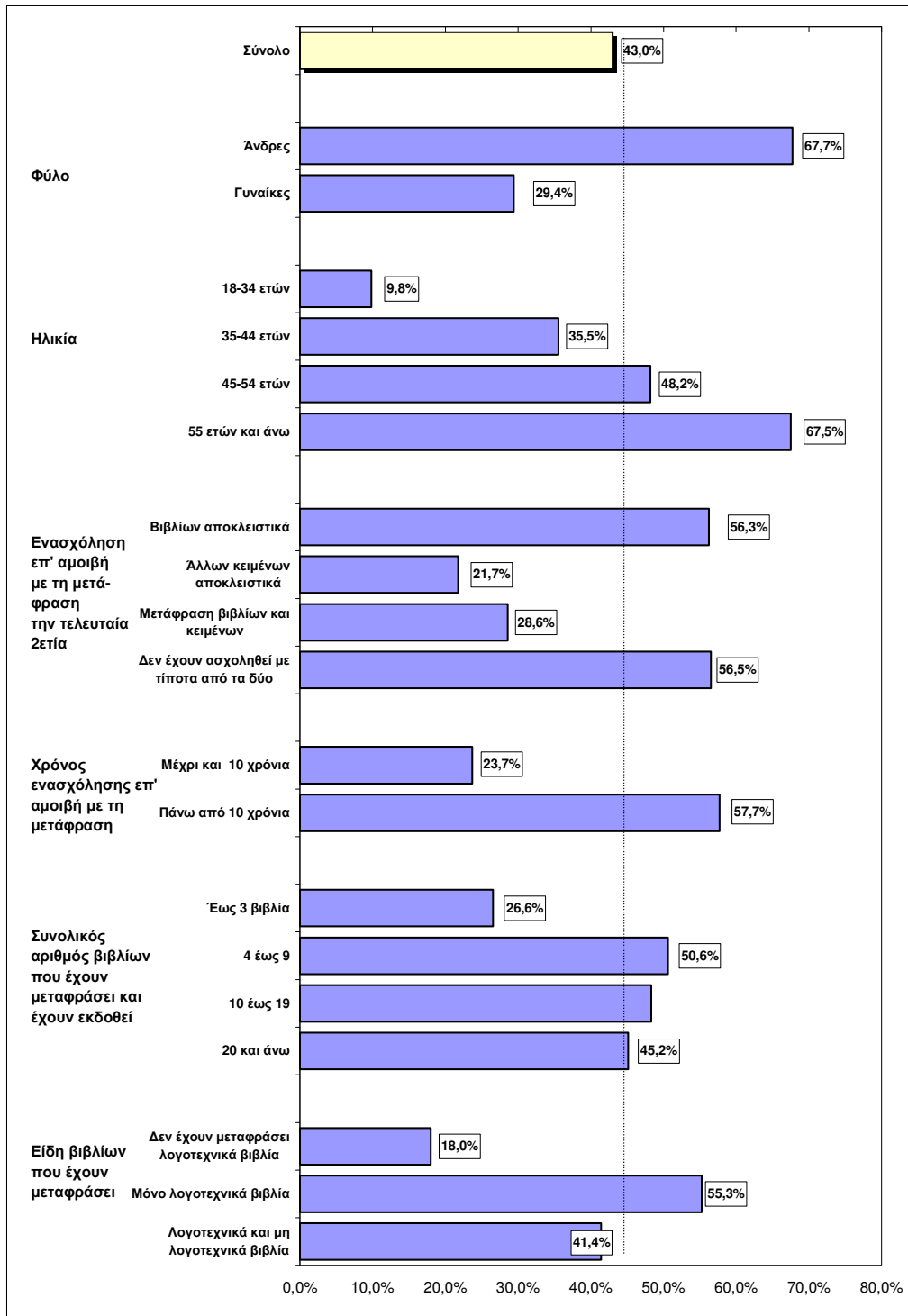
Βάση: 263 μεταφραστές

Οι άνδρες επαγγελματίες συγγραφείς υπερτερούν σημαντικά, ποσοστό 68%, έναντι των γυναικών, ποσοστό 29%, του δείγματος (Διάγραμμα 4-12). Οι μεταφραστές συγγραφείς βιβλίων έχουν ώριμη ηλικία και πολυετή εμπειρία στη μετάφραση ιδιαίτερα λογοτεχνικών βιβλίων, ενώ αντίθετα δε φαίνεται να ασχολούνται με τη μετάφραση άλλων κειμένων.

Οι μεταφραστές-συγγραφείς (43% του δείγματος) ρωτήθηκαν επίσης για τον αριθμό των βιβλίων που έχουν γράψει και έχουν εκδοθεί. Σημαντικό ποσοστό αυτών (12,4%) έχουν γράψει και εκδώσει πάνω από 20 βιβλία, ενώ το 17,7% έχει γράψει από 10 ως 19 βιβλία. Περίπου το 1/3 αυτών έχει εκδώσει αντίστοιχα από 4 ως 9 βιβλία ή μέχρι 3 βιβλία.

Από τους μεταφραστές-συγγραφείς τα 3/4 έχουν συγγράψει μόνο λογοτεχνικά βιβλία. Ποσοστό 10,6% έχει συγγράψει λογοτεχνικά και άλλα βιβλία, ενώ ποσοστό 14,2% έχει συγγράψει μόνο μη λογοτεχνικά βιβλία.

Διάγραμμα 4-12. Ενασχόληση με τη συγγραφή βιβλίων ανά κατηγορίες ερωτώμενων

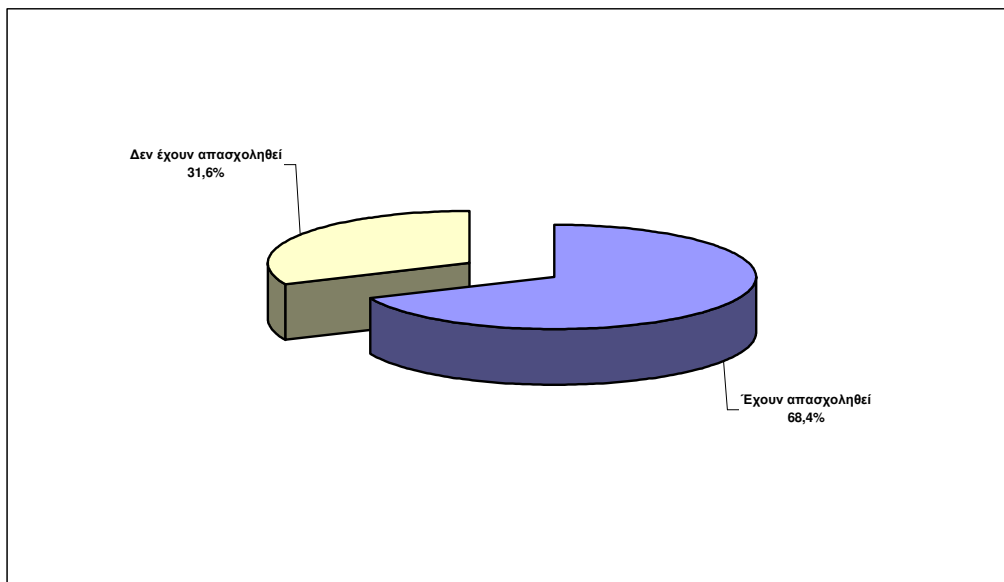
Βάση:263 μεταφραστές

5. Θέματα απασχόλησης

Για ποσοστό 31,6% των μεταφραστών/ στριών του δείγματος η μετάφραση (βιβλίων ή κειμένων) αποτελεί αποκλειστική επαγγελματική δραστηριότητα (Διάγραμμα 5-1), ενώ το υπόλοιπο 68,4% έχει ασχοληθεί παράλληλα και με άλλες εργασίες. Δεν φαίνεται αυτό να είναι επιλεκτική επαγγελματική προτίμηση των μεταφραστών/ στριών, αλλά πιθανότατα αναγκάζονται να αναπτύξουν και άλλες επαγγελματικές δραστηριότητες για την επιβίωση τους.

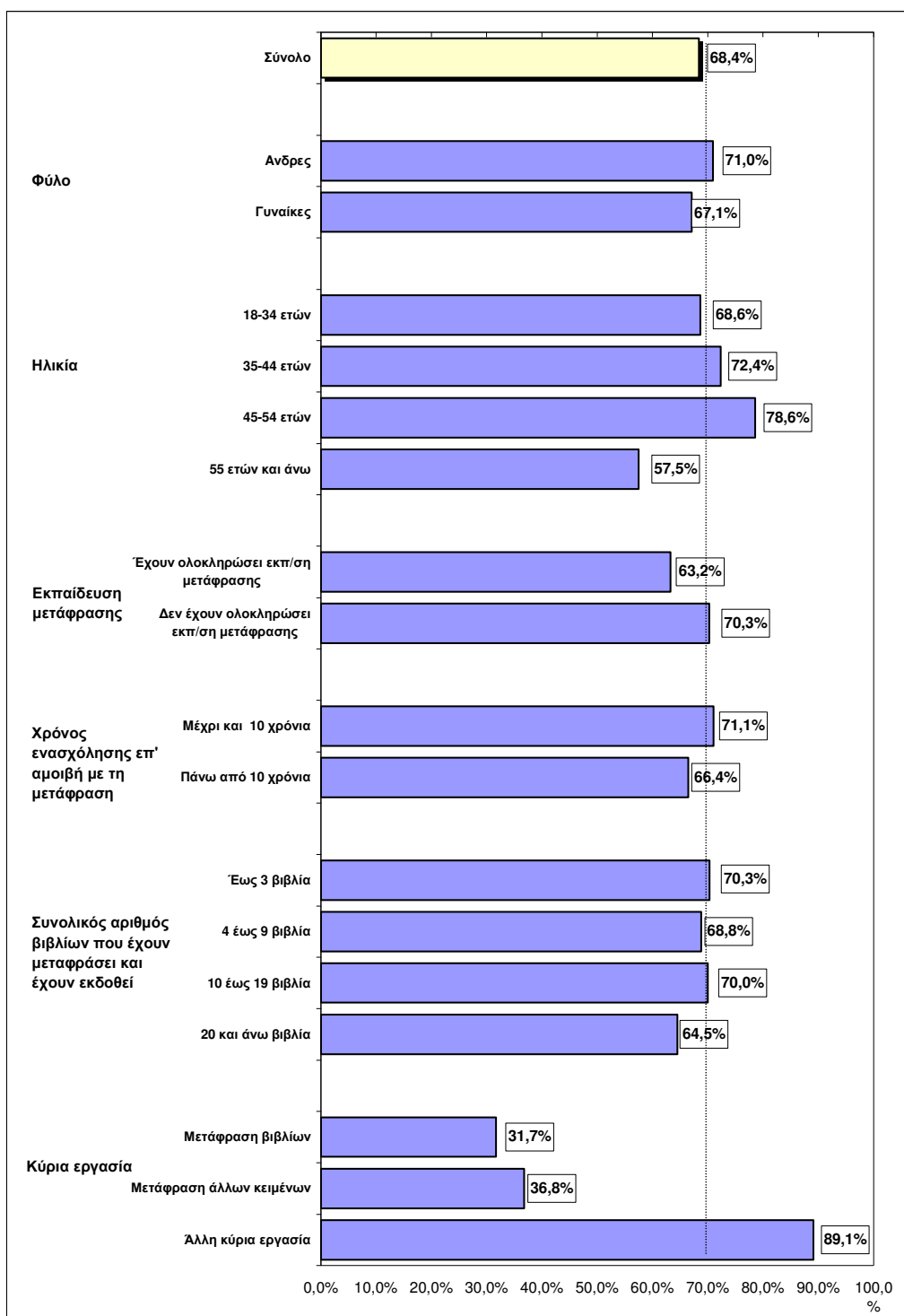
Διάγραμμα 5-1. Κατά τα δύο τελευταία χρόνια, έχετε απασχοληθεί σε κάποια άλλη εργασία εκτός από τη μετάφραση;

Βάση: 263 μεταφραστές

Η ετεροαπασχόληση αποτελεί εργασιακή πραγματικότητα για όλες τις κατηγορίες μεταφραστών, αφού ακόμα και για αυτούς με πολυετή παρουσία στο χώρο και με σημαντικό αριθμό μεταφρασμένων βιβλίων στο ενεργητικό τους φαίνεται να υπερβαίνει το 60% (Διάγραμμα 5-2). Ακόμα και αυτοί που δήλωσαν ότι έχουν ως κύρια εργασία τη μετάφραση βιβλίων ή κειμένων ετεροαπασχολούνται σε ποσοστό γύρω στο 30%.

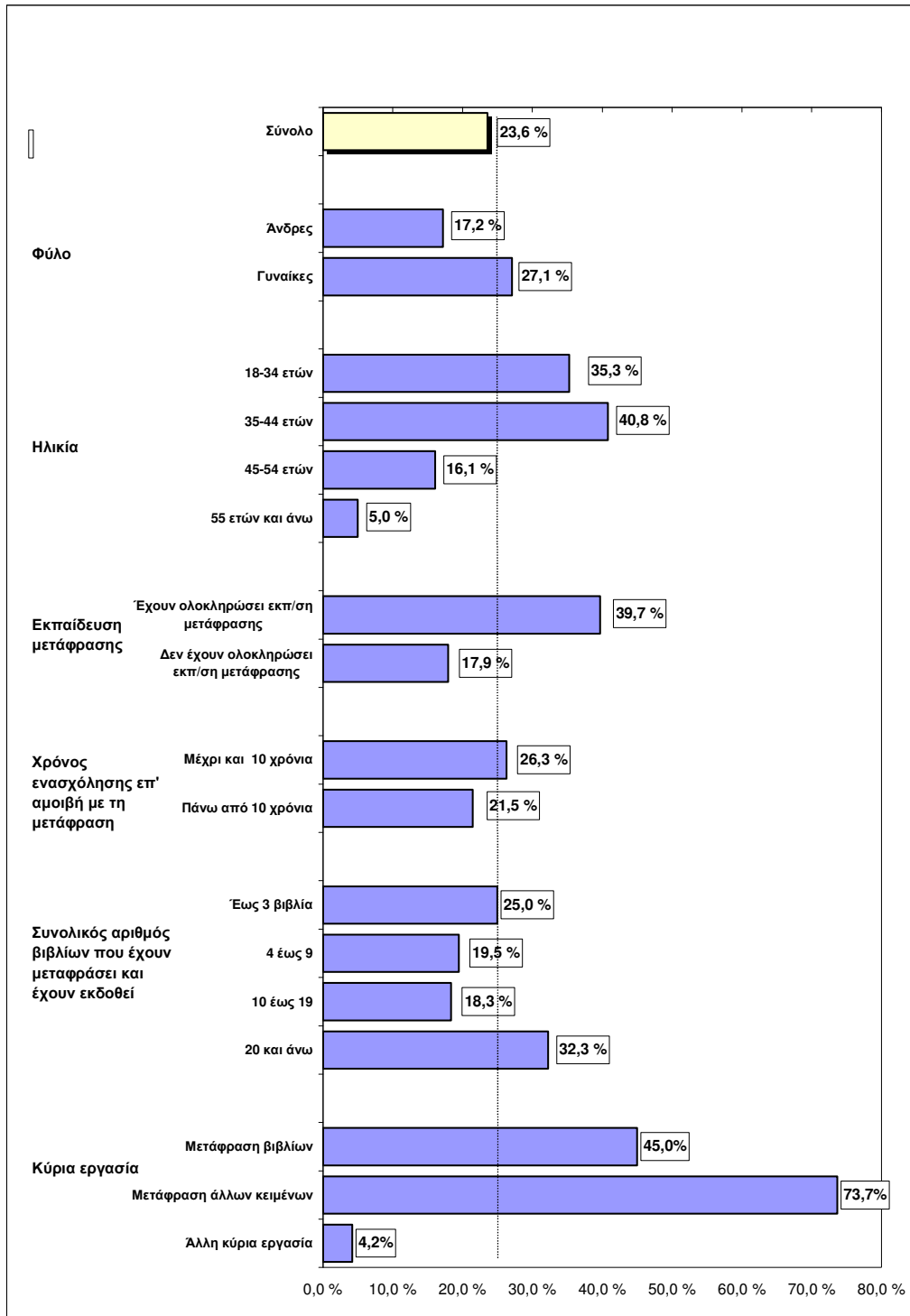
Διάγραμμα 5-2. Ετεροαπασχόληση ανά κατηγορίες ερωτώμενων

Βάση:263 μεταφραστές

Όπως έχει ήδη αναφερθεί και στο Κεφάλαιο 1, η μεταφραστική εργασία δηλώθηκε ως βασικότερος εισοδηματικός πόρος (συμμετοχή τουλάχιστον κατά 75% στο συνολικό μηνιαίο ατομικό εισόδημα) μόλις από το 23,6% των ερωτώμενων. Αν και το ποσοστό όσων έχουν ως κύρια πηγή εισοδήματος τη μετάφραση παρουσιάζει διακυμάνσεις στις κατηγορίες των ερωτώμενων, παραμένει γενικά σε χαμηλά επίπεδα (Διάγραμμα 5-3), παρουσιάζοντας όμως σχετικά μεγαλύτερες τιμές ανάμεσα στα άτομα με εκπαίδευση μετάφρασης, στους νεαρότερους και σε όσους έχουν μεταφράσει σημαντικό αριθμό βιβλίων. Ανάμεσα σε αυτούς που δήλωσαν ότι έχουν ως κύρια εργασία τη μετάφραση (βιβλίων ή κειμένων) το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο 56,1% και πιο αναλυτικά στο 73,7% για τα άτομα με κύρια εργασία τη μετάφραση κειμένων και στο 45% για τα άτομα με κύρια εργασία τη μετάφραση βιβλίων .

Διάγραμμα 5-3. Η μετάφραση ως βασικότερος εισοδηματικός πόρος (συμμετοχή τουλάχιστον κατά 75% στο συνολικό ατομικό μηνιαίο εισόδημά) ανά κατηγορία ερωτώμενων.

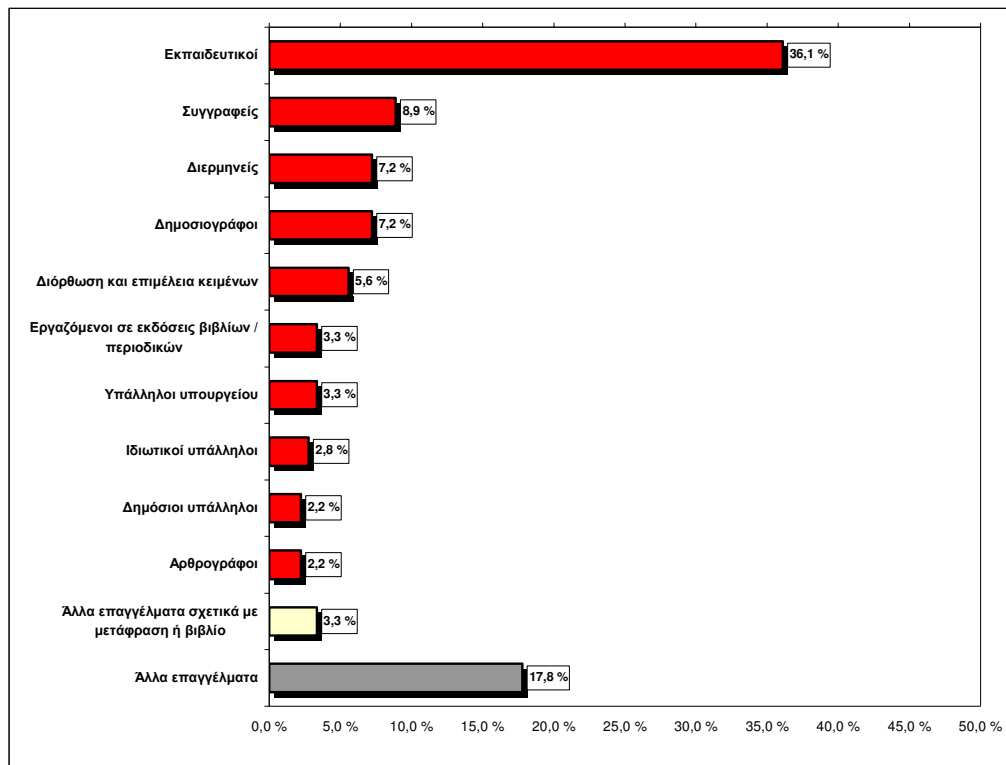

Βάση: 263 μεταφραστές

Από τους μεταφραστές που ασχολήθηκαν με κάποια άλλη εργασία την τελευταία διετία, εκτός από τη μετάφραση (68,4% του δείγματος-Διάγραμμα 5-1), ζητήθηκε να αναφέρουν την κυριότερη παράλληλη εργασία τους (Διάγραμμα 5-4). Οι περισσότεροι απασχολήθηκαν ως εκπαιδευτικοί (36,1%), συγγραφείς (8,9%), διερμηνείς (7,2%), δημοσιογράφοι (7,2%), διορθωτές και επιμελητές κειμένων (5,6%). Πάντως τα περισσότερα επαγγέλματα που αναφέρθηκαν παρουσιάζουν είτε άμεση είτε έμμεση σχέση με τα βιβλία, τα κείμενα και τη μετάφραση.

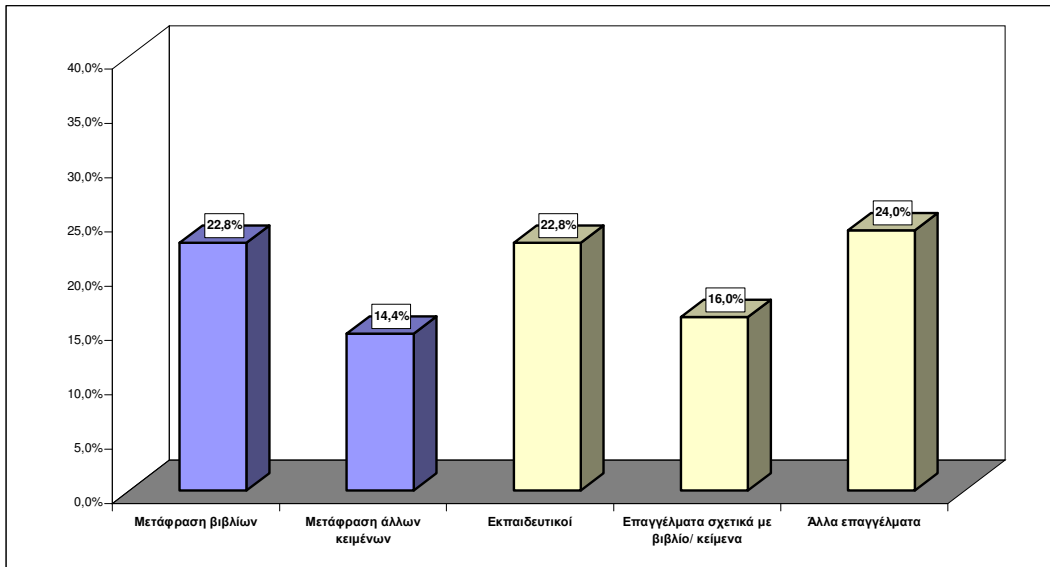
Διάγραμμα 5-4. Από τις άλλες εργασίες σας εκτός από τη μετάφραση, ποια είναι η κυριότερη, δηλαδή αυτή που συνεισφέρει περισσότερο στο εισόδημα σας (τα τελευταία δύο χρόνια);

Βάση: 180 μεταφραστές (68,4% του δείγματος) που έχουν ασχοληθεί με άλλες εργασίες, εκτός της μετάφρασης, την τελευταία διετία

Στο σύνολο των ερωτώμενων, η κύρια επαγγελματική απασχόληση είναι για ποσοστό 22,8% η μετάφραση βιβλίων, για ποσοστό 14,4% η μετάφραση άλλων κειμένων, για ποσοστό 22,8% οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες, για ποσοστό 16% άλλες εργασίες σχετικές με τα βιβλία και τα κείμενα (συγγραφέας, αρθρογράφος, διόρθωση/ επιμέλεια κειμένων, εργαζόμενος σε εκδοτικό οίκο, δημοσιογράφος κ.α.) και για ποσοστό 24% επαγγελματικές δραστηριότητες διαφορετικού κλάδου (Διάγραμμα 5-5).

Διάγραμμα 5-5. Ποια είναι η κύρια εργασία σας, δηλαδή αυτή που συνεισφέρει περισσότερο στο εισόδημά σας, κατά τα δύο τελευταία χρόνια;

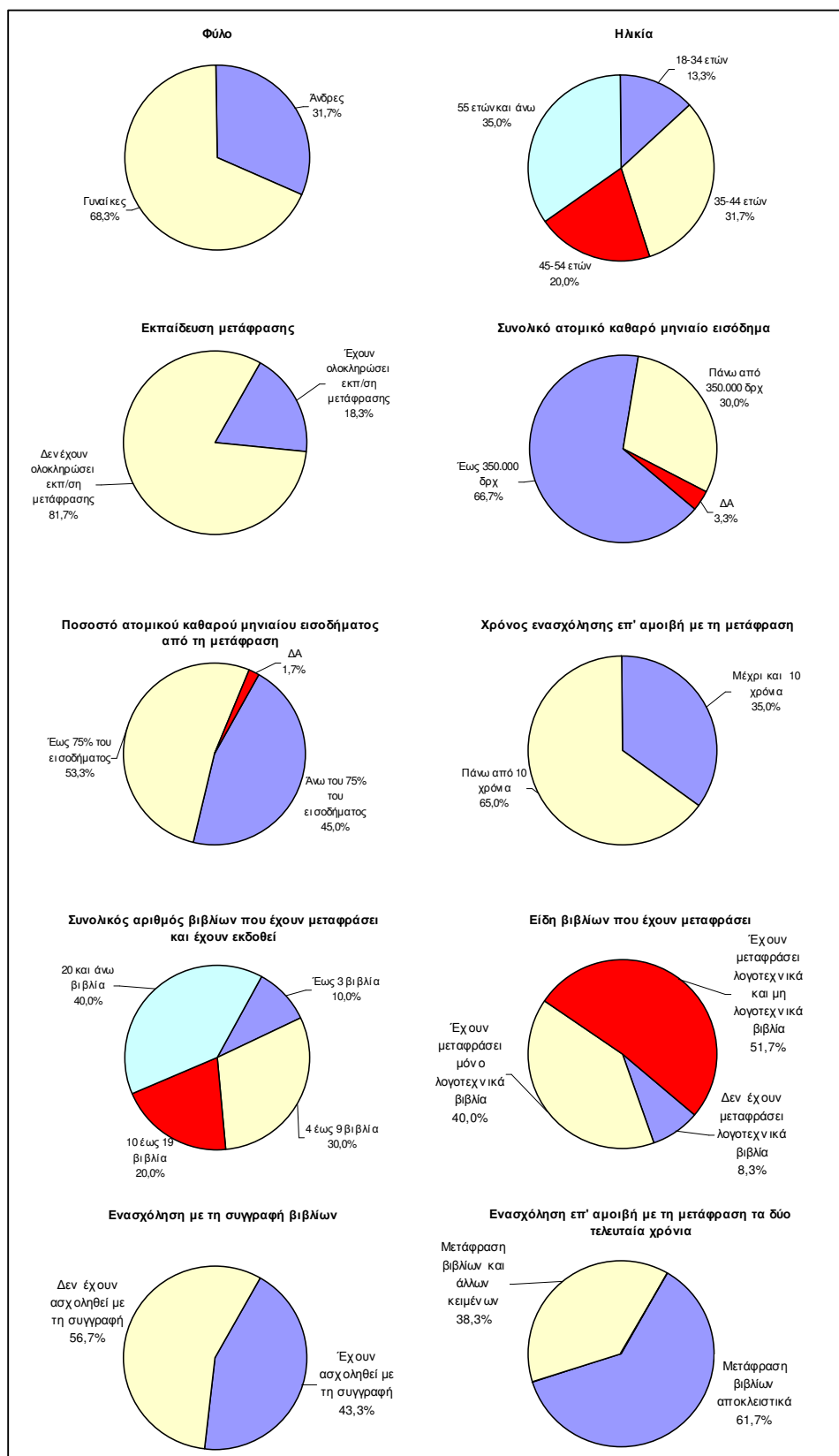
Βάση: 263 μεταφραστές

Οι γυναίκες μεταφράστριες με κύρια απασχόληση τη μετάφραση βιβλίων υπερτερούν ποσοτικά των ανδρών συνάδελφων τους (Διάγραμμα 5-6). Σε αυτό τον τομέα συγκεντρώνονται και πολλοί μεταφραστές/στριες που ασκούν σε σταθερή βάση το επάγγελμα και αυτή η σχέση τους δίνει τη δυνατότητα να παραμείνουν στο γραφείο ή στο σπίτι τους.

Όπως παρατηρούμε στο Διάγραμμα 5-6, οι μεταφραστές με κύρια εργασία τη μετάφραση βιβλίων έχουν πολυετή παρουσία στο χώρο, (σε ποσοστό 65% πάνω από 10 χρόνια) με σημαντικό αριθμό μεταφρασμένων βιβλίων στο ενεργητικό τους (το 40% αυτών έχει μεταφράσει πάνω από 20 βιβλία). Η πλειοψηφία τους έχει μεταφράσει λογοτεχνικά βιβλία (91,7%) ενώ αρκετοί είναι όσοι έχουν ασχοληθεί και με τη συγγραφή (43,3%). Σε αυτήν την κατηγορία μεταφραστών δεν περιλαμβάνονται πολλοί νεαροί μεταφραστές (μόλις 13,3% είναι κάτω των 35 ετών) και ίσως για αυτόν το λόγο δεν είναι πολλοί όσοι έχουν ολοκληρώσει εξειδικευμένη εκπαίδευση μετάφρασης (18,3%).

Το 30% των μεταφραστών με κύρια εργασία τη μετάφραση βιβλίων εξασφαλίζει ατομικό καθαρό μηνιαίο εισόδημα άνω των 350 χιλ. δραχμών (Διάγραμμα 5-6). Σημειώνουμε πάντως πως το αντίστοιχο ποσοστό εμφανίζεται υψηλότερο τόσο ανάμεσα σε όσους έχουν ως κύρια εργασία τη μετάφραση άλλων κειμένων όσο και ανάμεσα στους μεταφραστές με άλλο κύριο επάγγελμα. Μόνο όσοι έχουν ως κύρια εργασία τη μετάφραση βιβλίων ή άλλων κειμένων εξασφαλίζουν υπολογίσιμο κομμάτι του συνολικού ατομικού μηνιαίου εισοδήματός τους από τη μετάφραση. Το 45% των μεταφραστών με κύρια εργασία τη μετάφραση βιβλίων δήλωσε ως βασικότερο εισοδηματικό πόρο (άνω του 75% συμμετοχή στο ατομικό εισόδημα) τη μετάφραση (Διάγραμμα 5-6).

Διάγραμμα 5-6. Προφίλ ερωτώμενων με κύρια εργασία τη μετάφραση βιβλίων

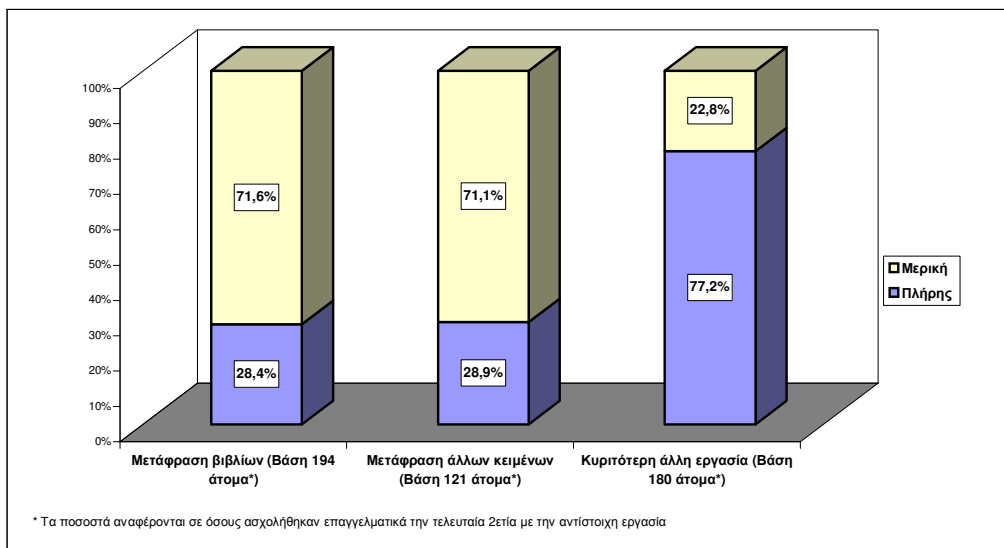

Βάση: 60 μεταφραστές (22,8% του δείγματος) που δήλωσαν ως κύρια εργασία τη μετάφραση βιβλίων

Όπως έχει ήδη αναφερθεί (Διαγράμματα 4-1 & 5-1) οι ερωτώμενοι που ασχολήθηκαν επαγγελματικά, κατά την τελευταία διετία, με τη μετάφραση βιβλίων ανέρχονται στο 73,8% του δείγματος ενώ εκείνοι που ασχολήθηκαν με τη μετάφραση άλλων κειμένων στο 46% και εκείνοι που απασχολήθηκαν με κάποια άλλη εργασία στο 68,4% του δείγματος. Οι επόμενες παράγραφοι παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά της απασχόλησης στις παραπάνω δραστηριότητες, όπως τα περιέγραψαν όσοι απασχολήθηκαν επαγγελματικά με αυτές.

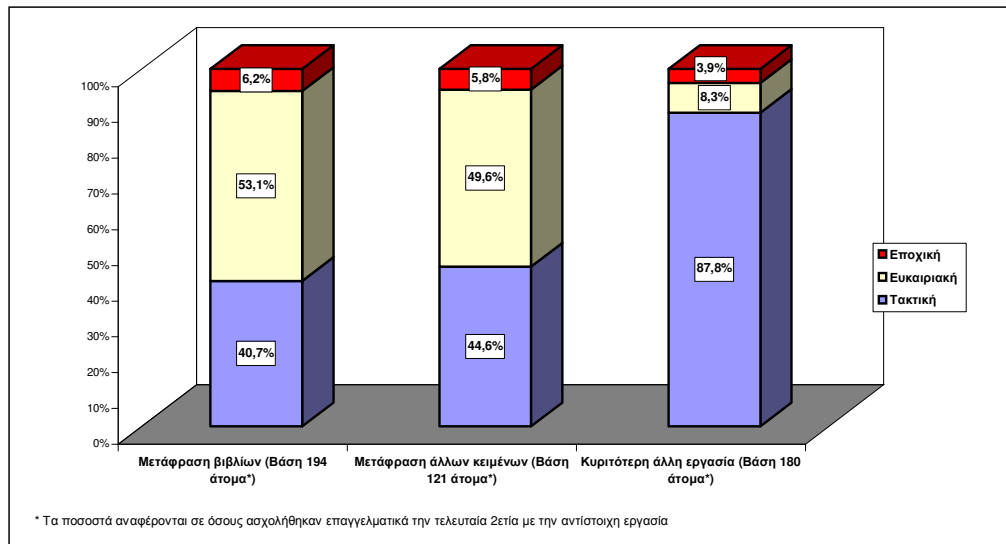
Έτσι λοιπόν, η απασχόληση με τη μετάφραση βιβλίων ήταν, κατά κύριο λόγο, μερική για το 71,6% των ερωτώμενων που ασχολήθηκαν επαγγελματικά με αυτήν κατά την τελευταία διετία. Αντίστοιχα και η απασχόληση με τη μετάφραση άλλων κειμένων ήταν μερική για τους περισσότερους ερωτώμενους (71,1%) (Διάγραμμα 5-7). Αντίθετα η απασχόληση με την κυριότερη άλλη εργασία πέραν της μετάφρασης ήταν πλήρης για τους περισσότερους (77,2%).

Διάγραμμα 5-7. Τα τελευταία δύο χρόνια, η απασχόλησή σας είναι, κατά κύριο λόγο, πλήρης ή μερική, όσον αφορά τη μετάφραση βιβλίων, τη μετάφραση άλλων κειμένων και την κυριότερη άλλη εργασία σας εκτός από τη μετάφραση;

Η μετάφραση βιβλίων ήταν, κατά κύριο λόγο, τακτική επαγγελματική απασχόληση για το 40,7% των ερωτώμενων που απασχολήθηκαν επαγγελματικά με αυτήν την τελευταία διετία, ενώ για το 53,1% ήταν ευκαιριακή και για το 6,2% εποχιακή (Διάγραμμα 5-8). Η μετάφραση άλλων κειμένων ήταν τακτική απασχόληση για το 44,6% όσων ασχολήθηκαν επαγγελματικά με αυτήν την τελευταία διετία, περίπου για τους μισούς ήταν ευκαιριακή και για το 5,8% ήταν εποχιακή απασχόληση. Αντίθετα, όσοι ασχολήθηκαν επαγγελματικά με κάποια άλλη εργασία πέραν της μετάφρασης, δήλωσαν πως αυτή ήταν τακτική απασχόληση (87,8%).

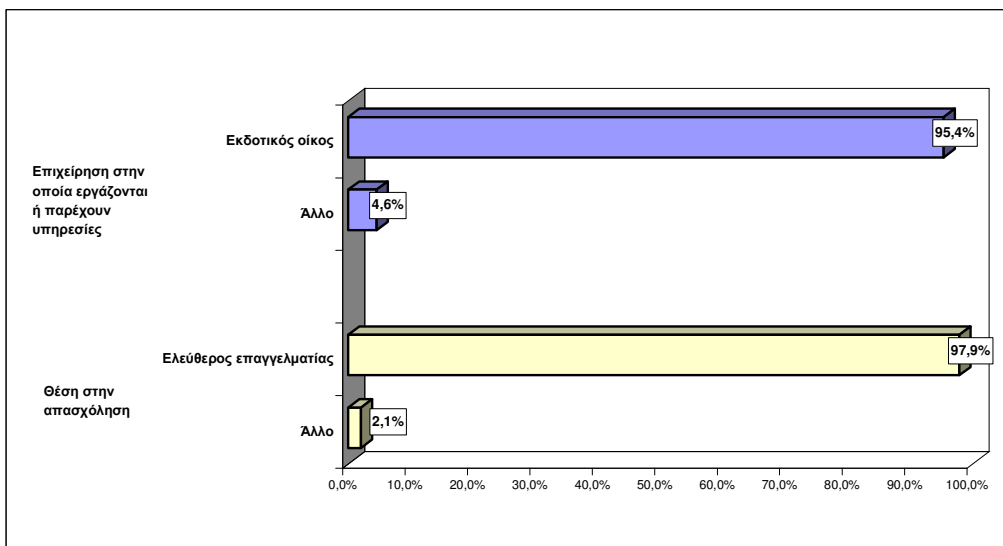
Διάγραμμα 5-8. Τα τελευταία δύο χρόνια, ποια είναι, κατά κύριο λόγο, η τακτικότητα της απασχόλησής σας, όσον αφορά τη μετάφραση βιβλίων, τη μετάφραση άλλων κειμένων και την κυριότερη άλλη εργασία σας εκτός από τη μετάφραση;

Η μετάφραση βιβλίων γίνεται κυρίως (95,4%) για λογαριασμό εκδοτικών οίκων (Διάγραμμα 5-9). Το 1/5 περίπου όσων απασχολήθηκαν στη μετάφραση άλλων κειμένων κατά την τελευταία διετία είχαν ως βασικό εργοδότη μεταφραστικά γραφεία (Διάγραμμα 5-10) ενώ ποσοστό 17,4% μετέφρασε κείμενα, κυρίως, για εκδοτικούς οίκους και ποσοστό 9,9% για εφημερίδες και περιοδικά. Σε μικρότερα ποσοστά αναφέρθηκαν οργανισμοί, Ινστιτούτα και Ερευνητικά Κέντρα, ιδιωτικές επιχειρήσεις και ιδιώτες ως βασικοί εργοδότες για τη μετάφραση άλλων κειμένων.

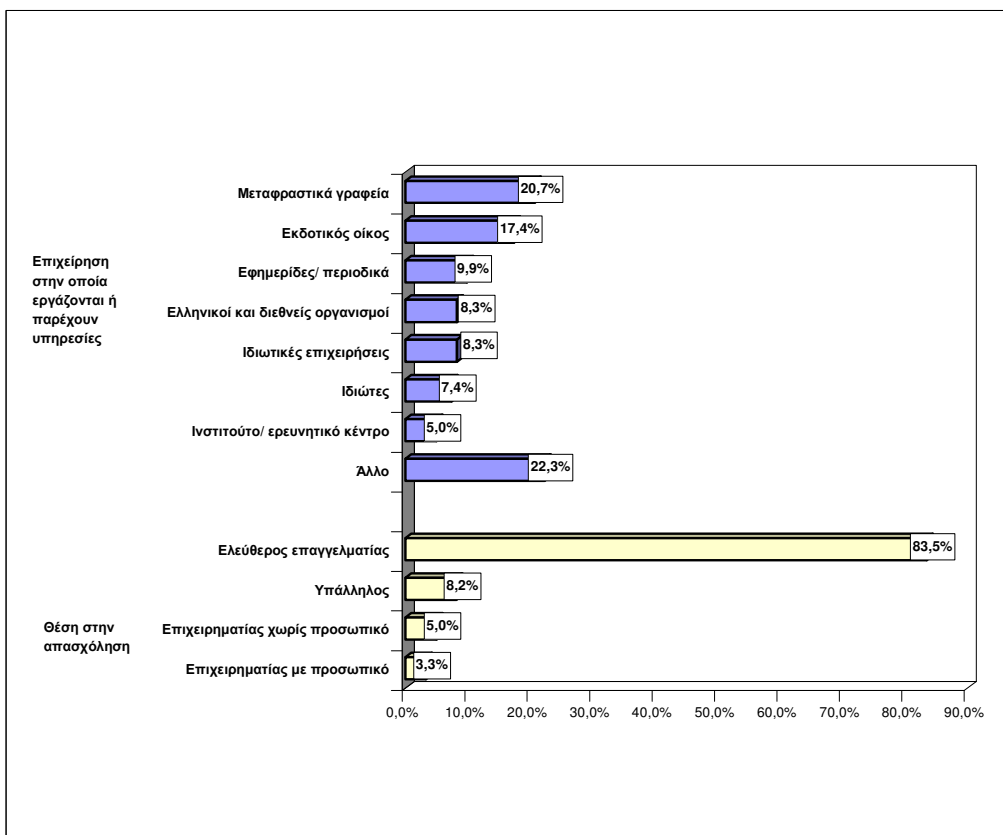
Η θέση στην απασχόληση, τόσο όσον αφορά τη μετάφραση βιβλίων όσο και αναφορικά με τη μετάφραση άλλων κειμένων (Διαγράμματα 5-9 & 5-10), είναι μη εξαρτημένη καθώς, σε ποσοστό 97,9% και 83,5% αντίστοιχα, όσοι απασχολήθηκαν σε αυτές τις εργασίες την τελευταία 2ετία, δήλωσαν πως απασχολήθηκαν ως ελεύθεροι επαγγελματίες. Αυτή η σχέση εργασίας είναι κυρίαρχο χαρακτηριστικό του κλάδου. Ελάχιστοι έχουν ατομική επιχείρηση ή είναι υπάλληλοι, κυρίως με προσωρινές συμβάσεις εργασίας.

Διάγραμμα 5-9. Είδος επιχείρησης στην οποία, κατά κύριο λόγο, εργάστηκαν ή παρέχουν υπηρεσίες κατά την τελευταία 2ετία και θέση στην απασχόληση (Για τη μετάφραση βιβλίων)

Βάση: 194 μεταφραστές (73,8% του δείγματος) που ασχολήθηκαν επαγγελματικά κατά την τελευταία 2ετία με τη μετάφραση βιβλίων

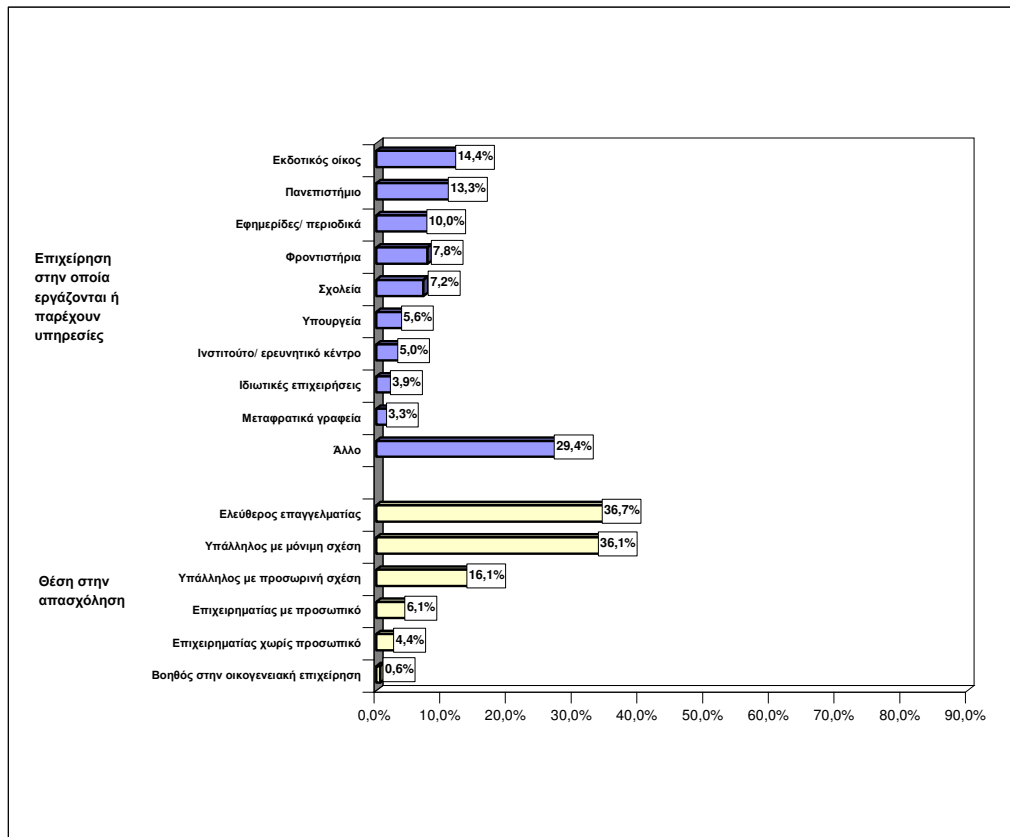
Διάγραμμα 5-10. Είδος επιχείρησης στην οποία, κατά κύριο λόγο, εργάστηκαν ή παρέχουν υπηρεσίες κατά την τελευταία 2ετία και θέση στην απασχόληση (Για τη μετάφραση κειμένων)

Βάση: 121 μεταφραστές (46% του δείγματος) που ασχολήθηκαν επαγγελματικά κατά την τελευταία 2ετία με τη μετάφραση άλλων κειμένων

Όσοι ασχολήθηκαν με κάποια άλλη παράλληλη εργασία πέραν της μετάφρασης κατά την τελευταία 2ετία, παρείχαν τις υπηρεσίες, πάντα στο πλαίσιο της παράλληλης εργασίας τους, κυρίως σε εκδοτικούς οίκους, σε Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και εφημερίδες/ περιοδικά (Διάγραμμα 5-11). Σε χαμηλότερα ποσοστά εργάστηκαν για άλλους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς. Στην παράλληλη απασχόλησή τους εργάστηκαν κατά κύριο λόγο ως ελεύθεροι επαγγελματίες (36,7%), ως μόνιμοι υπάλληλοι (36,1%) και ως έκτακτοι υπάλληλοι (16,1%), ενώ ένας στους δέκα είχε ατομική επιχείρηση.

Διάγραμμα 5-11. Είδος επιχείρησης στην οποία, κατά κύριο λόγο, εργάστηκαν ή παρείχαν υπηρεσίες κατά την τελευταία 2ετία και θέση στην απασχόληση. (Κυριότερη άλλη εργασία, εκτός της μετάφρασης)

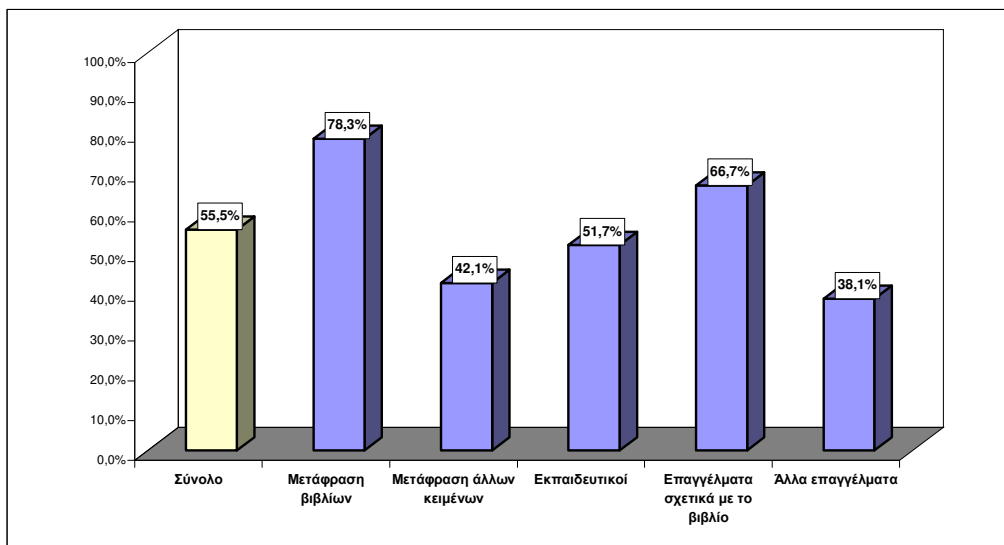

Βάση: 180 μεταφραστές (68,4% του δείγματος) που ασχολήθηκαν επαγγελματικά κατά την τελευταία 2ετία με άλλη εργασία, εκτός από τη μετάφραση

Η απασχόληση με τη μετάφραση βιβλίων, για τη συντριπτική πλειονοψηφία των ερωτώμενων που ασχολήθηκε επαγγελματικά με αυτήν κατά την τελευταία 2ετία, έγινε για λογαριασμό ιδιωτικών φορέων (96,4%). Όσοι ασχολήθηκαν επαγγελματικά με τη μετάφραση άλλων κειμένων, σε πολύ υψηλό επίσης ποσοστό, 83,5%, το έκαναν για λογαριασμό επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα. Όσοι απασχολήθηκαν σε άλλη εργασία πέραν της μετάφρασης εργάστηκαν, πάντα στα πλαίσια της παράλληλης εργασίας τους, κατά 66% σε ιδιωτικούς και κατά 34% σε φορείς του Δημοσίου ή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Φαίνεται λοιπόν ότι τόσο η μετάφραση βιβλίων όσο και η μετάφραση κειμένων γίνεται κυρίως για λογαριασμό ιδιωτικών φορέων ενώ όσοι απασχολούνται με αυτές απασχολούνται κυρίως ως ελεύθεροι επαγγελματίες .

Οι ερωτώμενοι έχουν στην πλειονότητα τους, ποσοστό 55,5%, σταθερή συνεργασία με εκδοτικούς οίκους (Διάγραμμα 5-12), ενώ μόλις το 11% έχει σταθερή συνεργασία με μεταφραστικά γραφεία (Διάγραμμα 5-13). Φαίνεται ότι οι μεταφραστές βιβλίων αναπτύσσουν προσωποπαγείς σχέσεις αμοιβαίας εμπιστοσύνης με τους ιδιοκτήτες εκδοτικών οίκων.

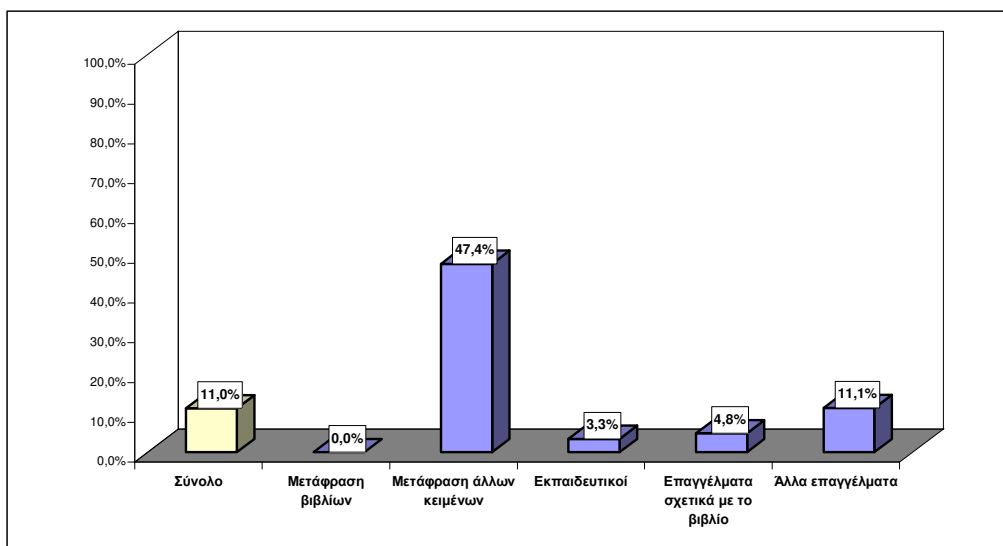
Διάγραμμα 5-12. Σταθερή συνεργασία με εκδοτικούς οίκους και κύρια εργασία.

Βάση:263 μεταφραστές

Διάγραμμα 5-13. Σταθερή συνεργασία με μεταφραστικά γραφεία και κύρια εργασία.

Βάση:263 μεταφραστές

Οι ερωτώμενοι που δήλωσαν ως κύρια εργασία τη μετάφραση βιβλίων έχουν σε ποσοστό 78,3% σταθερή συνεργασία με εκδοτικούς οίκους (Διάγραμμα 5-12) και καθόλου με μεταφραστικά γραφεία (Διάγραμμα 5-13). Όσοι δήλωσαν ως κύρια απασχόληση τις μεταφράσεις άλλων κειμένων έχουν σε ποσοστό 42,1%, σταθερή συνεργασία με εκδοτικούς οίκους και σε ποσοστό 47,4% με μεταφραστικά γραφεία. Πάντως σταθερή συνεργασία με μεταφραστικά γραφεία φαίνεται πως διατηρούν μόνο όσοι έχουν ως κύριο επάγγελμα τη μετάφραση κειμένων, ενώ σταθερή συνεργασία με εκδότες διατηρούν πολλοί περισσότεροι μεταφραστές, και ιδίως όσοι έχουν ως κύρια εργασία τη μετάφραση βιβλίων ή κάποιο άλλο επάγγελμα σχετικό με το βιβλίο.

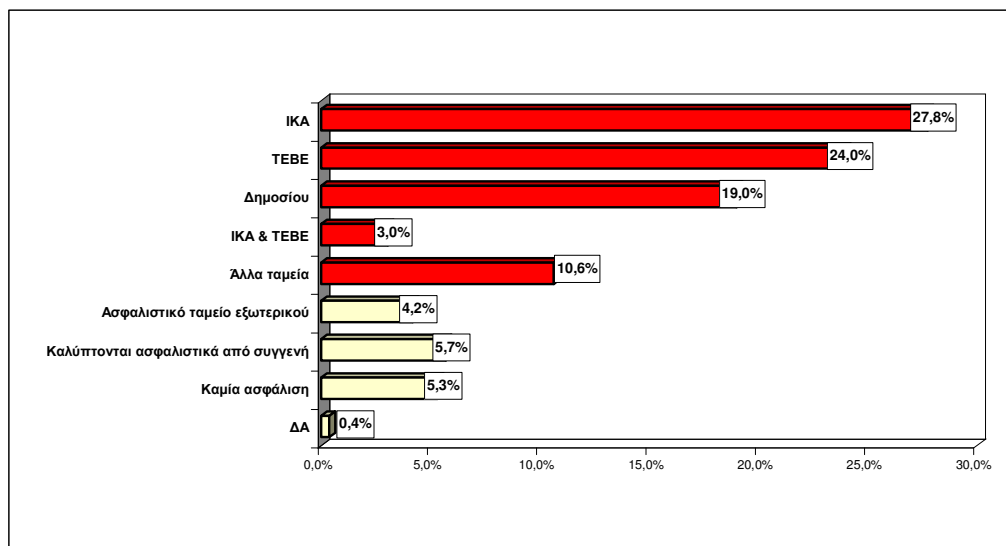
Σταθερές συνεργασίες με εκδοτικούς οίκους έχουν σε πολύ υψηλότερο ποσοστό, 63,8% έναντι 44,7%, οι μεταφραστές/ στρίες που ασκούν πάνω από δέκα χρόνια το επάγγελμα από όσους το ασκούν λιγότερα χρόνια. Φαίνεται ότι η σχέση εμπιστοσύνης για σοβαρό και υπεύθυνο έργο οικοδομείται μετά από χρόνια συνεργασίας μεταξύ μεταφραστή και εκδότη. Αντίθετη τάση παρατηρείται στις συνεργασίες με μεταφραστικά γραφεία όπου σταθερή συνεργασία έχουν σε υψηλότερο ποσοστό όσοι ασκούν λιγότερο από 10 χρόνια το επάγγελμα του μεταφραστή.

6. Θέματα ασφαλιστικής κάλυψης

Ποσοστό 27,8% των μεταφραστών/ στριών βιβλίου έχει το Ι.Κ.Α. ως φορέα κύριας ασφάλισης, ποσοστό 24% το Τ.Ε.Β.Ε., ελάχιστοι (3%) είναι ασφαλισμένοι και στα δυο αυτά ταμεία, ενώ ποσοστό 19% είναι ασφαλισμένο στο Δημόσιο (Διάγραμμα 6-1). Ο ένας στους δέκα είναι ασφαλισμένος σε κάποιο άλλο ταμείο, ποσοστό 4% είναι ασφαλισμένο σε ταμείο του εξωτερικού, ενώ 5,7% καλύπτονται ασφαλιστικά από κάποιο συγγενικό πρόσωπο. Ποσοστό 5,3% ήταν ανασφάλιστο, όταν πραγματοποιήθηκε η έρευνα. Πρέπει πάντως να επισημανθεί πως το ποσοστό αυτό συμβαδίζει με τον πανελλαδικό μέσο όρο ανασφαλιστών, για διάφορους λόγους, εργαζομένων.

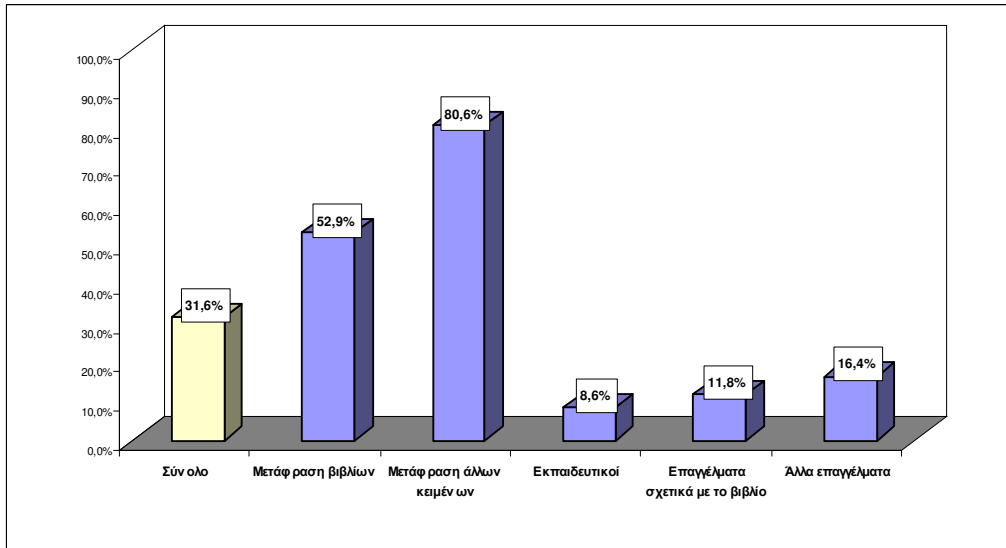
Διάγραμμα 6-1. Ασφαλιστικό ταμείο κύριας ασφάλισης στο οποίο υπάγονται.

Βάση: 263 μεταφραστές

Από το σύνολο των ασφαλισμένων μεταφραστών του δείγματος το 31,6% εξασφαλίζει την κύρια ασφάλιση από τη μετάφραση (Διάγραμμα 6-2). Το αντίστοιχο ποσοστό είναι 64,4% ανάμεσα στους ερωτώμενους με κύρια εργασία τη μετάφραση (βιβλίων ή κειμένων) και πιο αναλυτικά 53% ανάμεσα στους ερωτώμενους με κύρια εργασία τη μετάφραση βιβλίων και 80,6% ανάμεσα στους ερωτώμενους με κύρια εργασία τη μετάφραση άλλων κειμένων. Ανάμεσα στους μεταφραστές/ στρίες που ασκούν κατά κύριο λόγο άλλα επαγγέλματα μόνο το 12,2% εξασφαλίζει την κύρια ασφάλιση του από τη μετάφραση. Φαίνεται λοιπόν πως η περιοδικότητα του επαγγέλματος των μεταφραστών δημιουργεί προβλήματα στην ασφάλισή τους καθώς το ασφαλιστικό σύστημα της χώρας μας συνδέει απόλυτα την ασφάλιση με την ενεργό και σταθερή επαγγελματική δράση.

Διάγραμμα 6-2. Η ασφάλιση τους είναι απόρροια της επαγγελματικής τους απασχόλησης ως μεταφραστές και κύρια εργασία.

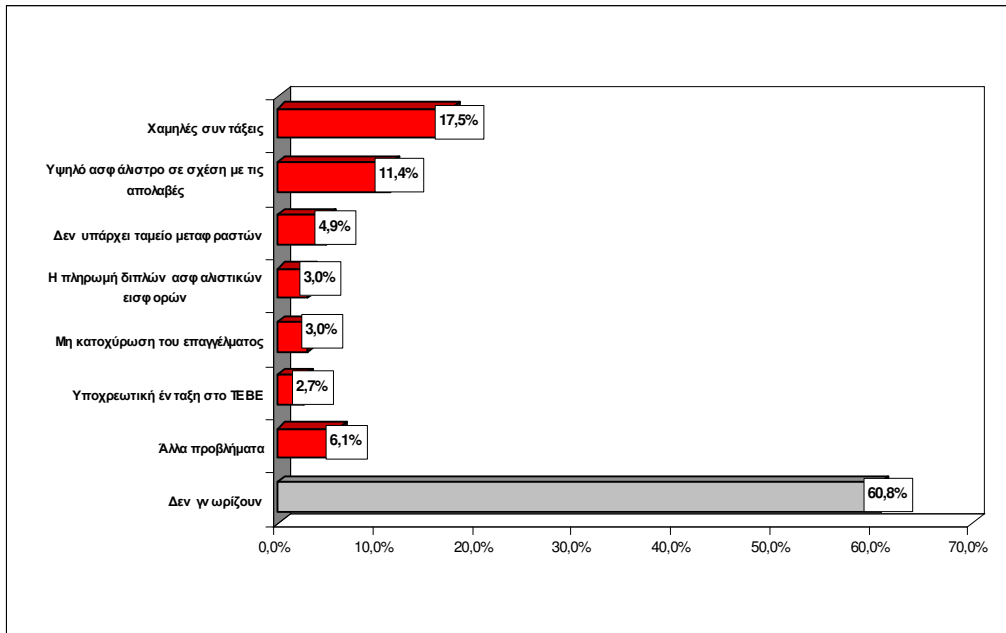

Βάση: 234 μεταφραστές (88,7% του δείγματος) που είναι ασφαλισμένοι σε κάποιο ταμείο

Όσοι μεταφραστές εξασφαλίζουν την ασφάλισή τους από τη μετάφραση είναι κατά κύριο λόγο (68%) ασφαλισμένοι στο ΤΕΒΕ και σε πολύ μικρότερα ποσοστά στα άλλα ταμεία. Το ίδιο ισχύει και για τους ερωτώμενους με κύρια εργασία τη μετάφραση βιβλίων ή κειμένων (43,3% και 50% αντίστοιχα στο ΤΕΒΕ).

Οι χαμηλές συντάξεις (17,5%), το υψηλό ασφάλιστρο σε σχέση με τις απολαβές (11,4%), η μη ύπαρξη ειδικού ταμείου για τους μεταφραστές (4,9%), η πληρωμή διπλών ασφαλιστικών εισφορών (3%) και η μη κατοχύρωση του επαγγέλματος (3%) αναφέρθηκαν από τους ερωτώμενους ως σημαντικότερα προβλήματα σε σχέση με την ασφάλιση του κλάδου.

Διάγραμμα 6-3. Όσον αφορά τα ασφαλιστικά/ συνταξιοδοτικά ζητήματα του κλάδου των μεταφραστών, ποια θεωρείτε ως τα σημαντικότερα προβλήματα; (αυθόρμητες αναφορές)

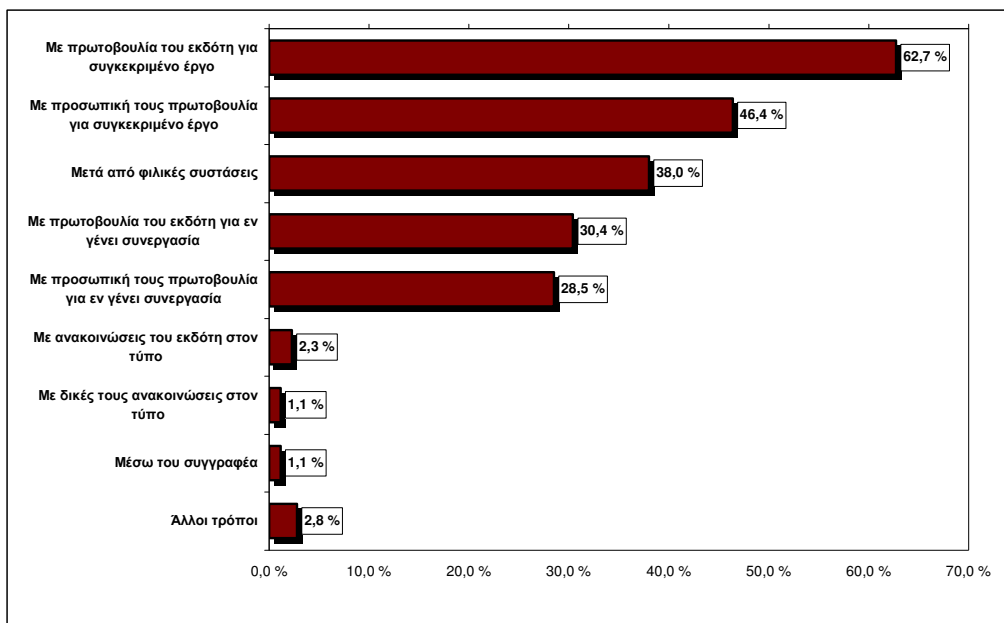
Βάση: 263 μεταφραστές

7. Θέματα σχέσεων με εκδότες και πνευματικών δικαιωμάτων

Η επαφή με τους εκδότες για την έναρξη μίας συνεργασίας (Διάγραμμα. 7-1) γίνεται με 5 κυρίως τρόπους (εδώ, αξίζει να σημειωθεί ότι υπήρχε η δυνατότητα πολλαπλής απάντησης): κατά πλειοψηφία με πρωτοβουλία του εκδότη για συγκεκριμένο έργο (62,7%), με προσωπική πρωτοβουλία των μεταφραστών για συγκεκριμένο έργο (46,4%), μετά από φιλικές συστάσεις (38,8%), με πρωτοβουλία του εκδότη για εν γένει συνεργασία (30,4%) και, τέλος, με πρωτοβουλία του μεταφραστή που προσεγγίζει τον εκδότη για μια εν γένει συνεργασία (28,5%).

Διάγραμμα 7-1. Πώς έρχεστε σε επαφή με τους εκδότες/ εργοδότες σας για την έναρξη κάποιας συνεργασίας;

Βάση: 263 μεταφραστές

Τα παραπάνω αποτελέσματα - ειδικότερα δε το ποσοστό της επαφής με πρωτοβουλία του εκδότη για συγκεκριμένο έργο - μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι το επάγγελμα δεν είναι κορεσμένο (πράγμα που θα το επιβεβαιώσουμε και παρακάτω, όταν οι μεταφραστές θα δηλώσουν αισιόδοξοι σχετικά με τις προοπτικές του κλάδου), δεδομένου ότι ο εργοδότης είναι αυτός που συνηθέστερα αναλαμβάνει την πρωτοβουλία της προσέγγισης και όχι ο εργαζόμενος.

Μπορούμε ακόμη να κάνουμε τη σκέψη ότι υπάρχει μια αντίληψη περί μιας «εν γένει» εξειδίκευσης, τόσο από πλευράς εκδοτών που αναζητούν το συγκεκριμένο μεταφραστή γιατί τον θεωρούν αρμοδιότερο για το συγκεκριμένο έργο - ή απλά γιατί είναι εν γένει «φίρμα» στο μεταφραστικό χώρο (αν και βέβαια οι περιπτώσεις αυτές είναι ελάχιστες) - όσο και από πλευράς μεταφραστών, που πλησιάζουν το συγκεκριμένο εκδότη γιατί πιστεύουν ότι αυτός ειδικά θα ενδιαφερθεί για το συγκεκριμένο έργο που του προτείνουν.

Σε ό,τι αφορά το υψηλό ποσοστό της επαφής ύστερα από προσωπική πρωτοβουλία του μεταφραστή για συνεργασία σε συγκεκριμένο έργο, δεν μπορούμε να μην υπογραμμίσουμε τον de facto ρόλο που παίζουν οι μεταφραστές στην προώθηση/marketing της κουλτούρας της γλώσσας από την οποία μεταφράζουν μέσα από την εισαγωγή τίτλων ή και ονομάτων στην ελληνική αγορά. Λειτουργούν, κατά πώς φαίνεται, εκ των πραγμάτων ως άτυποι και άμισθοι εθελοντές αναγνώστες. Ίσως, πέρα από το πάθος και το μεράκι, θα μπορούσε κανείς να διακρίνει και μια καλώς εννοούμενη επαγγελματική «πονηρία», δεδομένου ότι στην περίπτωση που ο μεταφραστής προσεγγίζει εκείνος τον εκδότη με πρόταση για συγκεκριμένο έργο, μπορεί εύλογα να ελπίζει σε μια καλή για αυτόν οικονομική συμφωνία, αφού πάντα μπορεί να στραφεί άμεσα και προς άλλον εκδότη - σε περίπτωση άρνησης του πρώτου- ή, το κυριότερο, για την επίτευξη υψηλότερης αμοιβής (ιδίως αν έχει από τα πριν μεταφράσει το έργο και είναι σε θέση να το δώσει άμεσα στον πλειοδότη, πράγμα συχνά επικίνδυνο, γιατί τα δικαιώματα μπορεί ήδη να έχουν αγορασθεί από κάποιον εκδότη· αυτή η διαπραγματευτική πρακτική ορισμένων μεταφραστών θα πρέπει να εξετασθεί σε μελλοντική έρευνα).

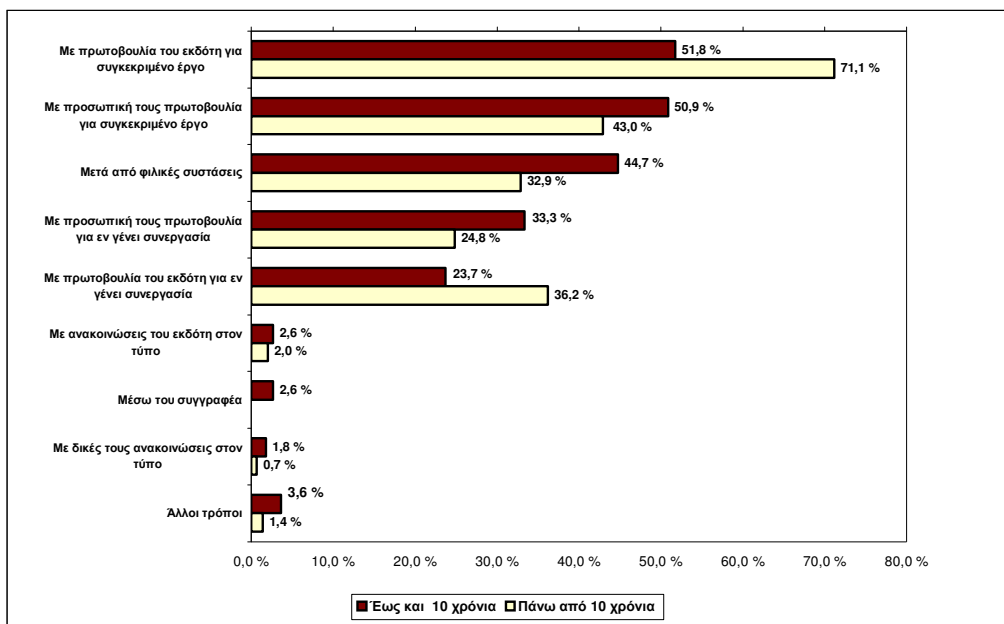
Ακόμη σε ό,τι αφορά το υψηλό ποσοστό επαφής των μεταφραστών με τους εκδότες ύστερα από φιλικές συστάσεις, στην οποία μεν δεν διευκρινίζεται αν τις συστάσεις για κάποιο μεταφραστή τις έχει ο εκδότης ή το αντίστροφο, αν και εκ πείρας είναι γνωστό ότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων πρόκειται απλώς για ένα «προξενιό» με εκατέρωθεν συστάσεις, αυτό που θα έπρεπε να υπογραμμισθεί είναι ότι αποτυπώνει μια αρχαικότητα (ανωριμότητα, θα λέγαμε εμείς) στον κλάδο της βιβλιοπαραγωγής (τουλάχιστον σε ό,τι αφορά τη μετάφραση), η οποία, κατά τη στιγμή της σύναψης της συμφωνίας, μπορεί μεν άτυπα να παρέχει στον εκδότη την αίσθηση ότι διαθέτει κάποια εχέγγυα σε ό,τι αφορά την ποιότητα του προϊόντος που θα πάρει μετά από μήνες από τον μεταφραστή (εχέγγυα σε τελική ανάλυση ως προς το... φιλότιμο και μόνον του μεταφραστή), στον δε τελευταίο σε ό,τι αφορά την από μέρους του εκδότη τήρηση των οικονομικών – και όχι μόνον – συμπεφωνηθέντων. Δεν παύει όμως να επιφέρει στρεβλώσεις σε μια σύγχρονη αγορά, καθώς δημιουργεί αθέμιτες και μη συμβατικές εξαρτήσεις των μεταφραστών από τους εκδότες που δυσχεραίνουν τη διεκδίκηση δικαιωμάτων (πνευματικών κυρίως, όπως θα δούμε και στη συνέχεια) από μέρους των πρώτων και να οδηγεί στον έμμεσο αποκλεισμό ατόμων με χαμηλό προφίλ ή νέων στο χώρο.

Διευκρινίζουμε δε ότι οι φιλικές συστάσεις δεν έχουν καμία σχέση με τις συστατικές επιστολές που κυριαρχούν σε άλλους κλάδους, δεδομένου ότι η καλύτερη συστατική επιστολή για το μεταφραστή είναι το εκδοθέν μεταφραστικό του έργο ή ένα δοκιμαστικό, στο μέτρο που η σχέση του με τον εκδότη είναι σχέση ανάθεσης έργου, η δε σταθερή και διαφορετική ανά περίπτωση συνεργασία εκδότη-μεταφραστή προκύπτει - ή δεν προκύπτει! - συν τω χρόνω και στην πράξη, όντας προϊόν των ειδικών αναγκών και των δύο μερών, για την οποία δεν μπορεί κανείς να προδικάζει τίποτα από φιλικές συστάσεις.

Τέλος, προς επίρρωση των ανωτέρω, αναφέρουμε ότι μεταφραστές με χρόνο ενασχόλησης άνω των δέκα ετών με το επάγγελμα, έρχονται σε επαφή με τους εκδότες συνηθέστερα έπειτα από πρωτοβουλία των τελευταίων για συνεργασία για συγκεκριμένο έργο ή για εν γένει συνεργασία (σε σύγκριση με τους συναδέλφους τους με κάτω από δέκα χρόνια εμπειρία) - 71,1% και 36,2% αντίστοιχα (Διάγραμμα 7-2)- πράγμα που τεκμηριώνει τα περί της έννοιας της «εξειδίκευσης», που αναφέραμε και παραπάνω, πέρα από το εύλογο, αλλά όχι και αυτονόητο, συμπέρασμα ότι στο χώρο λειτουργούν εμφανώς οι μηχανισμοί καταξίωσης που φέρνουν σε σαφώς καλύτερη θέση τους παλαιμάχους (ανάλογα συμπεράσματα λαμβάνουμε και αν θεωρήσουμε ως κριτήριο για το κατά πόσον είναι κάποιος παλαιμάχος τον αριθμό των εκδοθέντων βιβλίων που έχει μεταφράσει).

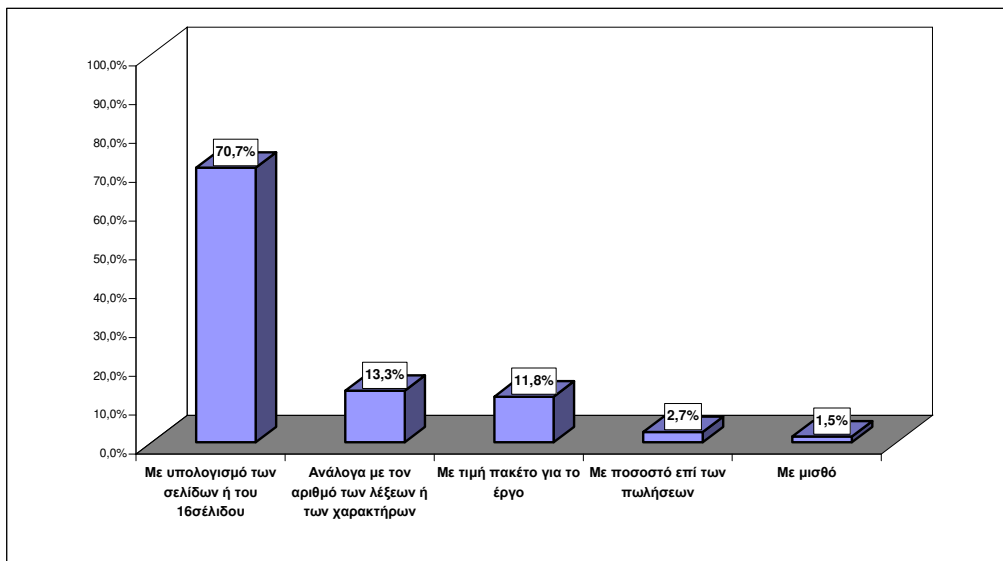
Διάγραμμα 7-2. Επαφή με τους εκδότες/ εργοδότες για την έναρξη κάποιας συνεργασίας και χρόνος ενασχόλησης επ' αμοιβή με τη μετάφραση

Βάση:263 μεταφραστές

Ο συνηθέστερος τρόπος υπολογισμού της αμοιβής για τη μετάφραση βιβλίου είναι με υπολογισμό των σελίδων ή του 16σέλιδου, με 70,7% και ακολουθεί (13,3%) ο αριθμός των λέξεων ή των χαρακτήρων (ίσως εδώ να περιλαμβάνονται και τα «χτυπήματα») και η τιμή πακέτο για το έργο με 11,8% (Διάγραμμα 7-3).

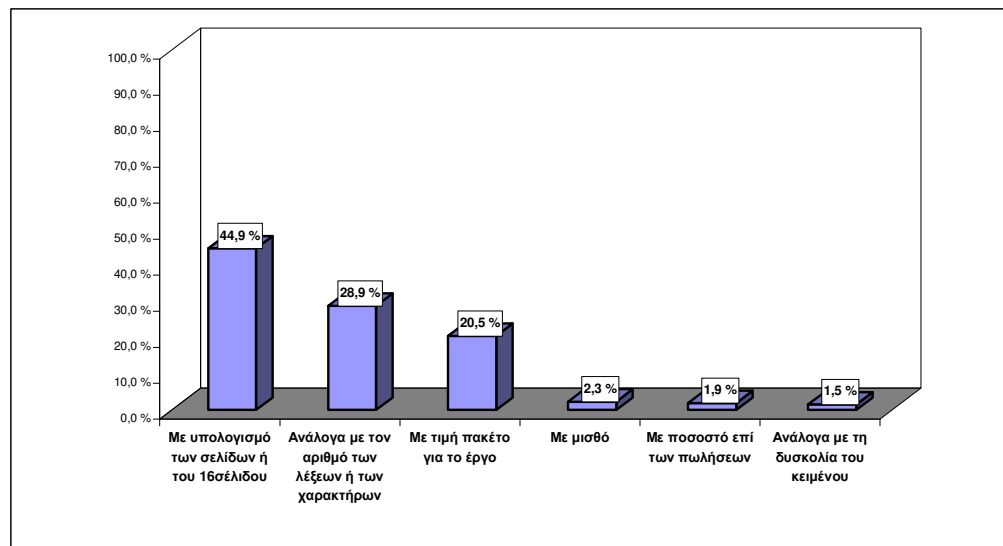
Διάγραμμα 7-3. Συνηθέστερος τρόπος υπολογισμού αμοιβής για τις μεταφράσεις βιβλίων, στο σημερινό καθεστώς εργασίας των μεταφραστών.

Βάση:263 μεταφραστές

Το 16σέλιδο είναι μεν ο πλέον επιθυμητός τρόπος προσδιορισμού της αμοιβής για τις μεταφράσεις βιβλίων αλλά μόνον για το 44,9% (Διάγραμμα 7-4), ποσοστό που δεν ξεπερνάει το 34,2% για όσα άτομα έχουν ως κύρια απασχόληση τη μετάφραση άλλων κειμένων. Δηλαδή 2 στους 10 μεταφραστές που πληρώνονται με αυτόν τον τρόπο θα προτιμούσαν να αμείβονται ανάλογα με τον αριθμό των λέξεων ή των χαρακτήρων και 1 στους 10 θα προτιμούσε να πληρώνεται με τιμή πακέτο για το έργο.

Διάγραμμα 7-4. Με ποιο τρόπο θα επιθυμούσατε να υπολογίζεται η αμοιβή σας για τις μεταφράσεις βιβλίων;

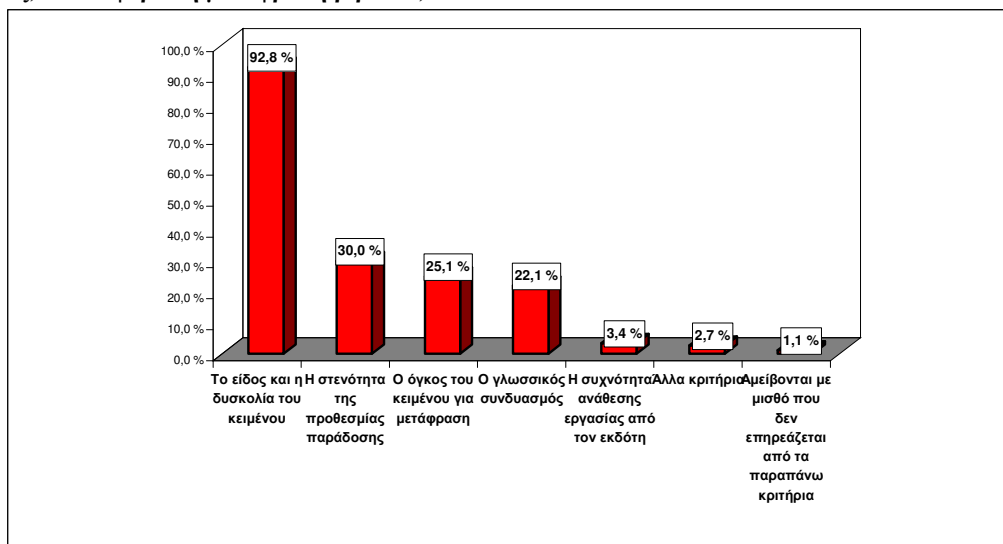
Βάση:263 μεταφραστές

Το συμπέρασμα είναι ότι το δεκαεξασέλιδο έχει μεν κατοχυρωθεί μέσα στο χρόνο ως βάση για τον προσδιορισμό της αμοιβής, δεν παύει όμως να είναι πολλές φορές άδικο για τον μεταφραστή καθώς δεν υπάρχει καθορισμένο μέγεθος σελίδας και οι υπολογισμοί/ διαπραγματεύσεις με αναγωγή σε μια υποτιθέμενη στάνταρ σελίδα λειτουργούν σαφώς υπέρ του εκδότη. Έτσι, κάποιοι μεταφραστές αρχίζουν να επιδιώκουν τον προσδιορισμό της αμοιβής βάσει λέξεων ή χαρακτήρων, κάτι που επιτρέπει - σχεδόν επιβάλλει - και ο Η/Υ, ο οποίος εισήχθη την τελευταία 10ετία στο χώρο. Σε αυτό πρωτοστατούν οι μεταφραστές άλλων κειμένων, πεδίο στο οποίο η παραπάνω πρακτική είναι κυρίαρχη εδώ και χρόνια (πέρα από το γεγονός ότι οι τελευταίοι προτιμούν αυτόν τον τρόπο περισσότερο, φαίνεται ότι τον έχουν επιβάλει κιόλας, αφού σε ποσοστό 31,6% αμείβονται για τις μεταφράσεις βιβλίων με υπολογισμό του αριθμού των λέξεων ή των χαρακτήρων, πράγμα αρκετά ενθαρρυντικό για το εργασιακό status τους).

Μικρές είναι οι αποκλίσεις ως προς τον επιθυμητό τρόπο αμοιβής σε συνάρτηση με το γλωσσικό συνδυασμό μετάφρασης.

Στην ερώτηση πολλαπλών απαντήσεων για τα σημαντικότερα κριτήρια υπολογισμού της αμοιβής τους, όσον αφορά τη μετάφραση βιβλίων (Διάγραμμα 7-5), πρώτο έρχεται το είδος και η δυσκολία του κειμένου με 92,8%, στη συνέχεια η στενότητα της προθεσμίας παράδοσης με 30,0%, ο όγκος του κειμένου για μετάφραση με 25,1% και ο γλωσσικός συνδυασμός με 22,1%. Ακολουθούν η συχνότητα ανάθεσης εργασίας από τον εκδότη με 3,4%, άλλα κριτήρια με 2,7% και αμείβονται με μισθό που δεν επηρεάζεται από τα παραπάνω κριτήρια με 1,1%.

Διάγραμμα 7-5. Ποια θεωρείτε τα δύο σημαντικότερα κριτήρια για τον καθορισμό της αμοιβής σας, όσον αφορά τη μετάφραση βιβλίων;

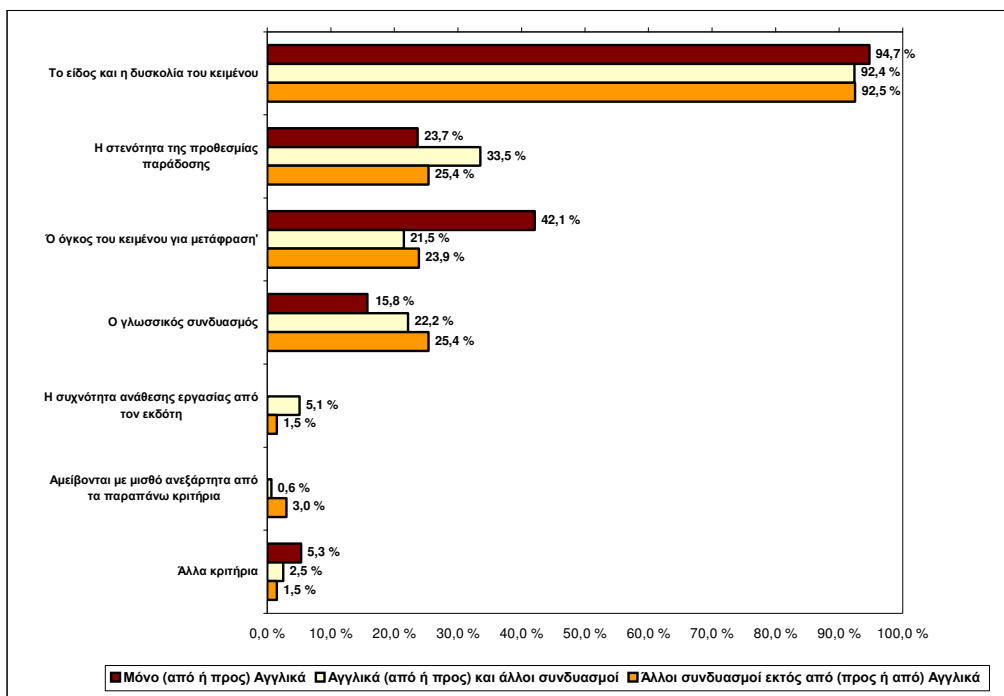

Βάση: 263 μεταφραστές

Διαφοροποιήσεις παρατηρούμε στη σημασία των κριτηρίων αμοιβής ανάλογα με το γλωσσικό συνδυασμό του μεταφραστή. Και πιο συγκεκριμένα, σε όσους μεταφράζουν μόνο (από ή/και προς) αγγλικά, ο όγκος προς μετάφραση εμφανίζει αυξημένη σημασία (42,1%, Διάγραμμα 7-6) – όσο μεγαλύτερος ο προσφερόμενος όγκος ανά έργο τόσο μικρότερη η αμοιβή ανά 16σέλιδο, λέξη ή χαρακτήρα. Προφανώς, αν και υπάρχει μεγάλη ζήτηση σε αυτόν τον συνδυασμό, είναι και η προσφορά τεράστια, και ο εκδότης μπορεί να διαπραγματευθεί και να επιτύχει καλύτερες τιμές από τον μεταφραστή αν του προσφέρει μεγάλο όγκο (ή να προσφύγει σε κάποιον άλλον, λιγότερο «καταξιωμένο» ή «ειδικό» μεταφραστή, προφανώς φθηνότερο).

Χαρακτηριστικό είναι ότι για τους μεταφραστές που έχουν άλλους (ή και άλλους) συνδυασμούς το κριτήριο αυτό ανέρχεται σε ποσοστά 23,9% και 21,5% αντίστοιχα - προφανώς εδώ οι μεταφραστές μπορούν να κρατήσουν ψηλά το «κασέ» τους αναζητώντας εργασία βάσει των άλλων γλωσσικών συνδυασμών τους που είτε δεν χαρακτηρίζονται από υψηλή προσφορά είτε είναι δύσκολο για τον εργοδότη να τους αναζητήσει και να τους έχει ανά πάσα στιγμή.

Διάγραμμα 7-6. Σημαντικότερα κριτήρια για τον καθορισμό της αμοιβής όσον αφορά τη μετάφραση βιβλίων και γλωσσικοί συνδυασμοί.

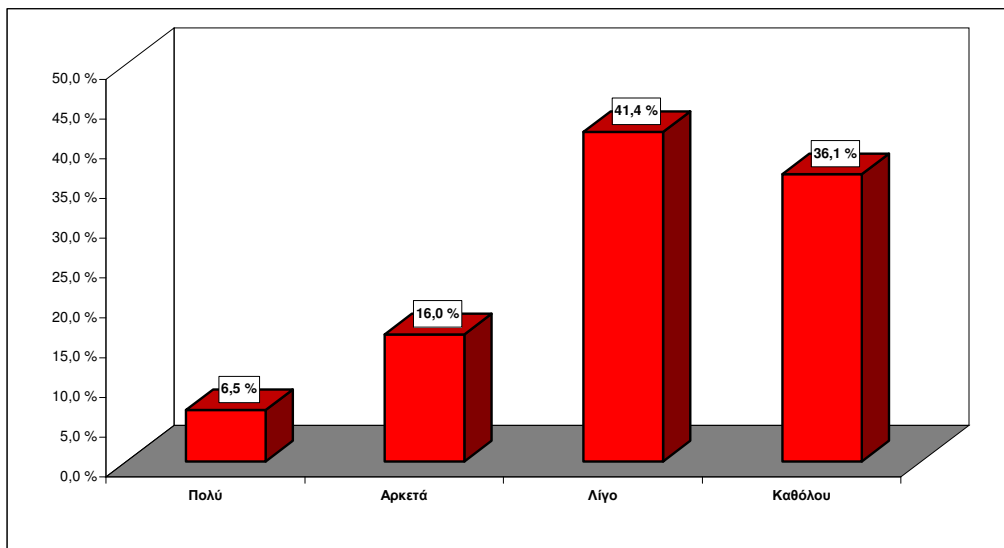
Βάση:263 μεταφραστές

Αξιοσημείωτο ακόμη είναι το γεγονός ότι ο γλωσσικός συνδυασμός εμφανίζει αυξημένη σημασία για όσους έχουν ως κύρια εργασία τη μετάφραση άλλων κειμένων (26,3%) ενώ για τους μεταφραστές με κύρια εργασία τη μετάφραση βιβλίων παρουσιάζεται λιγότερο σημαντικό κριτήριο (13,3% αυτών το έκριναν σημαντικό).

Το 63,1% των μεταφραστών (αυθόρμητες απαντήσεις) δεν δέχεται να μεταφράσει βιβλία διαφόρων επιστημών (μαθηματικά, νομικά κλπ.), ποσοστό που ανέρχεται στο 82,4% στην ηλικιακή ομάδα 18-34 ετών. Επίσης, ένα 17,5% δεν δέχεται να μεταφράσει λογοτεχνικά έργα, ποσοστό που ανέρχεται στο 25,5% ειδικά για την ηλικιακή ομάδα 18-34 ετών. Προφανώς, εδώ έχουμε να κάνουμε σε μεγαλύτερο ποσοστό με μεταφραστές προερχόμενους από τις σχετικά καινοφανείς – στην Ελλάδα τουλάχιστον – σχολές μετάφρασης όπου κυριαρχεί η ειδίκευση, στη λογοτεχνική από τη μια και την τεχνική από την άλλη, μετάφραση. Αντίθετα, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία μεταφραστές, πέρα από την ευρύτερη παιδεία που παρείχε πάλαι ποτέ το εκπαιδευτικό σύστημα, προέρχονται κυρίως από άλλες πανεπιστημιακές σχολές (ακόμη και μη θεωρητικών κατευθύνσεων) και εισήλθαν στο επάγγελμα σε εποχές που δεν ετίθετο το θέμα της εξειδίκευσης. Μόνο ένα 13,3% δεν δέχεται να μεταφράσει έργα ανάξια κατά τα προσωπικά κριτήριά του: υψηλός επαγγελματισμός ή οικονομικές ανάγκες ερμηνεύουν το χαμηλό ποσοστό, ας κρίνει ο αναγνώστης. Υψηλό επαγγελματισμό εκφράζει σαφώς το χαμηλότερο ποσοστό (8,0%) που μεταφράζει μόνον ένα είδος βιβλίων (15,0% στους άνω των 55 ετών) καθώς και το χαμηλό ποσοστό (14,4%) που μεταφράζει τα πάντα ανεξαιρέτως.

Μικρός είναι ο βαθμός ενημέρωσης (Διάγραμμα 7-7) σχετικά με τον νόμο περί πνευματικών δικαιωμάτων του μεταφραστή, καθώς μόλις το 22,5% δηλώνει πολύ ή αρκετά ενημερωμένο.

Διάγραμμα 7-7. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι είστε ενημερωμένοι σχετικά με το τι προβλέπει ο νόμος για τα πνευματικά δικαιώματα του μεταφραστή;

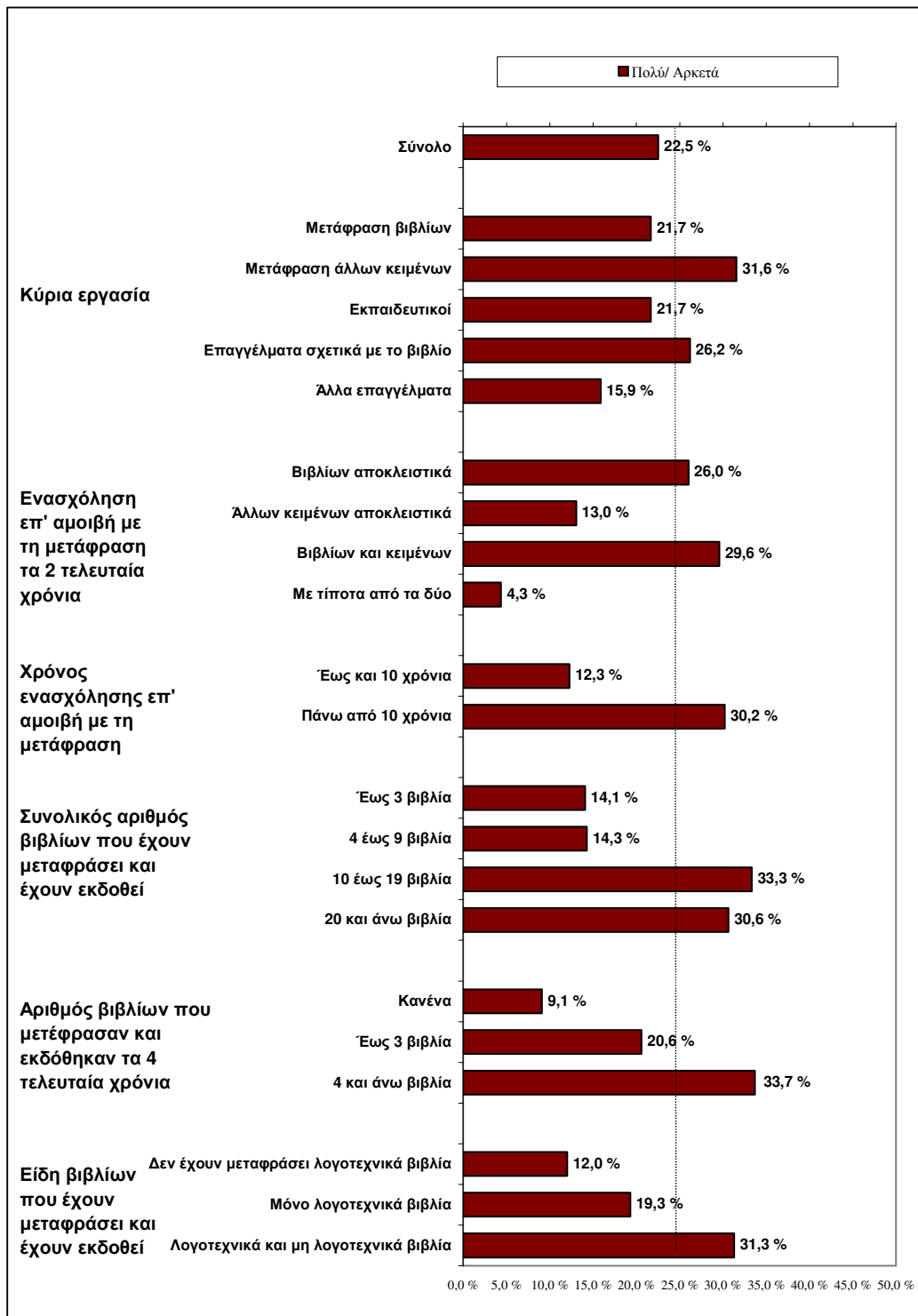

Βάση:263 μεταφραστές

Ειδικότερα, τον υψηλότερο βαθμό ενημέρωσης τον συναντάμε ανάμεσα στους εμπειρότερους και σε αυτούς που θα χαρακτηρίζαμε «ενεργούς» μεταφραστές, δηλαδή σε εκείνους με εντονότερη επαγγελματική παρουσία στο χώρο κατά τα τελευταία χρόνια (Διάγραμμα 7-8). Έτσι, οι ερωτώμενοι με τουλάχιστον 10ετή εμπειρία στη μετάφραση και όσοι έχουν μεταφράσει περισσότερα από 10 βιβλία, αλλά και όσοι ασχολήθηκαν επαγγελματικά με τη μετάφραση (βιβλίων ή κειμένων) κατά την τελευταία 2ετία και όσοι έχουν σημαντική μεταφραστική «βιβλιοπαραγωγή» την τελευταία 4ετία είναι εκείνοι που θεωρούν τους εαυτούς τους περισσότερο ενημερωμένους σε ζητήματα πνευματικών δικαιωμάτων, καθώς δηλώνουν πολύ ή αρκετά ενημερωμένοι σχετικά με τον αντίστοιχο νόμο σε ποσοστά που κυμαίνονται γύρω στο 30%.

Ακόμη, από πολύ έως αρκετά ενημερωμένοι είναι σε ποσοστό 31,6% όσοι έχουν ως κύρια απασχόληση τη μετάφραση άλλων κειμένων (όπου σαφώς δεν υπάρχουν δικαιώματα!) ενώ οι έχοντες ως κύρια απασχόληση τη μετάφραση βιβλίου είναι πολύ ή αρκετά ενημερωμένοι σε ποσοστό 21,7% (Διάγραμμα 7-8). Το εκ πρώτης όψεως αντιφατικό αυτό αποτέλεσμα είναι απόρροια του μικρότερου επαγγελματισμού που χαρακτηρίζει την αγορά της μετάφρασης βιβλίου σε σχέση με τη μετάφραση άλλων κειμένων. Στη μετάφραση βιβλίων λειτουργεί μια κακώς εννοούμενη και διαιωνιζόμενη «χαλαρότητα», που είναι προϊόν μιας πολλές φορές κατά συνθήκην φιλικής σχέσης με τον εκδότη (βλέπε και τα περί φιλικών συστάσεων).

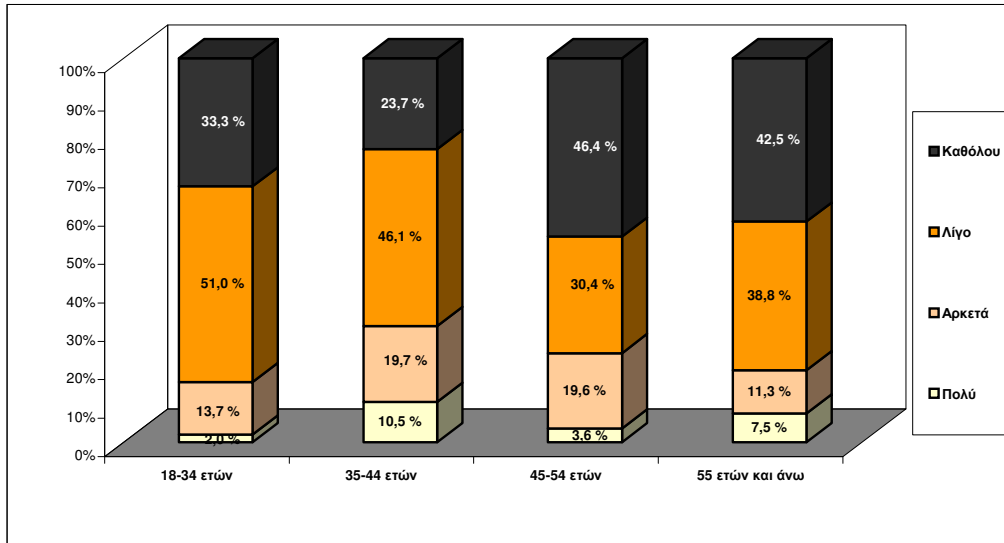
Διάγραμμα 7-8. Βαθμός ενημέρωσης (πολύ/ αρκετά) σχετικά με το τι προβλέπει ο νόμος για τα πνευματικά δικαιώματα του μεταφραστή ανά κατηγορίες ερωτώμενων.

Βάση: 263 μεταφραστές

Υψηλό βαθμό ενημέρωσης συναντάμε και στις ηλικίες από 35-44 ετών (Διάγραμμα 7-9). Αναμενόμενο το αποτέλεσμα, στο βαθμό που πρόκειται για άτομα αρκετά νέα για να ενημερώνονται για τις εξελίξεις -ο σχετικός νόμος είναι σχετικά κάτι το νέο στην Ελλάδα, με ηλικία μιας δεκαετίας περίπου.

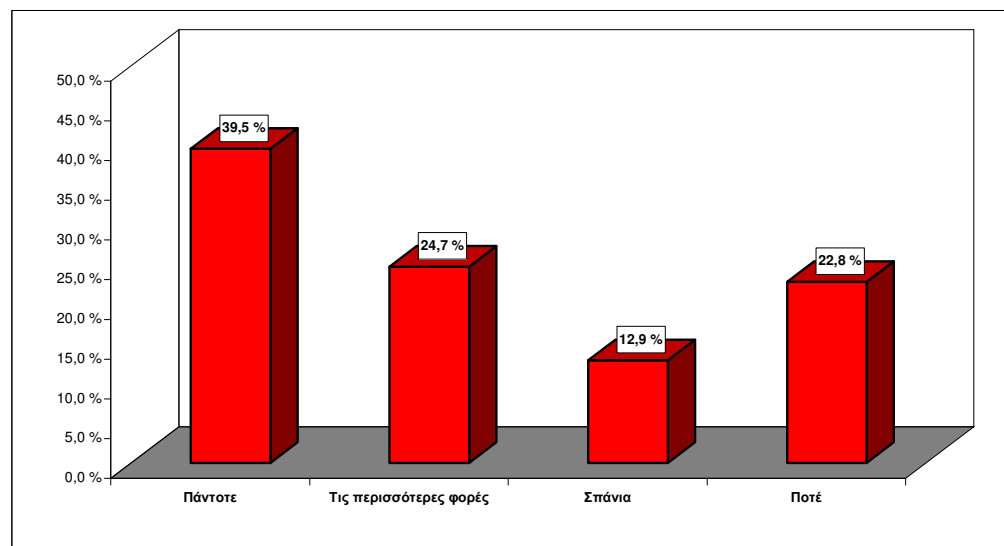
Διάγραμμα 7-9. Βαθμός ενημέρωσης για το νόμο περί πνευματικών δικαιωμάτων και ηλικία.

Βάση:263 μεταφραστές

Το 39,5% δήλωσε ότι υπογράφει πάντοτε συμβόλαιο με τον εκδότη των βιβλίων του, το 24,7% τις περισσότερες φορές, το 12,9% σπάνια και το 22,8% ποτέ (Διάγραμμα 7-10).

Διάγραμμα 7-10. Υπογράφετε συμβόλαιο με τους εκδότες των βιβλίων που μεταφράζετε;

Βάση:263 μεταφραστές

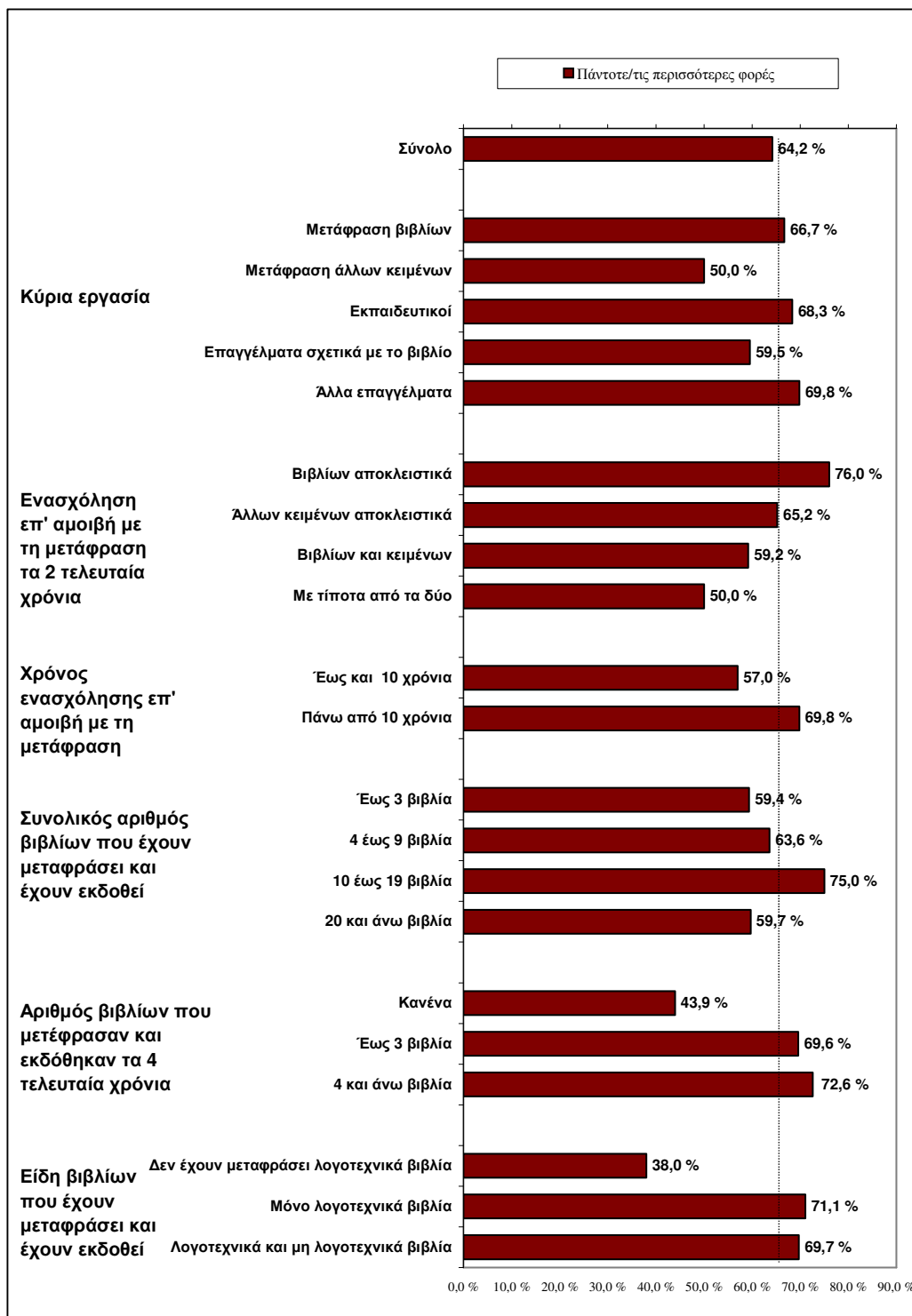

Το γεγονός ότι το 69,8% των ασχολούμενων πάνω από δέκα χρόνια με τη μετάφραση (έναντι του 57,0% των υπολοίπων) υπογράφει συμβόλαιο πάντοτε ή τις περισσότερες φορές (Διάγραμμα 7-11) καθώς και το ότι στους ερωτώμενους με κύρια απασχόληση τη μετάφραση βιβλίων το αντίστοιχο ποσοστό είναι 66,7% (έναντι 63,6% για τους υπόλοιπους) δεν είναι καθόλου κολακευτικό για τα συναλλακτικά ήθη των εκδοτών απέναντι στους μεταφραστές .

Φαίνεται ακόμη ότι οι περισσότερο εμπλεκόμενοι στη βιβλιοπαραγωγή και οι πλέον έμπειροι μεταφραστές, μάλλον είναι και οι πιο καταξιωμένοι και ικανοί να επιβάλλουν κάποιες ελάχιστες απαιτήσεις. Χαρακτηριστικά σημειώνουμε (Διάγραμμα 7-11) πως το ποσοστό όσων υπογράφουν πάντοτε ή τις περισσότερες φορές συμβόλαιο με τους εκδότες ανέρχεται στο 67,2% για όσους έχουν τουλάχιστον 10 μεταφρασμένα βιβλία στο ενεργητικό τους και, όπως προαναφέρθηκε, πλησιάζει το 70% για όσους δραστηριοποιούνται επαγγελματικά στο χώρο της μετάφρασης για τουλάχιστον μία δεκαετία.

Επίσης, όσοι έχουν μεταφράσει λογοτεχνικά βιβλία βρίσκονται μάλλον σε σχετικά καλύτερη θέση, καθώς σε ποσοστό 70,4% (έναντι 38% των υπολοίπων) υπογράφουν πάντοτε ή τις περισσότερες φορές συμβόλαιο με τους εκδότες τους. Το γεγονός αυτό όμως πιθανότατα εξηγείται με βάση όσα προαναφέρθηκαν για την αυξημένη διαπραγματευτική ισχύ των εμπειρότερων και καταξιωμένων μεταφραστών, καθώς, όπως ήδη αναλύσαμε στο Κεφάλαιο 3, με τη μετάφραση λογοτεχνικών βιβλίων ασχολούνται κατά κύριο λόγο οι μεταφραστές με περισσότερο μακροχρόνια και παραγωγική παρουσία πορεία στο χώρο.

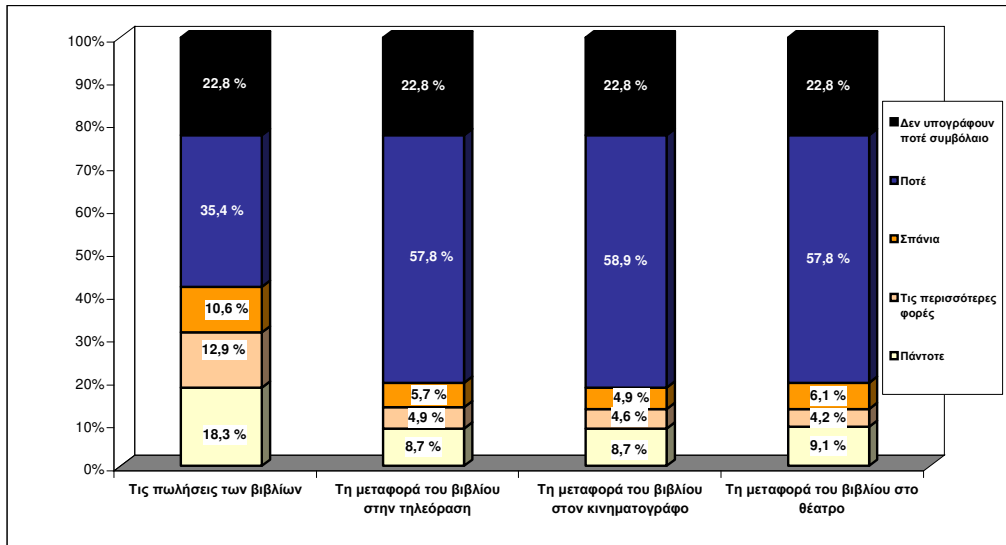
Διάγραμμα 7-11. Υπογραφή συμβολαίων (πάντοτε/ τις περισσότερες φορές) με τους εκδότες με τους οποίους συνεργάζονται ανά κατηγορία ερωτώμενων.

Βάση:263 μεταφραστές

Το 31,2% των μεταφραστών δήλωσε πως στα συμβόλαια που υπογράφουν με τους εκδότες των βιβλίων τους υπάρχει (πάντοτε ή τις περισσότερες φορές) πρόβλεψη για καταβολή πνευματικών δικαιωμάτων από τις πωλήσεις των βιβλίων (Διάγραμμα 7-12). Σε ό,τι αφορά την πρόβλεψη καταβολής πνευματικών δικαιωμάτων από τη μεταφορά του βιβλίου στο θέατρο, τον κινηματογράφο ή την τηλεόραση τα αντίστοιχα ποσοστά είναι ακόμα χαμηλότερα (13,3% , 13,3% και 13,6% αντίστοιχα).

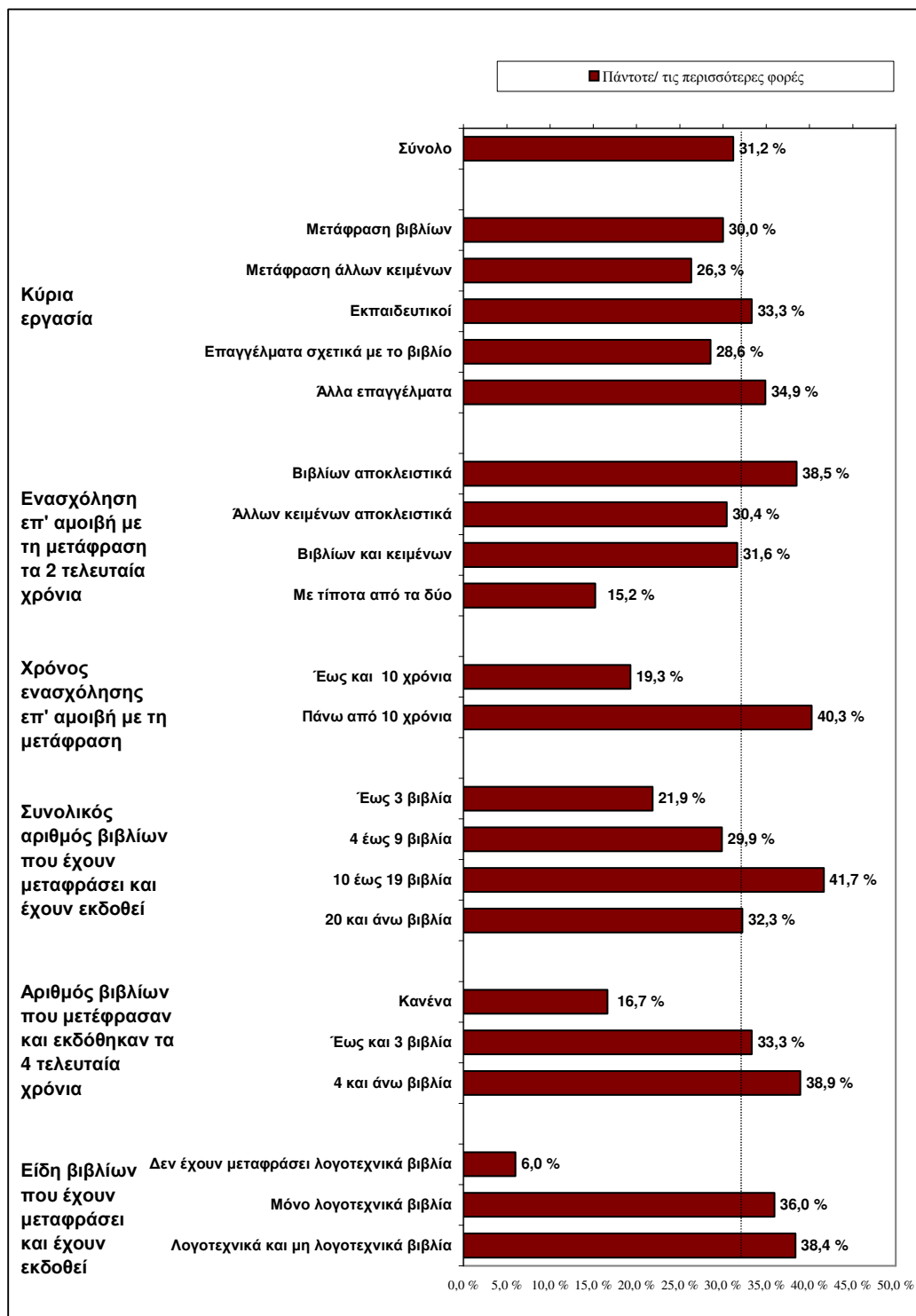
Διάγραμμα 7-12. Πόσο συχνά υπάρχει πρόβλεψη στα συμβόλαια που υπογράφετε για καταβολή πνευματικών δικαιωμάτων από...

Βάση: 263 μεταφραστές

Πάντως, και πάλι σε ευνοϊκότερη θέση όσον αφορά την πρόβλεψη καταβολής πνευματικών δικαιωμάτων από τις πωλήσεις των βιβλίων, παρουσιάζονται οι ωριμότεροι και εμπειρότεροι μεταφραστές (Διάγραμμα 7-13). Το ποσοστό όσων ισχυρίζονται ότι εξασφαλίζουν (πάντοτε ή τις περισσότερες φορές) πρόβλεψη καταβολής πνευματικών δικαιωμάτων από τις πωλήσεις των βιβλίων φτάνει το 40,3% για όσους έχουν 10ετή παρουσία στο χώρο της μετάφρασης, στο 36,9% για όσους έχουν τουλάχιστον 10 μεταφρασμένα βιβλία στο ενεργητικό τους και στο 37,1% για όσους έχουν μεταφράσει λογοτεχνικά βιβλία. Τα αντίστοιχα ποσοστά παρουσιάζονται σχετικά αυξημένα και ανάμεσα σε όσους είχαν περισσότερο «ενεργή» απασχόληση με τη μετάφραση βιβλίων κατά τα τελευταία χρόνια: 38,9% για όσους, κατά μέσο όρο, μετέφραζαν τουλάχιστον ένα βιβλίο το χρόνο κατά την τελευταία 4ετία και 38,5% για όσους ασχολήθηκαν αποκλειστικά με τη μετάφραση βιβλίων, και όχι άλλων κειμένων, κατά την τελευταία 2ετία.

Διάγραμμα 7-13. Πρόβλεψη καταβολής πνευματικών δικαιωμάτων (πάντοτε/ τις περισσότερες φορές) από τις πωλήσεις των βιβλίων ανά κατηγορία ερωτώμενων.

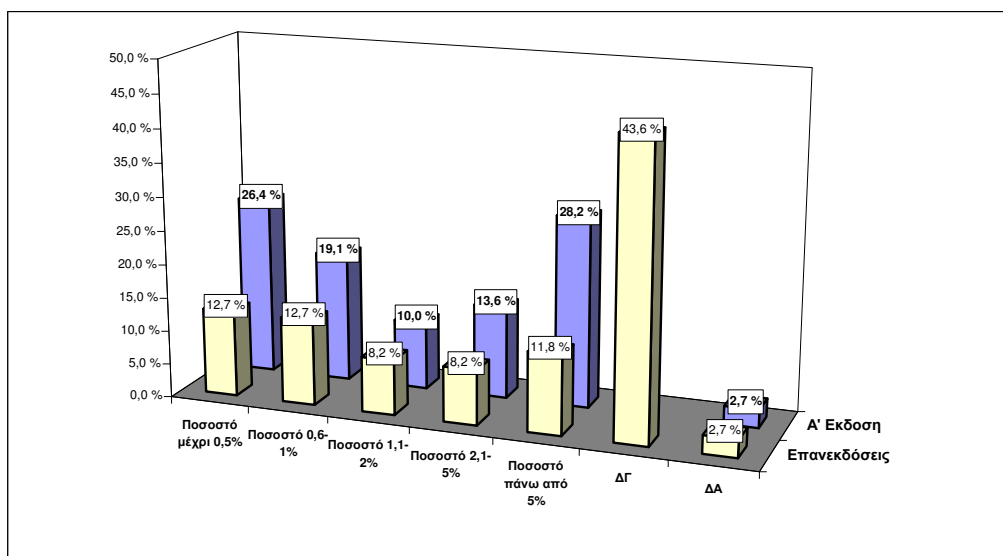

Βάση:263 μεταφραστές

Όσοι μεταφραστές δήλωσαν πως στις συμβάσεις που υπογράφουν με τους εκδότες τους υπάρχει, έστω και σπάνια, η πρόβλεψη για την καταβολή πνευματικών δικαιωμάτων από τις πωλήσεις των βιβλίων (41,8% του συνόλου των ερωτώμενων, ήτοι 110 μεταφραστές), ρωτήθηκαν για το ύψος στο οποίο ανέρχεται συνήθως το προβλεπόμενο ποσοστό, τόσο για την πρώτη έκδοση όσο και για τυχόν επανεκδόσεις των βιβλίων τους.

Το 26,4% αυτών δήλωσε πως το συνηθέστερο ποσοστό πνευματικών δικαιωμάτων που προβλέπεται στις συμβάσεις τους δεν ξεπερνάει το 0,5% για την πρώτη έκδοση των βιβλίων που μεταφράζουν (Διάγραμμα 7-14). Για το 42,7% προβλέπεται ποσοστό πνευματικών δικαιωμάτων από 0,6-5% και για το 28,2% προβλέπεται ποσοστό άνω του 5% επί των πωλήσεων.

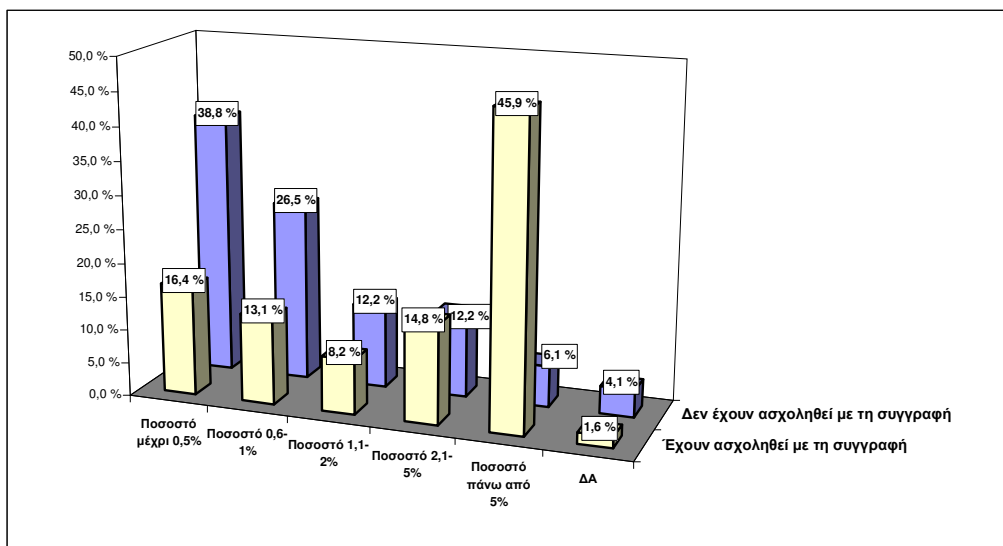
Διάγραμμα 7-14. Σε ποιο ύψος ανέρχεται, συνήθως, το ποσοστό των πνευματικών δικαιωμάτων που προβλέπεται στη σύμβασή σας για την α' έκδοση και τις επανεκδόσεις των βιβλίων που μεταφράζετε;

Βάση: 110 μεταφραστές (41,8% του δείγματος) που δήλωσαν ότι στις συμβάσεις τους προβλέπεται, έστω και σπάνια, ποσοστό πνευματικών δικαιωμάτων από τις πωλήσεις των βιβλίων.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στην ηλικιακή ομάδα των 18-34 ετών το ποσοστό που υπογράφει συμβάσεις για δικαιώματα μέχρι 0,5% ανέρχεται στο 73,3% για να μειωθεί στο 10,0% στους άνω των 55, οι οποίοι - αξίζει να προσεχθεί αυτό - υπογράφουν συμβόλαια για ποσοστά άνω του 5% στο 60 % του πληθυσμού τους, πράγμα εύλογο, στο βαθμό που σε αυτές τις ηλικίες κυριαρχούν μεταφραστές που είναι και συγγραφείς και έχουν καλύτερη εμπειρία και αντίληψη περί πνευματικών δικαιωμάτων. Και πάλι, βέβαια, η παλαιότητα δεν παύει να είναι η προφανής εξήγηση σε ό,τι αφορά τις διαστάσεις της διαπραγματευτικής ισχύος, ενώ στους «πρωτάρηδες» μεταφραστές η αναγνώριση των πνευματικών δικαιωμάτων φαίνεται πως είναι συμβολική, για να τηρηθεί το γράμμα του νόμου. Σημειώνουμε επίσης το υψηλό ποσοστό (45,9%) των συγγραφέων-μεταφραστών που εξασφαλίζουν ποσοστά πνευματικών δικαιωμάτων άνω του 5% (Διάγραμμα 7-15).

Διάγραμμα 7-15. Ύψος στο οποίο ανέρχεται, συνήθως, το ποσοστό των πνευματικών δικαιωμάτων που προβλέπεται στη σύμβαση για την α΄ έκδοση και ενασχόληση με τη συγγραφή

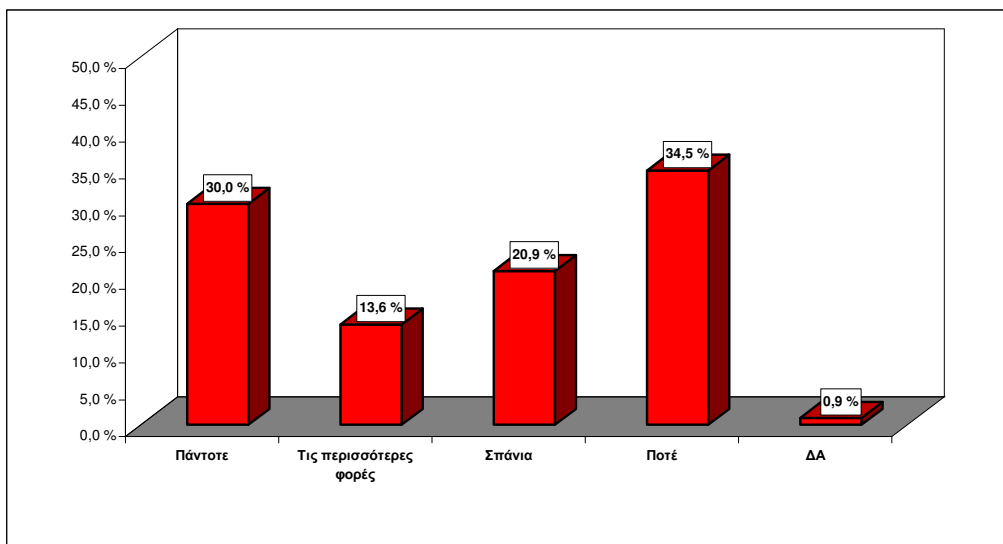
Βάση: 110 μεταφραστές (41,8% του δείγματος) που δήλωσαν ότι στις συμβάσεις τους προβλέπεται, έστω και σπάνια, ποσοστό πνευματικών δικαιωμάτων από τις πωλήσεις των βιβλίων.

Σε ό,τι αφορά τις επανεκδόσεις (Διάγραμμα 7-14), για ποσοστό της τάξης του 12,7% το συνηθέστερο ποσοστό πνευματικών δικαιωμάτων που προβλέπεται στις συμβάσεις τους δεν ξεπερνάει το 0,5% επί των πωλήσεων, για ένα 29,1% προβλέπεται ποσοστό από 0,6-5% και για ένα 11,8% άνω του 5%. Εντύπωση προκαλεί ότι σχεδόν οι μισοί μεταφραστές δεν γνώριζαν το ποσοστό των πνευματικών δικαιωμάτων που προβλέπεται συνήθως για τις επανεκδόσεις των βιβλίων τους.

Η εκκαθάριση των δικαιωμάτων, στο 38,2% των περιπτώσεων γίνεται ετησίως ενώ στο 61,8% αραιότερα. Γίνεται δε κάθε χρόνο κυρίως στους έχοντες θητεύσει περισσότερα χρόνια στη μετάφραση.

Το πιο σημαντικό πάντως είναι ότι μόνον σε ποσοστό 43,6% (Διάγραμμα 7-16) η εκκαθάριση των πνευματικών δικαιωμάτων γίνεται (πάντα ή συνήθως) όπως προβλέπει η σύμβαση. Το 20,9% και το 34,5% των μεταφραστών δήλωσαν, αντίστοιχα, ότι η εκκαθάριση συμφωνεί σπάνια ή δε συμφωνεί ποτέ με όσα προβλέπονται στις συμβάσεις τους.

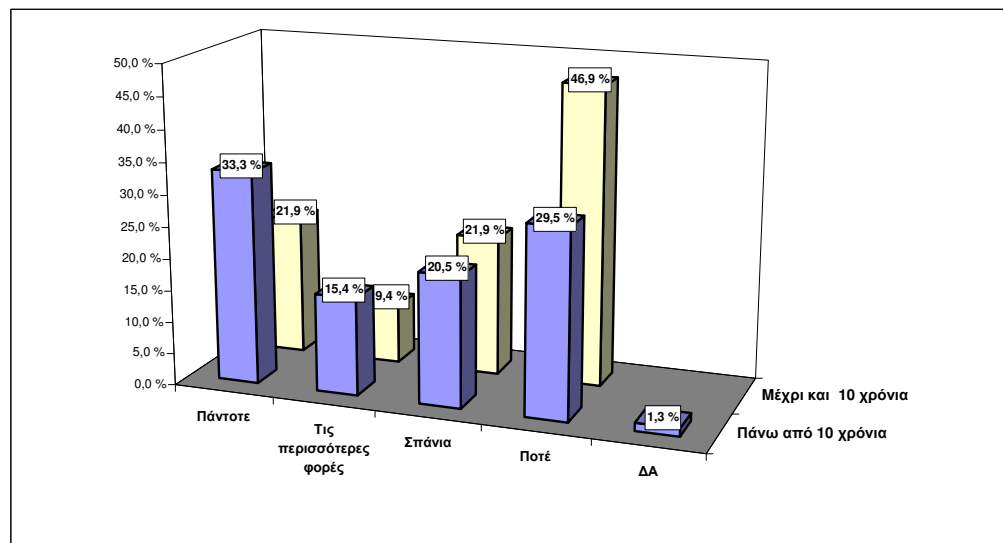
Διάγραμμα 7-16. Πόσο συχνά η εκκαθάριση των πνευματικών σας δικαιωμάτων γίνεται έτσι όπως προβλέπεται από τη σύμβαση που υπογράφετε;

Βάση:110 μεταφραστές (41,8% του δείγματος) που δήλωσαν ότι στις συμβάσεις τους προβλέπεται, έστω και σπάνια, ποσοστό πνευματικών δικαιωμάτων από τις πωλήσεις των βιβλίων.

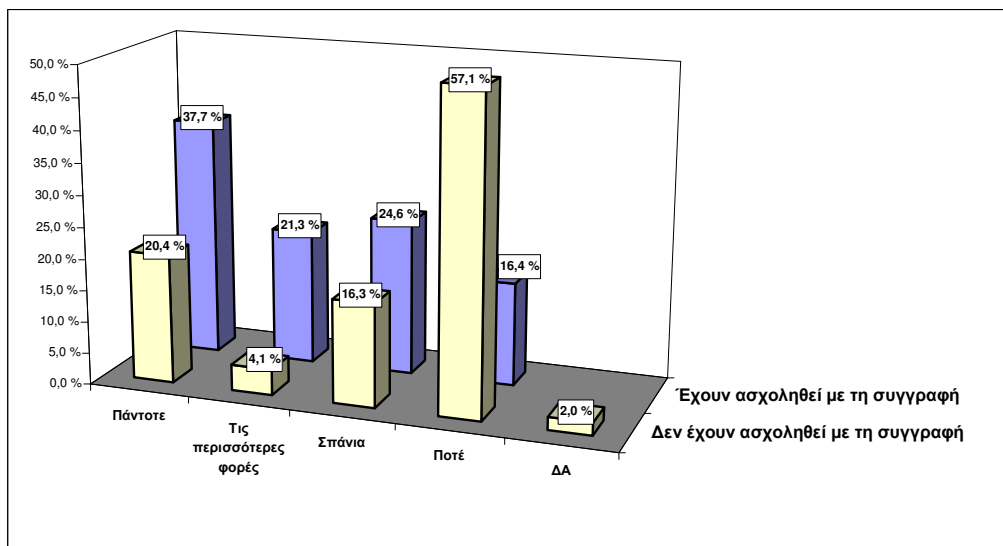
Και στο ζήτημα της εκκαθάρισης των πνευματικών δικαιωμάτων οι ωριμότεροι μεταφραστές και οι συγγραφείς-μεταφραστές εμφανίζονται σε καλύτερη θέση (Διαγράμματα 7-17 & 7-18), καθώς, αντίστοιχα, το 48,7% και το 59% αυτών δηλώνει ότι πάντα ή τις περισσότερες φορές τηρούνται τα συμφωνημένα από τη σύμβαση.

Διάγραμμα 7-17. Συχνότητα με την οποία η εκκαθάριση των πνευματικών δικαιωμάτων γίνεται έτσι όπως προβλέπεται από τη σύμβαση και έτη ενασχόλησης με τη μετάφραση.

Βάση:110 μεταφραστές (41,8% του δείγματος) που δήλωσαν ότι στις συμβάσεις τους προβλέπεται, έστω και σπάνια, ποσοστό πνευματικών δικαιωμάτων από τις πωλήσεις των βιβλίων.

Διάγραμμα 7-18. Συχνότητα με την οποία η εκκαθάριση των πνευματικών δικαιωμάτων γίνεται έτσι όπως προβλέπεται από τη σύμβαση και ενασχόληση με τη συγγραφή.

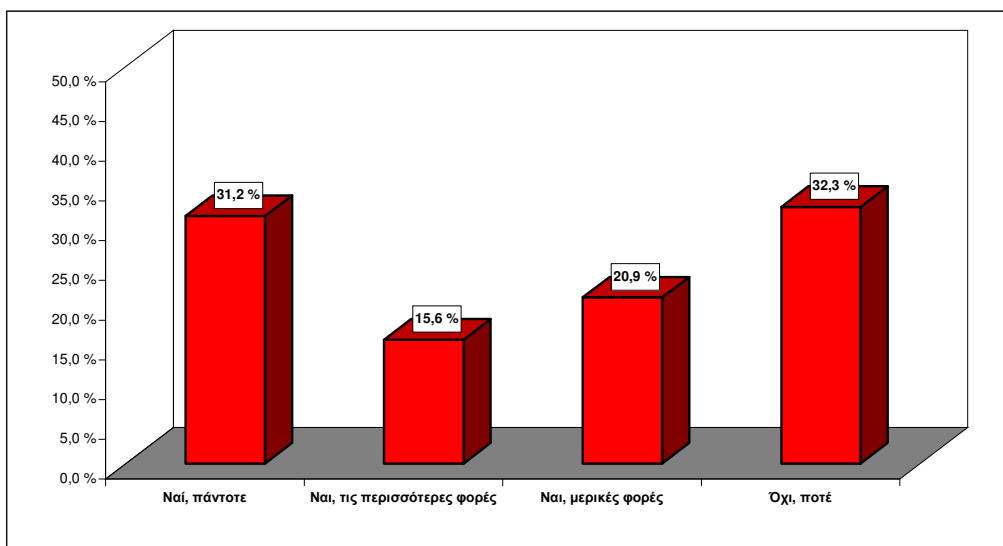
Βάση: 110 μεταφραστές (41,8% του δείγματος) που δήλωσαν ότι στις συμβάσεις τους προβλέπεται, έστω και σπάνια, ποσοστό πνευματικών δικαιωμάτων από τις πωλήσεις των βιβλίων

Για τις περιπτώσεις όπου η εκκαθάριση των πνευματικών δικαιωμάτων δε γίνεται όπως προβλέπεται από τη σύμβαση, σε ποσοστό 32,5% ο εκδότης αποφεύγει να δώσει κάποια αιτιολογία, σε ποσοστό 26% οι πωλήσεις δεν είναι μεγάλες για να ζητηθούν ποσοστά, σε ποσοστό 17% η μη συμφωνία σύμβασης και εκκαθάρισης οφείλεται σε αμέλεια, ενώ σε ποσοστό 10,4% η αναγραφή της είσπραξης ποσοστών θεωρείται τυπικός όρος της σύμβασης! Όλα τα παραπάνω οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ο νόμος περί πνευματικών δικαιωμάτων του μεταφραστή στην Ελλάδα, στην καλύτερη περίπτωση τηρείται πλημμελώς.

Το όνομα του μεταφραστή αναγράφεται στο εξώφυλλο του βιβλίου (Διάγραμμα 7-19), πάντοτε ή τις περισσότερες φορές, σε ποσοστό 46,8%. Όταν δεν αναγράφεται το όνομα του μεταφραστή στο εξώφυλλο αυτό γίνεται κυρίως (71,3% των περιπτώσεων) γιατί το αρνείται ο εκδότης και όχι γιατί δεν το επιθυμεί ο ίδιος ο μεταφραστής (28,7%). Αντίθετα, η αναγραφή του ονόματος στο εξώφυλλο γίνεται κατά 82% κατόπιν προτάσεως του εκδότη και κατά 18% κατόπιν προτάσεως του μεταφραστή. Είναι προφανές ότι η αναγραφή του ονόματος του μεταφραστή στο εξώφυλλο εναπόκειται σαφώς στη διακριτική ευχέρεια του εκδότη και συνιστά μια κατά περίπτωση προστιθέμενη αξία στο προϊόν, εάν έτσι τη βλέπει ο εκδότης: αν δηλαδή θεωρεί ότι επωφελείται από το όνομα ενός καταξιωμένου μεταφραστή ή εάν το βιβλίο απευθύνεται σε κάποιο ειδικό κοινό από το οποίο ο μεταφραστής, λόγω ίσως άλλων ενασχολήσεών του, θεωρείται αυθεντία (π.χ. πανεπιστημιακός δάσκαλος που μεταφράζει έργο στο γνωστικό του πεδίο). Είναι χαρακτηριστικό ότι για τους συγγραφείς-μεταφραστές η αναγραφή του ονόματος στο εξώφυλλο του βιβλίου που μεταφράζουν είναι πολύ συχνότερο γεγονός (62% πάντοτε ή τις περισσότερες φορές) ίσως επειδή ο εκδότης μπορεί να θεωρήσει ότι το συγγραφικό «όνομα» του μεταφραστή μπορεί να προσελκύσει αναγνώστες.

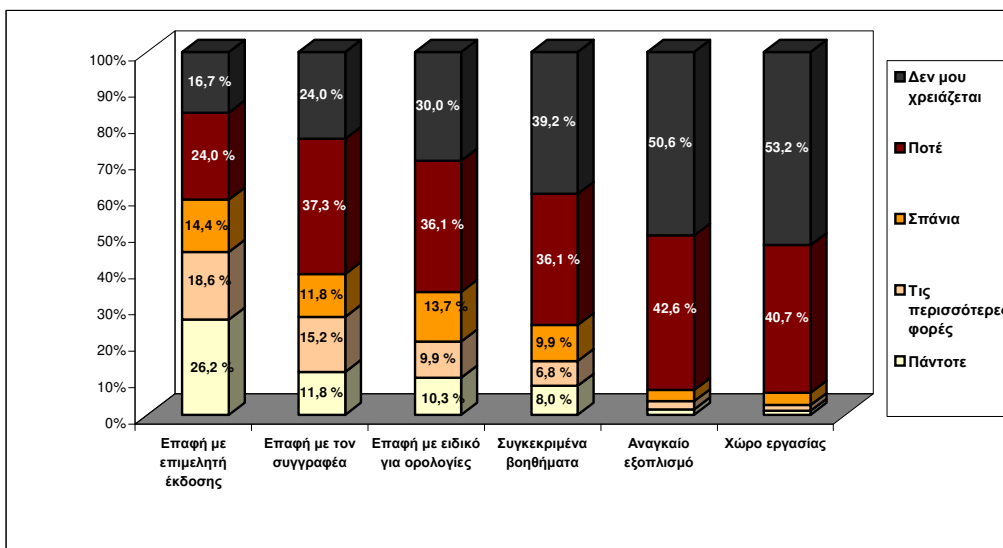
Διάγραμμα 7-19. Αναφέρεται το όνομά σας στο εξώφυλλο του βιβλίου;

Βάση:263 μεταφραστές

Περίπου, οι 5 στους 10 μεταφραστές (Διάγραμμα 7-20) υποστηρίζονται από τους εκδότες (πάντοτε ή τις περισσότερες φορές) μέσω του επιμελητή, 3 στους 10 μέσω της επαφής με το συγγραφέα, 2 στους 10 μέσω ειδικών για ορολογίες και 1 στους 10 μέσω συγκεκριμένων βοηθημάτων. Αντίστοιχα σε ποσοστά 16,7%, 24,0%, 30,0% και 39,2% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι δεν χρειάζονται την αντίστοιχη υποστήριξη. Τα παραπάνω στοιχεία είναι αρκετά ενθαρρυντικά και αποδεικνύουν ότι στο σημερινό καθεστώς του έντονου ανταγωνισμού στο βιβλιοεκδοτικό χώρο, οι περισσότεροι εκδότες κάνουν ό,τι μπορούν κι ό,τι τους ζητηθεί για να βοηθήσουν το μεταφραστή να τους προσφέρει ένα άρτιο προϊόν (στο βαθμό που το οικονομικό του κόστος είναι αμελητέο), δείχνοντας ότι τους ενδιαφέρει και η ποιότητα

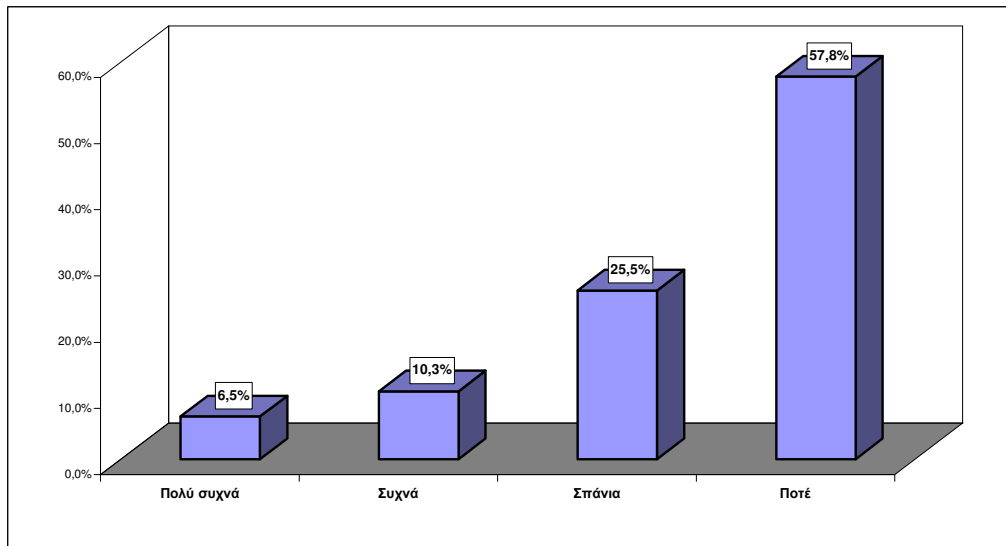
Διάγραμμα 7-20. Υποστήριξη από τον εκδότη όσον αφορά τις ακόλουθες εργασίες

Βάση:263 μεταφραστές

Αντίστοιχα, ζητούν από το μεταφραστή να συμμετέχει σε συνεντεύξεις στα Μ.Μ.Ε., σε παρουσιάσεις ή εκθέσεις για τα βιβλία που έχουν μεταφράσει (πολύ συχνά ή συχνά) σε ποσοστό 16,8% (Διάγραμμα 7-21), ενώ στις περισσότερες περιπτώσεις αυτό συμβαίνει (στο 93,7% των περιπτώσεων) χωρίς κάποια πρόσθετη αμοιβή.

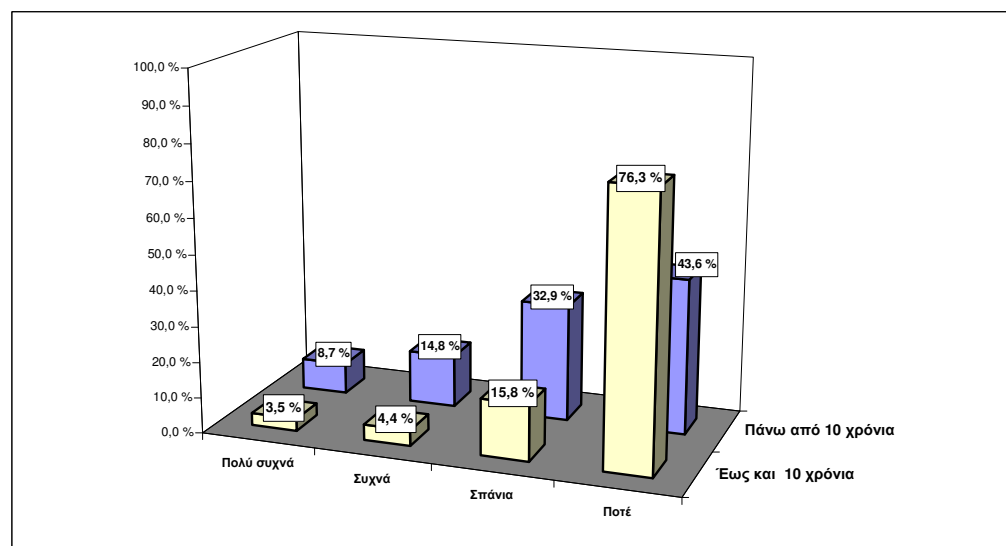
Διάγραμμα 7-21. Συμμετέχετε σε συνεντεύξεις στα Μ.Μ.Ε., σε παρουσιάσεις ή εκθέσεις για τα βιβλία που έχετε μεταφράσει;

Βάση:263 μεταφραστές

Και πάλι πρόκειται για μια προστιθέμενη αξία που κερδίζει ο εκδότης από το μεταφραστή (όταν αυτός είναι καταξιωμένος ή απλώς περισσότερο αρμόδιος, ως γνώστης του έργου, για την προβολή του- Διάγραμμα 7-22).

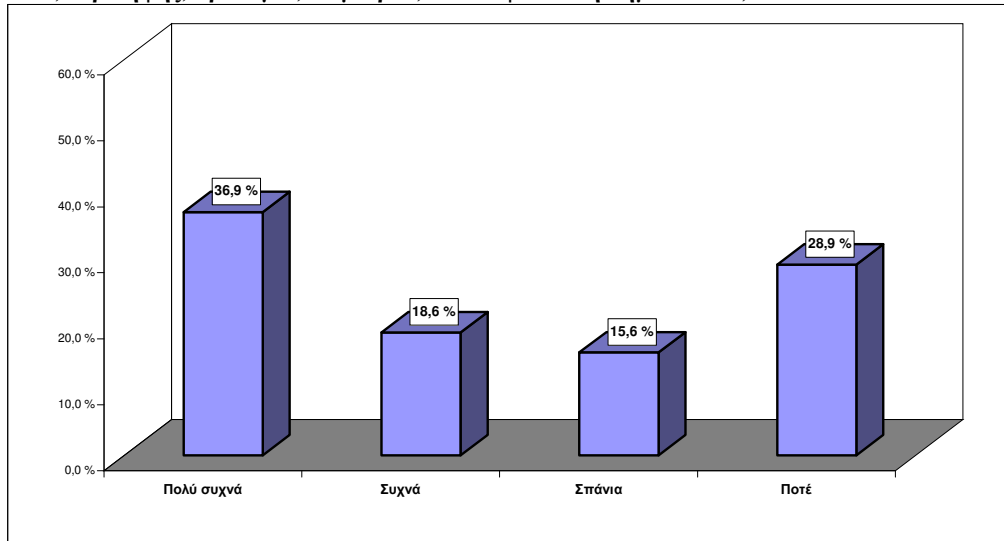
Διάγραμμα 7-22. Συμμετοχή σε συνεντεύξεις στα Μ.Μ.Ε., σε παρουσιάσεις ή εκθέσεις για τα βιβλία που έχουν μεταφράσει και έτη ενασχόλησης με τη μετάφραση.

Βάση:263 μεταφραστές

Το 55,5% των μεταφραστών (Διάγραμμα 7-23), αναλαμβάνει (πολύ συχνά ή συχνά) επιπρόσθετες εργασίες (όπως σύνταξη δελτίου τύπου, περίληψης, προλόγου, επιμέτρου, οπισθόφυλλου, ή σημειώσεων) και πάλι, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, χωρίς πρόσθετη αμοιβή (σε ποσοστό 82,9%).

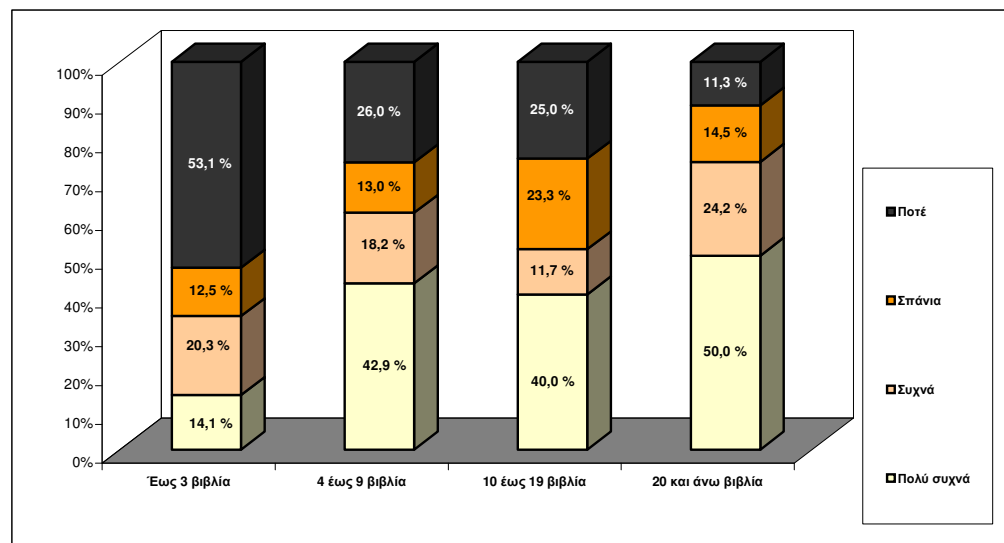
Διάγραμμα 7-23. Στις μεταφράσεις σας αναλαμβάνετε και άλλες εργασίες όπως σύνταξη δελτίου τύπου, περίληψης, προλόγου, επιμέτρου, οπισθόφυλλου ή σημειώσεων;

Βάση:263 μεταφραστές

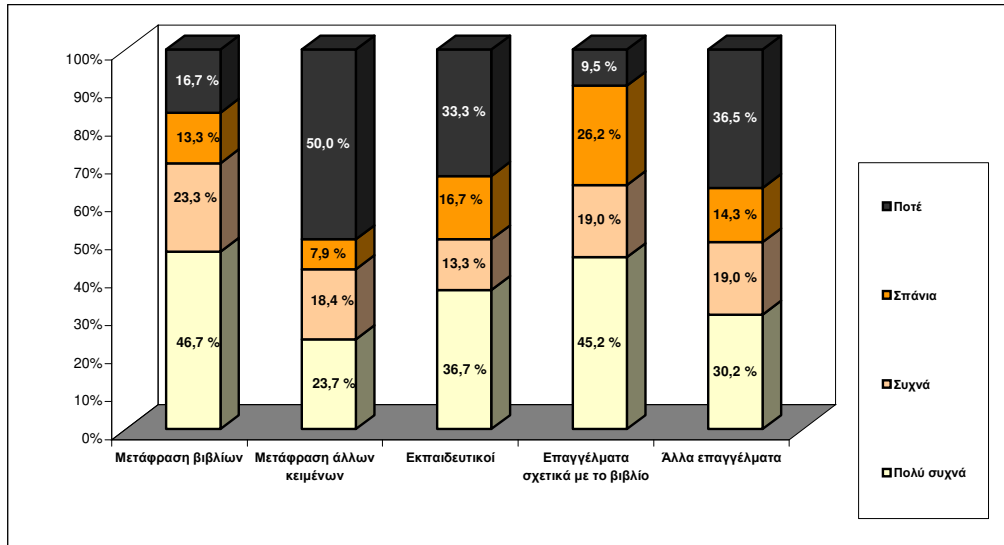
Όσοι έχουν στο ενεργητικό τους σημαντικό αριθμό μεταφρασμένων βιβλίων (Διάγραμμα 7-24) αλλά και όσοι έχουν ως κύριο επάγγελμα τη μετάφραση βιβλίων ή άλλο επάγγελμα σχετικό με βιβλία (Διάγραμμα 7-25), είναι εκείνοι που συχνότερα αναλαμβάνουν επιπρόσθετες εργασίες για λογαριασμό των εκδοτών .

Διάγραμμα 7-24. Συχνότητα ανάληψης επιπρόσθετων εργασιών (σύνταξη δελτίου τύπου, περίληψης, προλόγου, επιμέτρου, οπισθόφυλλου ή σημειώσεων) και συνολικός αριθμός βιβλίων

Βάση:263 μεταφραστές

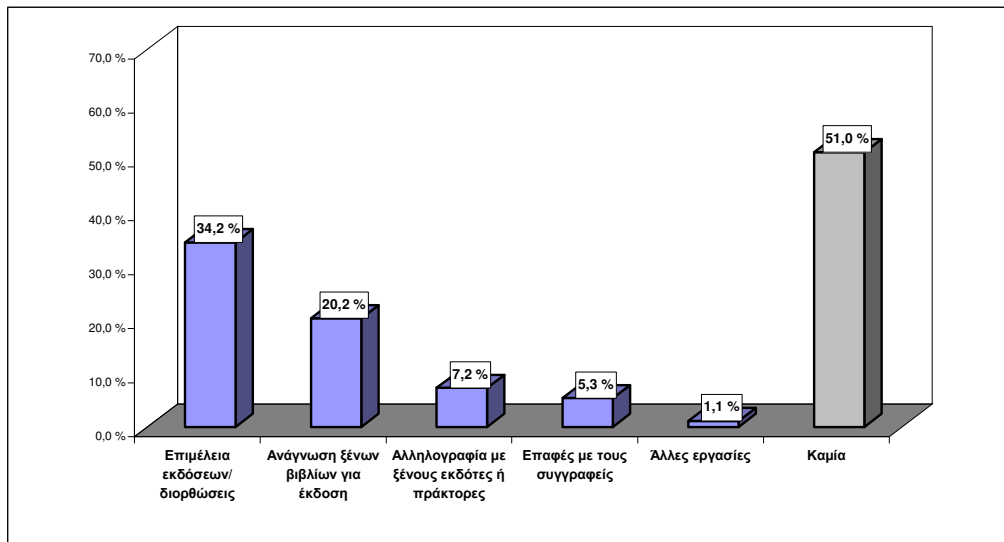
Διάγραμμα 7-25. Συχνότητα ανάληψης επιπρόσθετων εργασιών όπως σύνταξη δελτίου τύπου, περίληψης, προλόγου, επιμέτρου, οπισθόφυλλου ή σημειώσεων και κύρια εργασία.

Βάση:263 μεταφραστές

Ένας στους τρεις μεταφραστές αναλαμβάνει επ' αμοιβή επιμέλειες εκδόσεων/ διορθώσεις (34,2%) και ένας στους πέντε αναλαμβάνει την ανάγνωση ξένων βιβλίων (20,2%) που είναι υποψήφια να εκδοθούν (Διάγραμμα 7-26). Λιγότεροι είναι όσοι αναλαμβάνουν εργασίες όπως η αλληλογραφία με ξένους εκδότες ή λογοτεχνικούς πράκτορες και οι επαφές με συγγραφείς.

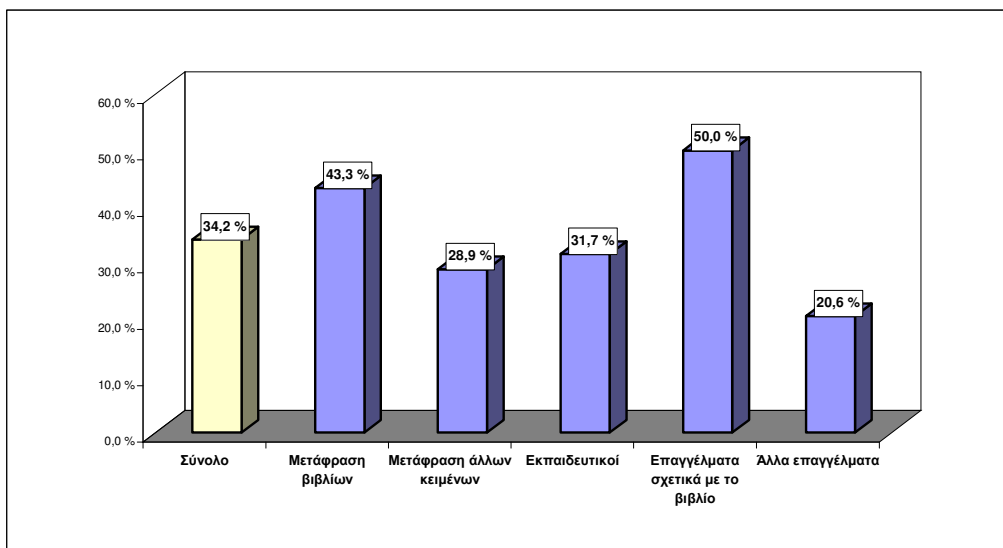
Διάγραμμα 7-26. Ποιες από τις παρακάτω εργασίες έχετε αναλάβει με αμοιβή για τον εκδότη με τον οποίο συνεργάζεστε;

Βάση:263 μεταφραστές

Με την επιμέλεια εκδόσεων και τις διορθώσεις ασχολούνται κατά κύριο λόγο όσοι έχουν στενότερη επαγγελματική σχέση με το βιβλίο και τον εκδοτικό χώρο, δηλαδή όσοι δήλωσαν ως κύριο επάγγελμα είτε τη μετάφραση βιβλίων (43,3%) είτε άλλο, πλην όμως σχετικό με τα βιβλία, επάγγελμα (50%) (Διάγραμμα 7-27).

Διάγραμμα 7-27. Αναλαμβάνουν επιμέλεια εκδόσεων/ διορθώσεις για τον εκδότη με τον οποίο συνεργάζονται και κύρια εργασία.

Βάση:263 μεταφραστές

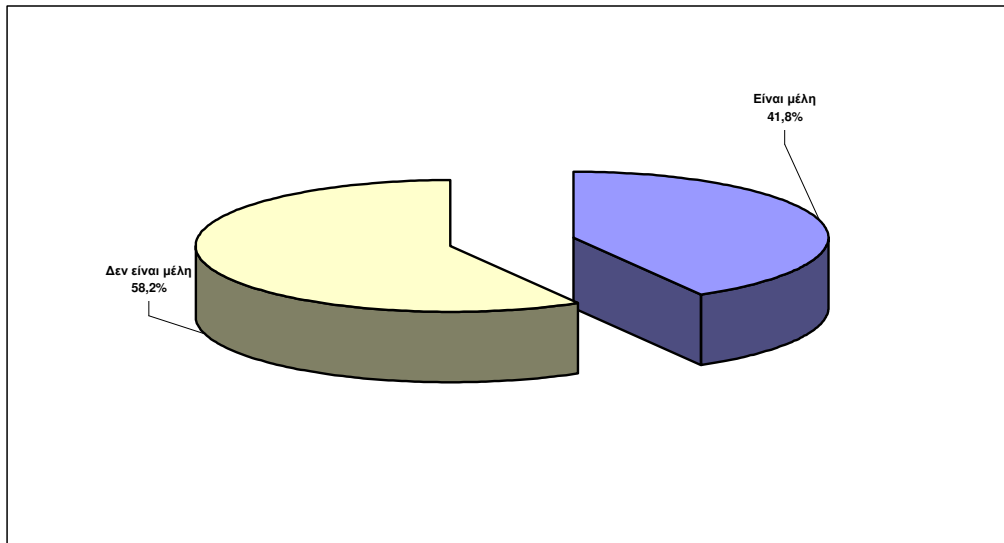

8. Βραβεία-Σύλλογοι-Ευρετήρια

Το 18,3% των μεταφραστών δήλωσε ότι έχει βραβευθεί για κάποια μετάφρασή του. Περίπου 1 στους 4 που ασχολείται πάνω από 10 χρόνια με τη μετάφραση έχει βραβευθεί, ενώ για τους νεότερους στο χώρο το αντίστοιχο ποσοστό δεν ξεπερνάει το 8%. Συνολικά αναφέρθηκαν πάνω από 40 διαφορετικά βραβεία ανάμεσα στα οποία συμπεριλαμβάνονται αρκετά βραβεία ξένων κρατικών ή ιδιωτικών φορέων, γεγονός που ίσως οφείλεται στο γεγονός ότι είναι πολλοί (περίπου 47%) όσοι μεταφράζουν (και) προς την ξένη γλώσσα. Το 14,6% των βραβευθέντων έχει τιμηθεί με το Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνικής Μετάφρασης.

Το 41,8% των μεταφραστών (Διάγραμμα 8-1) ανήκουν σε επαγγελματικούς συλλόγους (Πανελλήνιος Σύλλογος Επαγγελματιών Μεταφραστών 24%, Ελληνική Εταιρεία Μεταφραστών Λογοτεχνίας 8% - Εταιρεία Συγγραφέων 4,6%). Περίπου το οι μισοί από όσους έχουν ενασχόληση με το επάγγελμα άνω των 10 ετών είναι μέλη συλλόγων, ενώ για τους έχοντες θητεία κάτω των 10 ετών, το ποσοστό πέφτει στο 34%. Το γεγονός μάλλον ερμηνεύεται από τον εν γένει μικρότερο βαθμό συμμετοχής σε κλαδικούς φορείς που παρατηρείται στις νεαρότερες ηλικίες. Το 42,5% δεν συμμετέχει σε κάποιο σύλλογο λόγω αγνοίας, το 29,4% λόγω επιλογής και το 15% διότι το έχει αμελήσει.

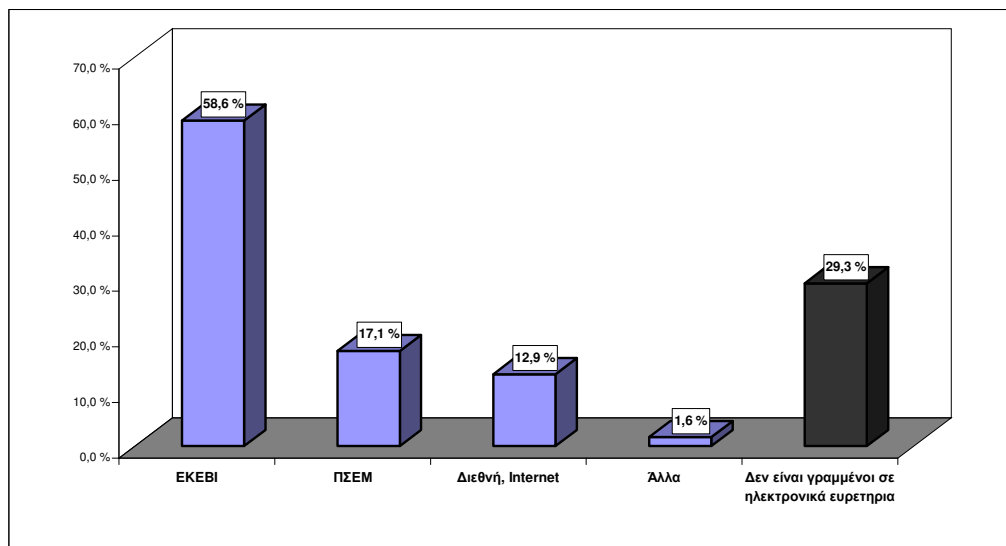
Διάγραμμα 8-1. Είστε μέλος σε κάποιο επαγγελματικό σύλλογο, ως μεταφραστής/ στρια;

Βάση:263 μεταφραστές

Σε ό,τι αφορά την εγγραφή σε ηλεκτρονικά ευρετήρια, το Διάγραμμα 8-2 είναι ενδεικτικό, με τα ευρετήρια του Ε.ΚΕ.ΒΙ. και του Π.Σ.Ε.Μ. να είναι τα περισσότερο δημοφιλή.

Διάγραμμα 8-2. Είστε εγγεγραμμένοι σε ηλεκτρονικά ευρετήρια μεταφραστών και αν ναι σε ποια;

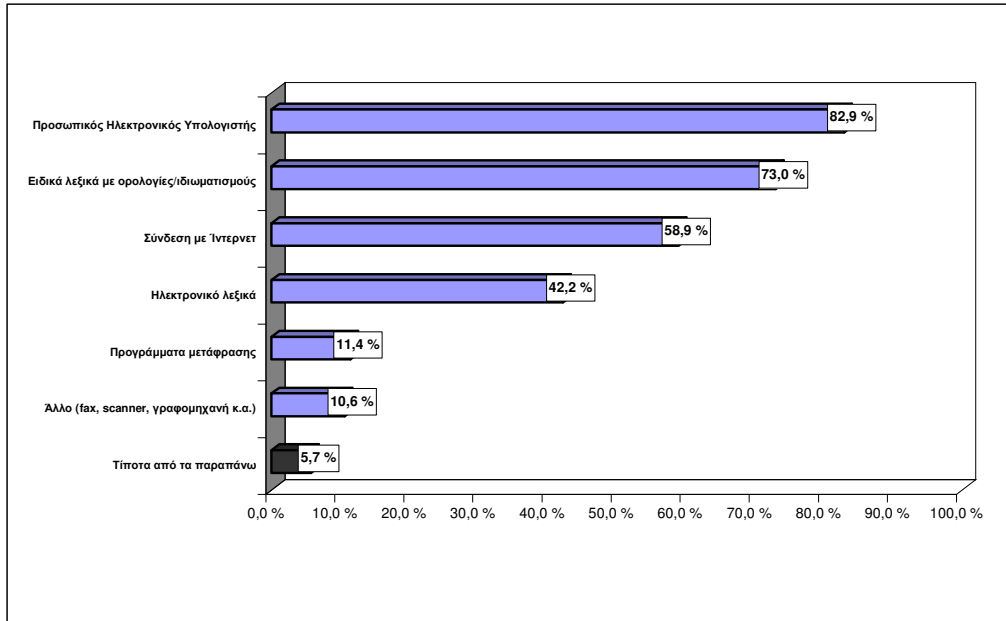

Βάση: 263 μεταφραστές

Ενδεικτικό είναι και το Διάγραμμα 8-3, όσον αφορά τον τεχνολογικό εξοπλισμό του γραφείου των μεταφραστών. Αξιοσημείωτο και ευεξήγητο είναι το γεγονός ότι η χρήση Η/Υ, ηλεκτρονικών λεξικών, προγραμμάτων μετάφρασης και η σύνδεση με το Internet είναι πολύ συχνότερα στις ηλικίες από 18-34 ετών (Διάγραμμα 8-4): π.χ. ηλεκτρονικά λεξικά χρησιμοποιούν σε ποσοστό 15,0% οι άνω των 55 και κατά 72,5% οι 18-34 ετών. Ακόμη, αυξημένο (περίπου κατά 15%) ποσοστό χρήσης ειδικών λεξικών ορολογιών & ιδιωτισμών εμφανίζουν όσοι μεταφράζουν (από ή/και προς) την αγγλική, γιατί απλούστατα υπάρχουν πολύ περισσότερα δίγλωσσα (αλλά και μονόγλωσσα) ειδικά λεξικά στα αγγλικά (ή και με αγγλικά).

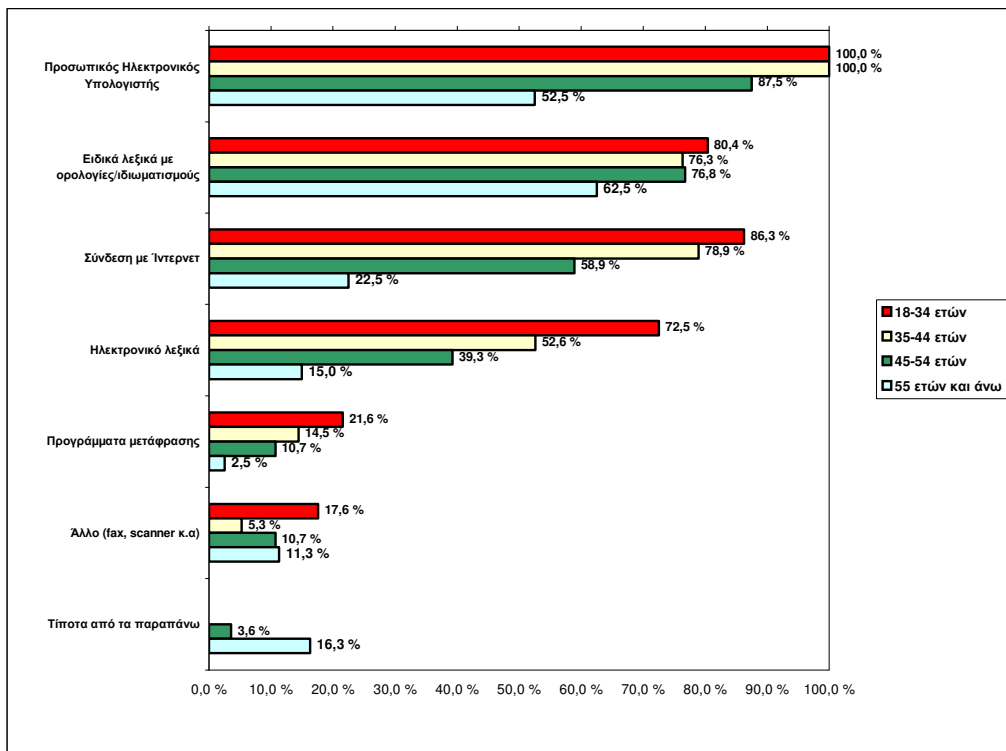

Διάγραμμα 8-3. Ποιος είναι ο τεχνολογικός εξοπλισμός του γραφείου σας;

Βάση:263 μεταφραστές

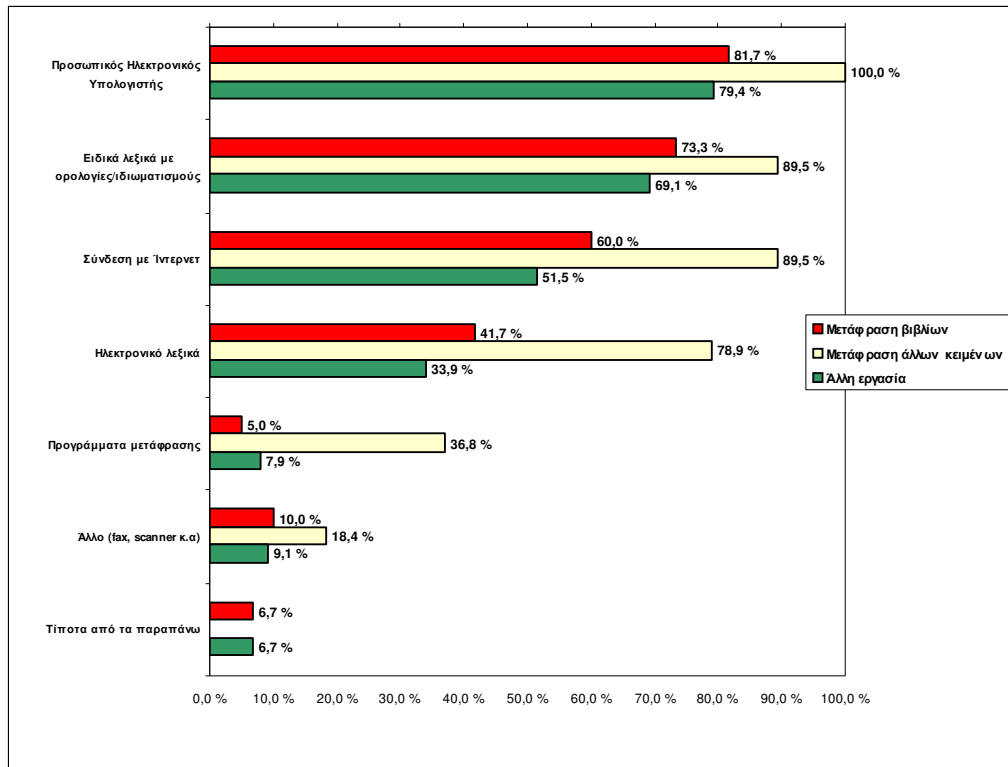
Διάγραμμα 8-4. Τεχνολογικός εξοπλισμός και ηλικία

Βάση:263 μεταφραστές

Το Διάγραμμα 8-5 είναι ενδεικτικό όσον αφορά τη διαφοροποίηση μεταξύ εκείνων που έχουν ως κύρια εργασία τη μετάφραση άλλων κειμένων και των υπολοίπων. Αξιοπρόσεκτο είναι το γεγονός ότι η τεχνολογία έχει εισβάλει περισσότερο στην πρώτη κατηγορία γιατί για αυτούς όντως είναι σαφέστερα υποβοηθητική (π.χ. προγράμματα μετάφρασης και ειδικά λεξικά).

Διάγραμμα 8-5. Τεχνολογικός εξοπλισμός και κύρια εργασία

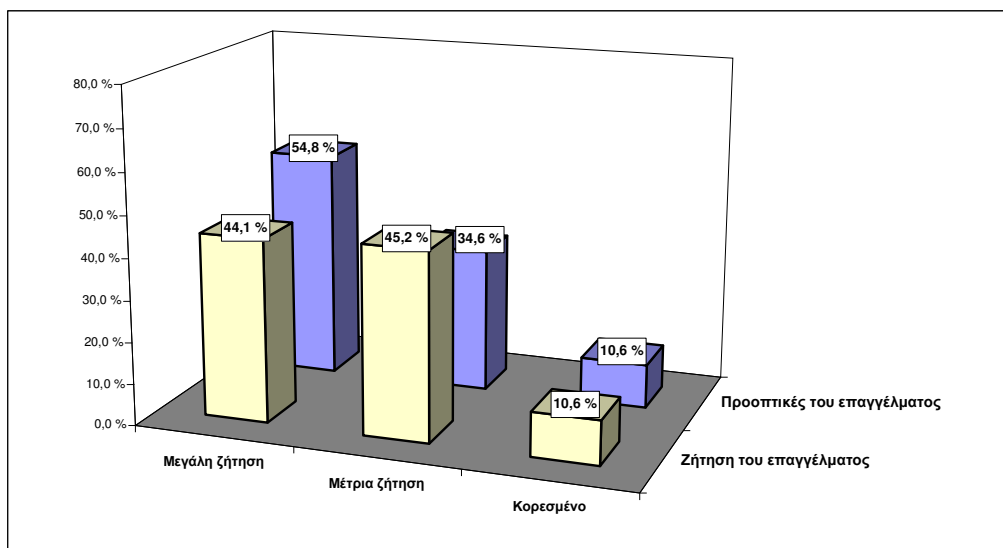

Βάση:263 μεταφραστές

9. Προοπτικές επαγγέλματος- Απόψεις και Προβλήματα

Το Διάγραμμα 9-1 δείχνει σαφέστατα ότι η πλειοψηφία των μεταφραστών δεν αντιμετωπίζει το επάγγελμα ως κορεσμένο. Η πλειοψηφία θεωρεί τη ζήτηση του επαγγέλματος μεγάλη (44,1%) ή έστω μέτρια (45,2%) και ακόμα καλύτερη είναι η εικόνα των μεταφραστών για τη ζήτηση του επαγγέλματος στην επόμενη πενταετία (54,8% μεγάλη και 34,6% μέτρια).

Διάγραμμα 9-1. Ποια πιστεύετε πως είναι η ζήτηση του επαγγέλματος του μεταφραστή στην αγορά εργασίας και οι προοπτικές του στην επόμενη πενταετία;

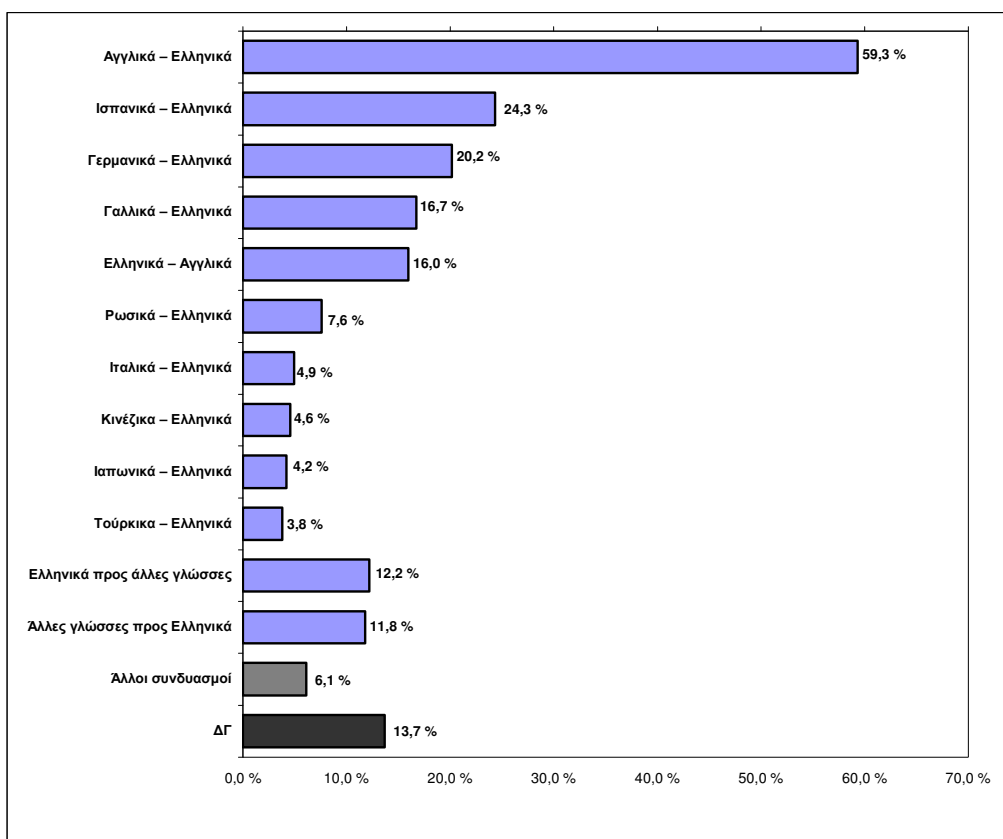

Βάση: 263 μεταφραστές

Η πιο μακρόχρονη ενασχόληση με το αντικείμενο δημιουργεί μεγαλύτερη αισιοδοξία καθώς το 93,1% όσων ασχολούνται τουλάχιστον μία δεκαετία με τη μετάφραση θεωρεί ότι η ζήτηση του επαγγέλματος στο προσεχές μέλλον θα είναι μεγάλη. Η αισιοδοξία αυτή πιθανότατα πηγάζει από τις καλύτερες εργασιακές σχέσεις των παλαιμάχων αλλά και λόγω του ότι έχοντας μια σταθερή και μόνιμη επαγγελματική σχέση, είναι σε θέση να κινηθούν προς περισσότερες κατευθύνσεις σε αναζήτηση εργασίας (δεδομένου ότι η εργασία βρίσκεται στο βιβλίο, στο περιοδικό, σε απευθείας σχέσεις με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς αλλά και μέσω γραφείων κλπ, χώρους ετερογενείς, που απαιτούν χρόνο για να τους ανακαλύψει κανείς). Επί του θέματος δεν υπάρχουν έντονες διχογνωμίες μεταξύ όσων μεταφράζουν κυρίως βιβλία και όσων κυρίως άλλα κείμενα αλλά η αισιοδοξία και των δύο υπερβαίνει εκείνη όσων στηρίζονται κυρίως σε εξωμεταφραστικά επαγγέλματα, ίσως επειδή γνωρίζουν από τα μέσα τις συνεχώς αναφύομενες, λόγω παγκοσμιοποίησης της οικονομίας, μεταφραστικές ανάγκες σε χώρους μέχρι τώρα αδιανόητους (π.χ. διεθνοποίηση κρατικών προμηθειών).

Ο γλωσσικός συνδυασμός Αγγλικά-Ελληνικά αναφέρεται (Διάγραμμα 9-2) από το 59,3% ως ο πλέον ζητούμενος για τα επόμενα έτη, ενώ οι συνδυασμοί Ισπανικά-Ελληνικά και Γερμανικά-Ελληνικά έπονται με 24,3% και 20,2% αντίστοιχα. Όσον αφορά τα αγγλικά, η παγκόσμια συνεχής εξάπλωσή τους εξηγεί τις προβλέψεις των μεταφραστών, ενώ για τα ισπανικά υπάρχει μεγάλη ζήτηση λόγω πρόσφατων οριζόντιων σχέσεων με την παρεμφερή οικονομικά/ κοινωνικά /πολιτιστικά Ισπανία (λόγω Ε.Ε.) αλλά και χρονίζουσας έλλειψης προσφοράς (έλλειψη αντίστοιχης ξενόγλωσσης φιλολογίας). Για τα γερμανικά αρκεί να υπογραμμίσουμε το μεγάλο βάρος της Γερμανίας λόγω της ενοποίησής της και των εξελίξεων στην Ε.Ε. (ακόμη, αξίζει να υπογραμμισθεί ότι πολλές χώρες της διεύρυνσης θα έχουν τα γερμανικά ως πρώτη ξένη γλώσσα). Αξιοσημείωτος είναι ο συνδυασμός Ελληνικά-Αγγλικά, που έλαβε ποσοστό 16,0% (υπήρχε δυνατότητα 3 απαντήσεων σε σχέση με τους συνδυασμούς με τη μεγαλύτερη ζήτηση τα επόμενα 5 έτη), πράγμα εύλογο, δεδομένου ότι τα αγγλικά είναι πλέον η γλώσσα εξόδου από την «ανάδελφη» ελληνική προς το πολύγλωσσο διεθνές περιβάλλον, σε πολλές περιπτώσεις μια γλώσσα ενδιάμεση και εργαλειακή αλλά μη παρακάμψιμη.

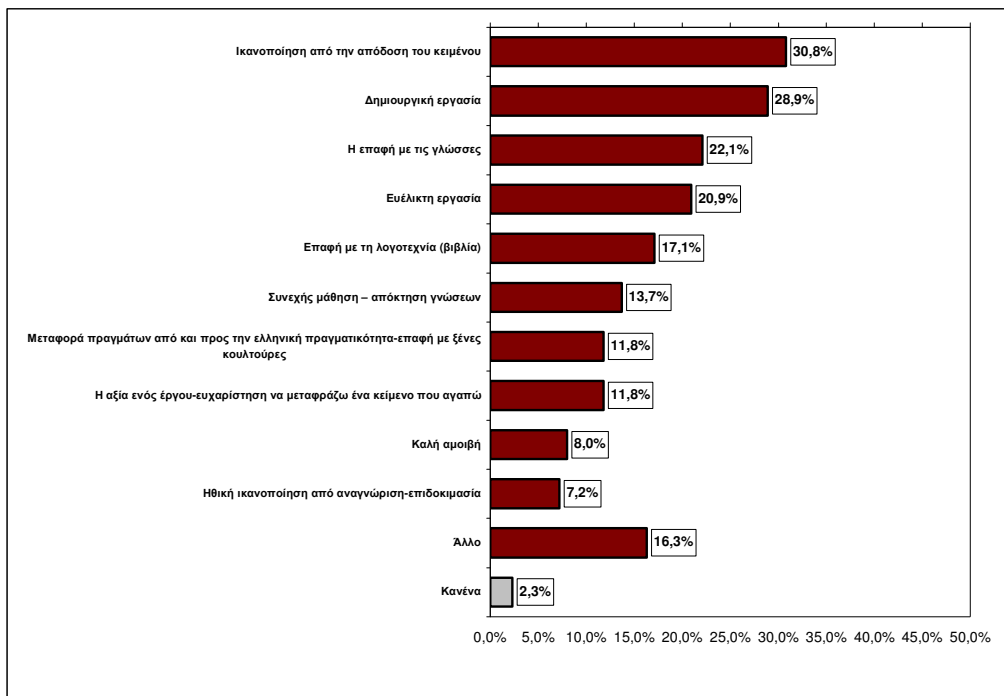
Διάγραμμα 9-2. Ποιοι γλωσσικοί συνδυασμοί πιστεύετε ότι θα έχουν τη μεγαλύτερη ζήτηση στο μέλλον;

Βάση: 263 μεταφραστές

Σε ό,τι αφορά τα 3 πράγματα που ικανοποιούν το μεταφραστή ως προς την εργασία του (αυθόρμητες αναφορές- Διάγραμμα 9-3), τις πρώτες θέσεις κατέλαβαν η ικανοποίηση από την απόδοση ενός κειμένου (30,8%), η εν γένει δημιουργική δουλειά (28,9%), η επαφή με τις γλώσσες (22,1%) και το ευέλικτο ωράριο (20,9%) - κατ' οίκον, συν τοις άλλοις, θα προσθέταμε, πράγμα σημαντικό για μερίδα του πληθυσμού που μεγαλώνει μικρά παιδιά ή έχει άλλες δυσκολίες στο να εγκαταλείπει για εργασιακούς λόγους την κατοικία της - ενώ η αμοιβή ως παράγων ικανοποίησης πέτυχε ποσοστό μόλις 8%. Κυριαρχούν, λοιπόν, η δημιουργικότητα, με τη στενή ή την ευρεία έννοια, και η ευελιξία ως προς το χρόνο - και τον τόπο, θα προσθέταμε - εργασίας, στοιχεία που καθιστούν ελκυστικό το επάγγελμα στις σύγχρονες συνθήκες ζωής για πολλά άτομα κάθε ηλικίας και για πολύ ποικίλους αντικειμενικούς (π.χ. δυσκολία μετακινήσεων σε μεγαλουπόλεις) και υποκειμενικούς λόγους.

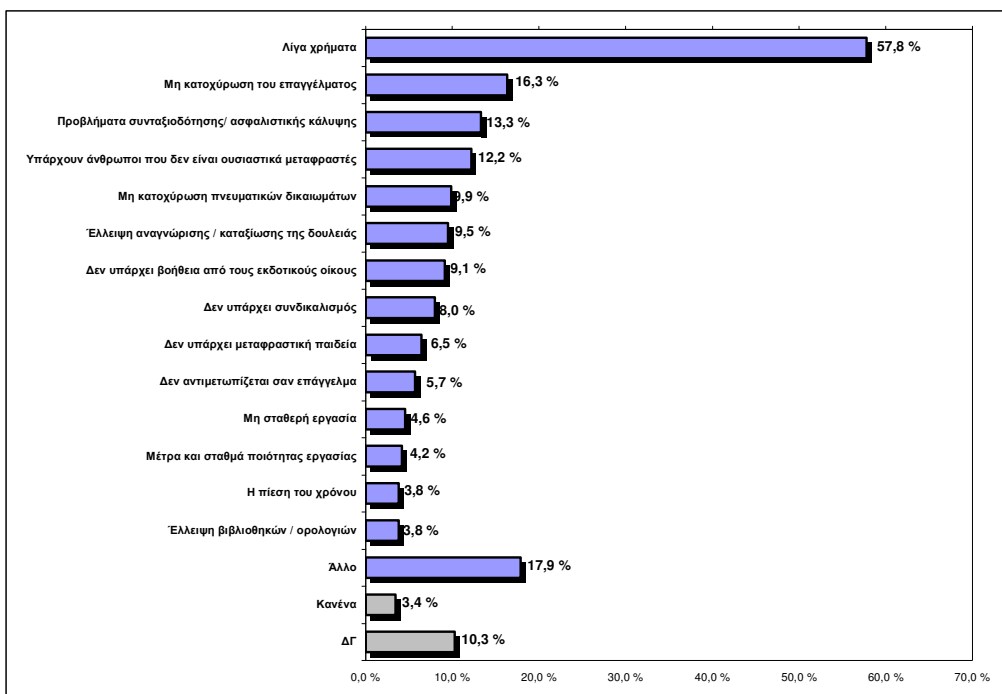
Διάγραμμα 9-3. Ποια είναι τα τρία πράγματα που σας ικανοποιούν περισσότερο σε σχέση με την εργασία σας; (αυθόρμητες αναφορές)

Βάση:263 μεταφραστές

Τα τρία σημαντικότερα προβλήματα του κλάδου (αυθόρμητες αναφορές- Διάγραμμα 9-4) είναι το ύψος των αμοιβών, η κατοχύρωση του επαγγέλματος και η συνταξιοδότηση/ ασφαλιστική κάλυψη (σε ποσοστά 57,8%, 16,3% και 13,3% αντίστοιχα). Το πρώτο και το τρίτο είναι κοινά σε πολλά ελευθέρια επαγγέλματα στη χώρα μας ενώ το δεύτερο χαρακτηρίζει επαγγέλματα που αρχίζουν αν εξαπλώνονται τώρα τελευταία (οι σχολές μετάφρασης, π.χ., στην Ελλάδα μετρούν δεν μετρούν μια εικοσαετία). Πάντως, όπως και σε ό,τι αφορά την αισιοδοξία για το παρόν και το μέλλον του επαγγέλματος, τα παράπονα σε σχέση με τις αμοιβές ξεκινούν με ποσοστό 72,5% στην ηλικιακή ομάδα 18-34 ετών για να πέσουν στο 47,5% στους άνω των 55 και η ερμηνεία θα πρέπει να είναι ανάλογη.

Διάγραμμα 9-4. Ποια είναι τα τρία σημαντικότερα προβλήματα του κλάδου των μεταφραστών; (αυθόρμητες αναφορές)

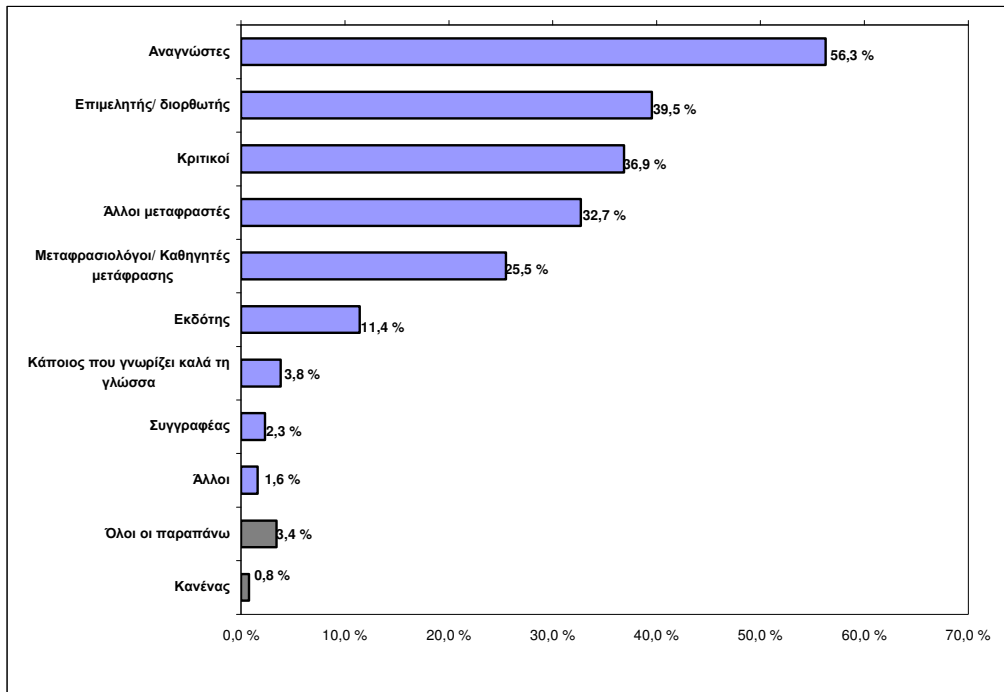
Βάση:263 μεταφραστές

Η μη κατοχύρωση του επαγγέλματος καθιστά μεν το επάγγελμα εύκολα προσβάσιμο, όμως ο «νεοεισερχόμενος» είναι συνάμα και εύκολο θύμα υπερεκμετάλλευσης, ενώ οι «καλές δουλειές» θα είναι για καιρό κλειστές για αυτόν - πλην ορισμένων εξαιρέσεων - λόγω μιας άτυπης ενδογαμίας στον βιβλιοεκδοτικό χώρο, λόγω του ότι η εμπειρία όντως «μετράει πολύ» και λόγω του ότι το στοιχείο της καταξίωσης έχει τεράστια σημασία ενώ η αξιολόγηση του μεταφραστή δεν γίνεται αντικειμενικά ούτε και με κάποιους θεσμοθετημένους κανόνες και από συγκεκριμένους φορείς ή άτομα. Σημειώνουμε εδώ ότι το 60,5% δήλωσε ότι θεωρεί σκόπιμη τη δημιουργία ενός προτύπου ποιότητας στον τομέα της μετάφρασης, ποσοστό που αγγίζει το 77% στην ηλικιακή ομάδα 18-34 ετών και μειώνεται μέχρι το 52,5% για τους άνω των 55 ετών.

Προς πιστοποίηση των ανωτέρω παραθέτουμε τα Διαγράμματα 9-5 και 9-6 που σκιαγραφούν τις απαντήσεις (πολλαπλές) στην ερώτηση «ποιοι θεωρείτε ότι είναι σε θέση να κρίνουν και να αξιολογήσουν την ποιότητα του μεταφραστικού σας έργου» καθώς και την προτροπή προς τους μεταφραστές να προβούν σε αυθόρμητες προτάσεις σχετικά με το επάγγελμά τους. Το γεγονός ότι κατά 56,3% οι μεταφραστές θέλουν το έργο τους να κρίνεται από τον τελικό αποδέκτη του προϊόντος, σε συνάρτηση και με το γεγονός ότι σε ποσοστό 60,5% επιθυμούν τη δημιουργία ενός προτύπου ποιότητας, αποδεικνύει ότι ο κλάδος είναι ώριμος να διεκδικήσει ένα ανοιχτό επάγγελμα με θεσμοθετημένους και ξεκάθαρους όμως κανόνες του παιχνιδιού. Αποδεικνύει ακόμη ότι το βιβλίο, αντίθετα από κάποια αφελή ή εκ του πονηρού στερεότυπα που θέλουν το μεταφραστή (και τον συγγραφέα) να κινούνται από πνευματικά πάθη και φιλοδοξίες, είναι στη συνείδηση του μεταφραστή ένα προϊόν, ο μεταφραστής είναι

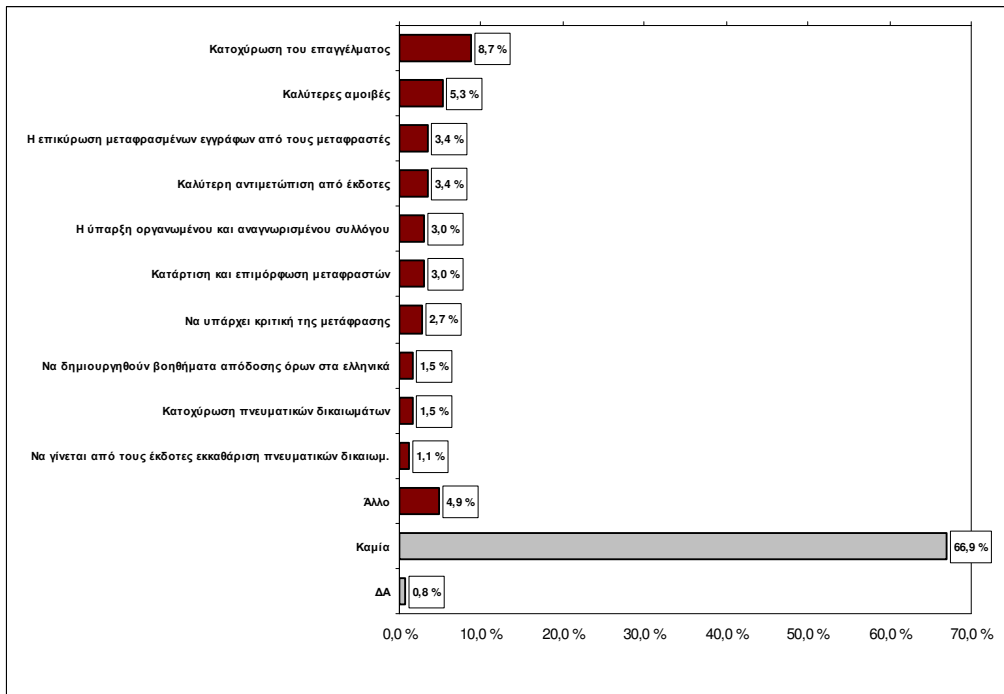
ένας... εργάτης του πνεύματος και θέλει το προϊόν της εργασίας του να κρίνεται από τον αγοραστή του προϊόντος.

Διάγραμμα 9-5. Ποιοι θεωρείτε ότι είναι εις θέση να κρίνουν και να αξιολογήσουν το έργο σας;

Βάση:263 μεταφραστές

Διάγραμμα 9-6. Παρατηρήσεις-προτάσεις σχετικά με το επάγγελμα του μεταφραστή (αυθόρμητες απαντήσεις)

Βάση:263 μεταφραστές

Επιχειρώντας να δώσουμε μία συνολική εικόνα για τον πληθυσμό των μεταφραστών προχωρήσαμε στην ταυτόχρονη ανάλυση μερικών από τα σπουδαιότερα χαρακτηριστικά του δείγματος (αριθμός βιβλίων που έχουν μεταφράσει συνολικά και την τελευταία 4ετία, κύρια εργασία, έτη ενασχόλησης με τη μετάφραση, είδη βιβλίων που έχουν μεταφράσει, ενασχόληση με τη συγγραφή, ηλικία, ετεροαπασχόληση, υπογραφή ή όχι συμβολαίων με τους εκδότες και ποσοστά πνευματικών δικαιωμάτων που προβλέπονται στις συμβάσεις τους, εκπαίδευση μετάφρασης). Η ανάλυση που χρησιμοποιήθηκε (Κατηγορική Ανάλυση Κύριων Συνιστωσών-Categorical Principal Components Analysis) οδήγησε στη διαμόρφωση μίας ολιγομελούς ομάδας κύριων σύνθετων χαρακτηριστικών, που διατηρώντας το μεγαλύτερο μέρος της πληροφορίας των πρωτογενών χαρακτηριστικών επιτρέπουν την ευκολότερη διερεύνηση των συσχετίσεων μεταξύ των διαφορετικών κατηγοριών του δείγματος.

Στην περίπτωση μας η ανάλυση των προαναφερθέντων πρωτογενών χαρακτηριστικών οδήγησε στην ανάδειξη δύο κύριων σύνθετων χαρακτηριστικών: το πρώτο σχετίζεται, κατά κύριο λόγο, με την εμπειρία και τη μεταφραστική παραγωγή των ερωτώμενων, το δε δεύτερο με το κύριο επάγγελμά τους. Στο Διάγραμμα 9-7 χρησιμοποιείται το σύστημα αξόνων που ορίζουν τα δύο σύνθετα χαρακτηριστικά για να αναπαρασταθούν γραφικά σε αυτό οι συσχετίσεις μεταξύ βασικών κατηγοριών των μεταφραστών (για την ερμηνεία του Διαγράμματος διευκρινίζουμε ότι οι κατηγορίες που βρίσκονται σε κοντινή θέση έχουν και τη μεγαλύτερη συσχέτιση μεταξύ τους)

Όπως προαναφέρθηκε και όπως άλλωστε παρατηρούμε και στο διάγραμμα, ο οριζόντιος άξονας (πρώτο σύνθετο χαρακτηριστικό) φαίνεται να σχετίζεται κατά κύριο λόγο με τον αριθμό των βιβλίων (συνολικά και την τελευταία 4ετία) που έχουν μεταφράσει οι ερωτώμενοι και τα έτη στο χώρο της μετάφρασης, διαχωρίζοντας όσους έχουν μεγάλο αριθμό βιβλίων και μακρόχρονη παρουσία στο επάγγελμα (δεξιά πλευρά του οριζόντιου άξονα) από τους λιγότερο έμπειρους και με μικρότερο έργο μεταφραστές (αριστερή πλευρά του άξονα). Ο κατακόρυφος άξονας (δεύτερο σύνθετο χαρακτηριστικό) σχετίζεται κατά κύριο λόγο με την βασική εργασία των ερωτώμενων, διαχωρίζοντας όσους έχουν ως κύρια εργασία τη μετάφραση βιβλίων ή άλλων κειμένων (πάνω τμήμα του άξονα) από τους υπόλοιπους (κάτω τμήμα του άξονα), ενώ σχετίζεται επίσης και με την ενασχόληση (ή μη) με τη συγγραφή και τη μετάφραση λογοτεχνικών βιβλίων.

Ήδη στο Διάγραμμα 9-7 διακρίνονται κάποιες βασικές ομαδοποιήσεις μεταφραστών. Η συστηματικότερη προσπάθεια ομαδοποίησης των μεταφραστών με βάση τα σύνθετα χαρακτηριστικά (Ανάλυση Ομαδοποίησης-Cluster Analysis) οδήγησε σε 4 στατιστικές συγκεντρώσεις μεταφραστών που αναπαριστώνται και αυτές στο σύστημα αξόνων των του Διαγράμματος 9-7:

Ομάδα Α . Έχουν ως κύρια εργασία τη μετάφραση άλλων κειμένων (90% αυτών) και οι περισσότεροι δεν έχουν μεταφράσει λογοτεχνικά βιβλία (85%). Είναι νέοι σε ηλικία (σε ποσοστό 65% από 18 έως 34 ετών) με λιγότερα χρόνια στο χώρο της μετάφρασης (80%

αυτών με λιγότερα από 10 χρόνια στη μετάφραση) και μικρότερο αριθμό μεταφρασμένων βιβλίων (το 70% έχει μεταφράσει έως 3 βιβλία). Πολλοί εξ' αυτών έχουν παρακολουθήσει εξειδικευμένες σπουδές μετάφρασης (σε ποσοστό 70%).

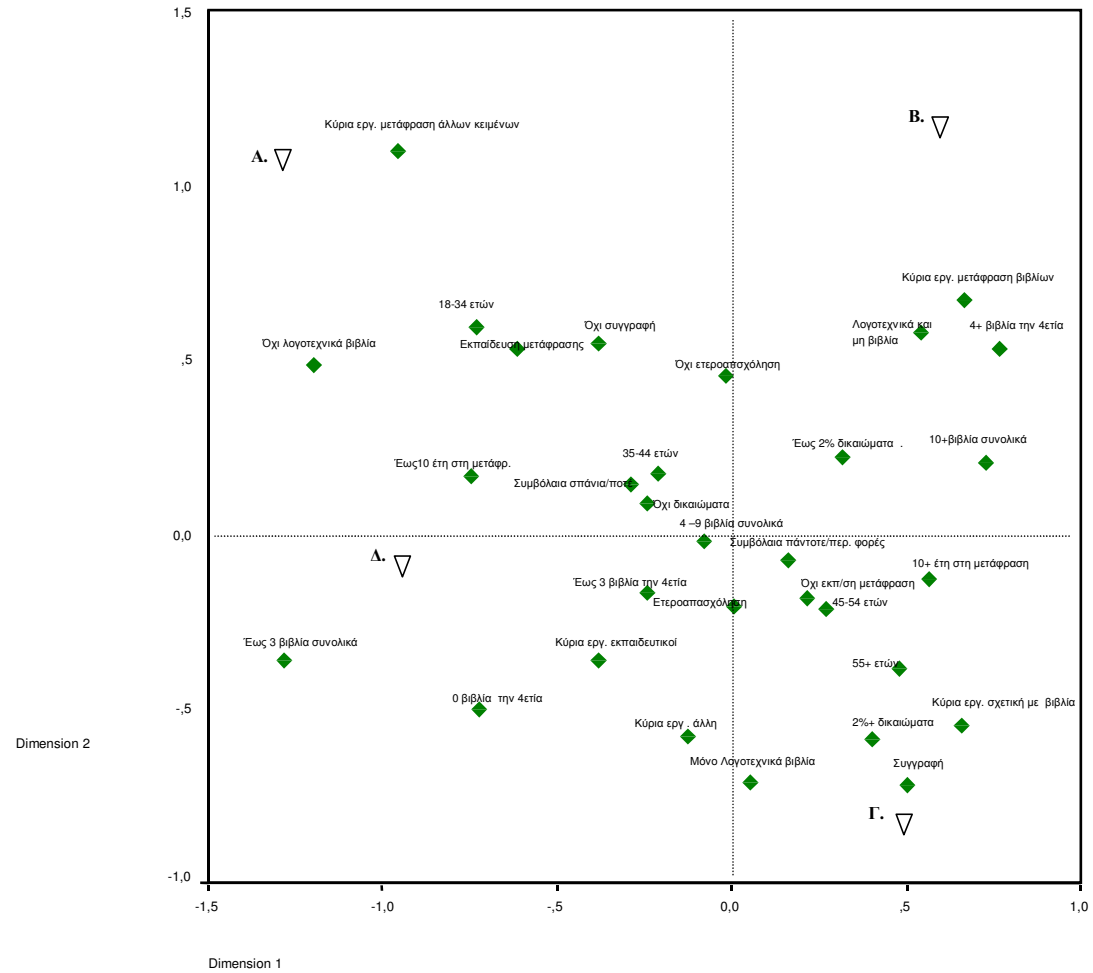
Ομάδα Β. Μεταφραστές με υψηλούς «ρυθμούς» μετάφρασης και σημαντικό αριθμό μεταφρασμένων βιβλίων στο ενεργητικό τους. Ειδικότερα, το 85,9% αυτών μετέφρασε περισσότερα από 4 βιβλία κατά την τελευταία τετραετία ενώ ο συνολικός αριθμός βιβλίων που έχουν μεταφράσει ξεπερνάει τα 10 για το 83% αυτών. Έχουν ως κύρια εργασία τη μετάφραση βιβλίων (σε ποσοστό 55%), σχετικά χαμηλότερα ποσοστά ετεροαπασχόλησης (47%) και έχουν μεταφράσει τόσο λογοτεχνικά όσο και μη λογοτεχνικά βιβλία (75%).

Ομάδα Γ. Μεταφραστές που έχουν ασχοληθεί με τη συγγραφή (το 86% αυτών). Είναι μεγαλύτεροι σε ηλικία (οι μισοί είναι άνω των 55 ετών), με αρκετά χρόνια μεταφραστικής εμπειρίας (το 84% έχουν εμπειρία άνω των 10 ετών) και με υψηλό αριθμό μεταφρασμένων βιβλίων, αν και όχι ανάλογα υψηλό της μακρόχρονης θητείας τους στη μετάφραση καθώς φαίνεται ότι μεταφράζουν περισσότερο επιλεκτικά, δείχνοντας σαφή προτίμηση στα λογοτεχνικά βιβλία (σε ποσοστό 65% έχουν μεταφράσει μόνο λογοτεχνικά βιβλία). Το βασικό τους επάγγελμα είναι στο χώρο του βιβλίου (επιμέλεια/ διόρθωση κειμένων, εργασία σε εκδοτικούς οίκους κ.ά. σε ποσοστό 30%) ή σε άλλους χώρους εκτός μετάφρασης (31%), ενώ φαίνεται ότι τυγχάνουν και της καλύτερης αντιμετώπισης από τους εκδότες.

Ομάδα Δ.. Μεταφραστές με κύρια εργασία σε χώρο εκτός μετάφρασης (42% αυτών εκπαιδευτικοί και 33% αυτών με άλλο κύριο επάγγελμα εκτός του χώρου της μετάφρασης), μεταφράζουν βιβλία μάλλον περιστασιακά, καθώς εμφανίζουν χαμηλή μεταφραστική «παραγωγή» συνολικά (το 54% έχει μεταφράσει έως 3 βιβλία) αλλά και για την τελευταία τετραετία (σε ποσοστό 38% δε μετάφρασαν βιβλίο την τελευταία 4ετία). Μεταφράζουν κυρίως μη λογοτεχνικά βιβλία (33%) και οι περισσότεροι ετεροαπασχολούνται (83%) σε χώρους εκτός μετάφρασης.

Διάγραμμα 9-7. Κατηγορική ανάλυση κύριων συνιστωσών

---

10. Συμπεράσματα

10.1 Σύνοψη των αποτελεσμάτων της έρευνας

Η έρευνα με θέμα την επαγγελματική κατάσταση των Ελλήνων μεταφραστών πραγματοποιήθηκε στο χρονικό διάστημα Νοέμβριος 2000-Μάρτιος 2001. Το αρχικό ερευνητικό πλαίσιο περιελάμβανε τα μέλη των επαγγελματικών συλλόγων μεταφραστών της χώρας (Πανελλήνιος Σύλλογος Επαγγελματιών Μεταφραστών, Ελληνική Εταιρεία Μεταφραστών Λογοτεχνίας), τους εγγεγραμμένους μεταφραστές στο Αρχείο Σύγχρονων Μεταφραστών του Ε.ΚΕ.ΒΙ. καθώς και έναν αριθμό συγγραφέων που σύμφωνα με σχετική προέρευνα ασχολούνταν με τη μετάφραση. Αν και η έρευνα απευθύνθηκε σε όλους τους παραπάνω, στη συνέχεια περιορίστηκε μόνο στους μεταφραστές που ασχολούνται επαγγελματικά με τη μετάφραση βιβλίων. Συνολικά πραγματοποιήθηκαν 263 συνεντεύξεις με επαγγελματίες μεταφραστές βιβλίων, οι οποίοι, πιθανότατα λόγω του τρόπου ορισμού του αρχικού ερευνητικού πλαισίου, προέρχονται κατά βάση από το χώρο της λογοτεχνικής μετάφρασης και έχουν ήδη μία μακροχρόνια και δημιουργική παρουσία στο χώρο. Έτσι τελικά οι 8 στους 10 συμμετέχοντες έχουν ασχοληθεί με τη μετάφραση λογοτεχνικών βιβλίων και περίπου οι μισοί έχουν μεταφράσει αποκλειστικά λογοτεχνικά βιβλία, ενώ επιπρόσθετα, περίπου οι μισοί έχουν μεταφράσει τουλάχιστον 10 βιβλία και δραστηριοποιούνται στο χώρο της μετάφρασης περισσότερα από 10 χρόνια.

Η συντριπτική πλειοψηφία των μεταφραστών βιβλίου της έρευνας είναι πτυχιούχοι ανώτατης εκπαίδευσης (9 στους 10) ενώ αρκετοί είναι εκείνοι που έχουν ολοκληρώσει και μεταπτυχιακές σπουδές (3 στους 10). Οι περισσότεροι (7 στους 10) έχουν ζήσει για έναν τουλάχιστον χρόνο στο εξωτερικό ενώ το εισόδημά τους εμφανίστηκε σχετικά υψηλό (περίπου 4 στους 10 με μηνιαίο ατομικό εισόδημα άνω των 350 χιλ. δρχ.) αν και οι απαντήσεις που καταγράφηκαν συνολικά απλώνονται σε όλες τις εισοδηματικές κλίμακες.

Σημαντικός αριθμός μεταφραστών (43%), κυρίως ανάμεσα στους παλαιότερους και εμπειρότερους, έχουν εκδώσει βιβλία ως συγγραφείς. Φάνηκε δε, ότι οι μεταφραστές-συγγραφείς έχουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που τους διαφοροποιούν από τις υπόλοιπες κατηγορίες μεταφραστών.

Οι περισσότεροι μεταφραστές απασχολούνται εκτός από τη μετάφραση και με κάποια άλλη εργασία. Η ετεροαπασχόληση είναι μία πραγματικότητα που αφορά περίπου 7 στους 10 μεταφραστές, ακόμα και τους παλαιότερους και εμπειρότερους –σε μικρότερο βέβαια βαθμό.

Οι μεταφραστές του δείγματος που δήλωσαν ως κύρια εργασία τη μετάφραση βιβλίων ανέρχονται στο 23% του δείγματος, ενώ όσοι θεωρούν τη μετάφραση άλλων κειμένων ως κύρια απασχόλησή τους αποτελούν το 15% του δείγματος. Σημαντικό είναι επίσης το ποσοστό των ερωτώμενων που η κύρια απασχόλησή τους είναι είτε στην εκπαίδευση (23%)

είτε σε κάποιον άλλον τομέα σχετικό με βιβλία/ κείμενα (16%) όπως διόρθωση και επιμέλεια κειμένων, εργασία σε εκδόσεις βιβλίων/ περιοδικών, αρθρογραφία. Τέλος, σημαντικός αριθμός μεταφραστών (24%) έχει ως κύρια εργασία κάποιο άλλο επάγγελμα, πέραν των προαναφερθέντων, που δε σχετίζεται με τη μετάφραση ή το βιβλίο.

Για τους περισσότερους η μετάφραση βιβλίων αλλά και η μετάφραση άλλων εντύπων αποτελεί μερική απασχόληση (σε ποσοστό περίπου 70%), απασχολούνται δε στις προαναφερθείσες εργασίες σχεδόν αποκλειστικά ως ελεύθεροι επαγγελματίες. Περίπου οι μισοί διατηρούν μία σταθερή σχέση συνεργασίας με εκδοτικούς οίκους.

Περίπου 7 στους 10 δήλωσαν ασφαλισμένοι σε ένα από τα ΙΚΑ, ΤΕΒΕ, Ταμείο του Δημοσίου, ενώ το ποσοστό των ανασφάλιστων δεν ξεπέρασε το 5%. Το ποσοστό όσων δήλωσαν ότι η κύρια ασφάλισή τους είναι απόρροια της μεταφραστικής τους δραστηριότητας ανήλθε στο 32%, ενώ ήταν περίπου διπλάσιο ανάμεσα σε όσους δήλωσαν ως κύρια εργασία τη μετάφραση (βιβλίων ή κειμένων). Οι μεταφραστές που εξασφαλίζουν την ασφάλισή τους από τη μετάφραση είναι στην πλειονότητά τους (68%) ασφαλισμένοι στο ΤΕΒΕ.

Η αμοιβή των ερωτώμενων για τη μετάφραση βιβλίων γίνεται συνήθως με υπολογισμό των σελίδων ή του δεκαεξασέλιδου (71%). Ο παραπάνω τρόπος υπολογισμού της αμοιβής είναι και ο πλέον επιθυμητός για τους περισσότερους (45%), αν και καταγράφηκαν περιπτώσεις αντίθεσης μεταξύ του επιθυμητού και του συνηθέστερου τρόπου αμοιβής. Περίπου 2 στους 10 μεταφραστές που αμείβονται με τον παραπάνω τρόπο θα επιθυμούσαν να καθορίζεται η αμοιβή τους ανάλογα με τον αριθμό των λέξεων, ενώ 1 στους 10 θα προτιμούσε τιμή πακέτο.

Ο βαθμός ενημέρωσης σχετικά με το νόμο περί πνευματικών δικαιωμάτων είναι χαμηλός. Μόλις 23% των μεταφραστών δήλωσαν πολύ ή αρκετά ενημερωμένοι για το ζήτημα. Πάντως το 64% των μεταφραστών δήλωσαν πως υπογράφουν συμβόλαια (πάντοτε ή τις περισσότερες φορές) με τους εκδότες με τους οποίους συνεργάζονται. Ένας μικρός αλλά σημαντικός αριθμός μεταφραστών, αντίθετα, δήλωσε πως είτε υπογράφει σπάνια (13%) είτε δεν υπογράφει ποτέ (23%) συμβόλαια με τους εκδότες των βιβλίων που μεταφράζουν. Βέβαια, πρέπει να τονίσουμε πως τα ανωτέρω ποσοστά είναι αισθητά χαμηλότερα ανάμεσα στους εμπειρότερους και περισσότερο καταξιωμένους μεταφραστές.

Όσον αφορά την καταβολή πνευματικών δικαιωμάτων από τις πωλήσεις των βιβλίων, περίπου το 31% των μεταφραστών ανέφεραν πως (πάντοτε ή τις περισσότερες φορές) υπάρχει τέτοια πρόβλεψη στις συμβάσεις που υπογράφουν. Αισθητά μικρότερα (κάτω από 15%) ήταν τα ποσοστά όσων δήλωσαν ότι στα συμβόλαια τους υπάρχει πρόβλεψη για την καταβολή πνευματικών δικαιωμάτων από τη μεταφορά του μεταφρασμένου βιβλίου στο θέατρο, στην τηλεόραση ή στον κινηματογράφο.

Όσοι μεταφραστές υπογράφουν συμβάσεις με πρόβλεψη για την καταβολή πνευματικών δικαιωμάτων από τις πωλήσεις των βιβλίων, ρωτήθηκαν σχετικά με το ύψος στο οποίο

ανέρχεται συνήθως το προβλεπόμενο ποσοστό. Εντύπωση προκαλεί το ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό άγνοιας (44%) των ερωτώμενων σχετικά με το ποσοστό που προβλέπεται για τις επανεκδόσεις των βιβλίων. Όσον αφορά τα προβλεπόμενα ποσοστά δικαιωμάτων για την πρώτη έκδοση, αυτά κυμαίνονται μεταξύ 0,6% και 5% για τους περισσότερους μεταφραστές (περίπου 4 στους 10). Αρκετοί όμως είναι και όσοι έχουν απολαβές μέχρι 0,5% (26,4%) αλλά και εκείνοι που το ποσοστό τους ξεπερνά το 5% (28,2%). Πάντως το ύψος του προβλεπόμενου ποσοστού εμφανίζεται να είναι ανάλογο της εμπειρίας του μεταφραστή.

Η εκκαθάριση των πνευματικών δικαιωμάτων γίνεται αραιότερα από κάθε έτος για την πλειονότητα των μεταφραστών (62%). Επίσης, αξίζει να επισημανθεί ότι δεν είναι λίγα τα παράπονα των μεταφραστών σχετικά με τη διαδικασία εκκαθάρισης των πνευματικών δικαιωμάτων, αφού αρκετοί υποστηρίζουν (55%) ότι σπάνια τηρούνται όσα προβλέπονται στη σύμβαση τους.

Οι μεταφραστές βιβλίων αναλαμβάνουν συχνά (56%) επιπρόσθετες εργασίες για λογαριασμό των εκδοτών (όπως σύνταξη δελτίου τύπου, περίληψης, προλόγου, επιμέτρου, οπισθοφύλλου, σημειώσεων) με τους οποίους συνεργάζονται, στις περισσότερες περιπτώσεις χωρίς αμοιβή. Επίσης, αρκετοί είναι όσοι λειτουργούν ως επιμελητές εκδόσεων/ διορθωτές (34%) ή ως επαγγελματίες αναγνώστες (20%), επ' αμοιβή.

Οι μεταφραστές έχουν γενικά θετική εικόνα όσον αφορά τη ζήτηση του επαγγέλματος στην αγορά εργασίας και εμφανίζονται αισιόδοξοι σε σχέση με τις προοπτικές του επαγγέλματος στην επόμενη πενταετία. Πιστεύουν ότι τη μεγαλύτερη ζήτηση στο προσεχές μέλλον θα παρουσιάσουν οι μεταφράσεις από τα Αγγλικά, τα Ισπανικά, τα Γερμανικά και τα Γαλλικά, συμφωνούν στην καθιέρωση ενός προτύπου ποιότητας (61%) και θεωρούν ως αρμοδιότερους για να κρίνουν και να αξιολογήσουν το έργο τους κατά κύριο λόγο τους αναγνώστες (56%), και στη συνέχεια τους επιμελητές/ διορθωτές (40%), τους κριτικούς (37%) και τους συναδέλφους τους μεταφραστές (33%).

Όπως προαναφέρθηκε, δεν έχουν όλοι οι ερωτώμενοι την ίδια σχέση με τη μετάφραση βιβλίων. Οι μεταφραστές φαίνεται να ομαδοποιούνται σε τέσσερις κατηγορίες: (α) μεταφραστές με κύρια εργασία τη μετάφραση βιβλίων, με χαμηλά ποσοστά ετεροαπασχόλησης και υψηλούς ρυθμούς μετάφρασης βιβλίων (β) μεταφραστές νεαρότεροι και με μικρότερη εμπειρία που ασχολούνται κατά κύριο λόγο με τη μετάφραση κειμένων για άλλα έντυπα (γ) μεταφραστές που ασχολούνται με τη συγγραφή, με κύρια εργασία στο χώρο του βιβλίου (επιμέλεια/ διορθώσεις), ωριμότεροι και μάλλον επιλεκτικοί στις μεταφράσεις που αναλαμβάνουν και (δ) μεταφραστές με κύρια απασχόληση σε χώρους εκτός μετάφρασης και βιβλίου, που φαίνεται να έχουν μία μάλλον περιστασιακή σχέση με τις μεταφράσεις βιβλίων.

10.2 Αποτύπωση των σημαντικότερων προβλημάτων

Προσπαθώντας να κωδικοποιήσουμε τα σημαντικότερα προβλήματα των μεταφραστών δεν μπορούμε να μην αναφερθούμε στο ζήτημα της καταβολής ποσοστών πνευματικών δικαιωμάτων, καθώς φαίνεται ότι αποτελεί ένα θέμα που δεν έχει ξεκαθαρίσει και σκιάζει τις σχέσεις των μεταφραστών με τους εκδότες. Η μη αποδοχή από ορισμένους εκδότες μιας σχετικής πρόβλεψης στα συμβόλαια και η μη τήρηση των προβλεπομένων όρων της σύμβασης απασχολούν τον κλάδο και ανέκυψαν ως σημαντικά προβλήματα. Σε αυτό συντείνει και ο χαμηλός βαθμός πληροφόρησης των μεταφραστών για ζητήματα που αφορούν τα πνευματικά δικαιώματα.

Η προαναφερθείσα κατάσταση πιθανότατα εξηγεί και το υψηλό ποσοστό αυθόρμητης αναφοράς (58%) του χαμηλού ύψους των αμοιβών από πολλούς μεταφραστές ως σημαντικότερο πρόβλημα. Η μη κατοχύρωση του επαγγέλματος (16%) αλλά και ζητήματα σχετικά με συνταξιοδότηση/ ασφαλιστική κάλυψη (13%) (χαμηλές συντάξεις, υψηλά ασφάλιστρα) είναι προβλήματα που επίσης αναφέρθηκαν ως σημαντικά.

Ένα άλλο θέμα που φαίνεται ότι απασχολεί ένα μέρος των μεταφραστών, είναι το ζήτημα του μη ενιαίου τρόπου αμοιβής. Αν και η αμοιβή με βάση τη σελίδα/δεκαεξασέλιδο είναι ο καθιερωμένος και δημοφιλέστερος, για τους περισσότερους, τρόπος αμοιβής, υπάρχουν και κάποιοι δυσαρεστημένοι (κυρίως όσοι προέρχονται από τη μετάφραση άλλων κειμένων) που επιθυμούν τη μετάβαση σε έναν άλλον τρόπο υπολογισμού της αμοιβής – π.χ. με τη λέξη, που φαίνεται ότι τον προτιμούν ως πιο «ξεκάθαρο» τρόπο που επιτρέπει τη σύγκριση και εντός Ελλάδος αλλά και εντός Ε.Ε., σε αντίθεση με το «συγκεχυμένου» μεγέθους δεκαεξασέλιδο.

Ένα άλλο ζήτημα που ανέκυψε είναι η, κατά κάποιο τρόπο, «στρέβλωση» της αγοράς από το γεγονός ότι οι μεταφραστές εδραιώνοντας μόνιμες συνεργασίες με εκδοτικούς οίκους εξαρτώνται από λίγους εκδότες-πελάτες. Όσο και αν αυτό φαίνεται ότι τους παρέχει κάποιου είδους διασφάλιση, είναι πιθανό να έχει και αρνητικές συνέπειες για τους ίδιους, τόσο στη δυνατότητα διαπραγμάτευσης υψηλότερων αμοιβών όσο και στην πρόβλεψη καταβολής πνευματικών δικαιωμάτων και στην άμισθη, σε πολλές περιπτώσεις, απασχόληση τους σε επιπρόσθετες εργασίες για λογαριασμό του εκδότη τους.

10.3 Διατύπωση προτάσεων

Οι σημαντικότερες προτάσεις που διατυπώθηκαν από την πλευρά των ερωτηθέντων, ήσαν οι εξής.

Α. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ (ΜΕ Η ΧΩΡΙΣ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΕΚΕΒΙ).

- I. Προσπάθειες για ένταξη μεταφραστών σε ευρωπαϊκά προγράμματα χρηματοδότησης για αγορά/ ανανέωση ΗΥ, μεταφραστικών προγραμμάτων.
- II. Ενημέρωση μεταφραστών μέσω ιστοσελίδας του ΕΚΕΒΙ σχετικά με δικαιώματα, ίσως δε και πρόβλεψη για ιστοσελίδα στην οποία θα μπορούν να παρεμβαίνουν και οι μεταφραστές και να την ενημερώνουν και έτσι να αλληλοενημερώνονται (όχι μόνον για ζήτημα δικαιωμάτων).
- III. Δημιουργία μόνιμου ενημερωτικού οργάνου από το ΕΚΕΒΙ, πιθανόν εν είδει μόνιμης επιτροπής με ισότιμη συμμετοχή των εκδοτών, των μεταφραστών και της πολιτείας για θέματα σχετιζόμενα με τα πνευματικά δικαιώματα (με συμμετοχή και νομικού συμβούλου). Το όργανο αυτό θα μπορούσε να δρα συμβουλευτικά σχετικά με την εγκυρότητα ή μη των συμβολαίων χωρίς βέβαια να προβαίνει σε μέτρα.
- IV. Θέσπιση βραβείου μετάφρασης απονεμόμενου από αναγνώστες, ανά είδος βιβλίου και λαμβάνοντας αναλογικά υπόψη και τον αριθμό πωληθέντων αντιτύπων. Στόχος να προσδώσει κύρος στο επάγγελμα και να διευκολυνθεί η προσέγγιση κοινού-μεταφραστή, κάτι άγνωστο μέχρι τώρα.
- V. Η οργάνωση, υπό την αιγίδα του ΕΚΕΒΙ, μιας ημερίδας για τη μετάφραση με τη συμμετοχή μεταφραστών και εκδοτών.
- VI. Θέσπιση συμμετοχής μεταφραστών σε διεθνείς εκδηλώσεις σχετικές με το βιβλίο και σε συμβουλευτικά όργανα νομοπαρασκευαστικών επιτροπών σε σχέση με το βιβλίο

B. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΜΙΑ ΕΠΟΜΕΝΗ-ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΕΡΕΥΝΑ

Στο βαθμό που το επαγγελματικό προφίλ του μεταφραστή το δίνει η παρούσα έρευνα, καθίσταται πλέον σαφές με την παρούσα έρευνα, μια έρευνα στο κοντινό μέλλον είναι αναγκαία να λάβει υπ' όψιν τα εξής.

- I. Επιλογή του πληθυσμού με βάση το κριτήριο της κύριας απασχόλησης με το βιβλίο.
- II. Διαφοροποίηση ανάμεσα στο λογοτεχνικό και μη βιβλίο, σε όλες τις ερωτήσεις.
- III. Έρευνα και του ύψους πλέον των αμοιβών με βάση την παλαιότητα του μεταφραστή, το είδος του κειμένου, κλπ.
- IV. Υποβολή ερωτηματολογίου και σε εκδότες για ορισμένα θέματα.
- V. Πιθανή διεύρυνση της έρευνας και στους επιμελητές.

Διαγράμματα

3. Σύνθεση δείγματος

Διάγραμμα 3-1. Ανεξάρτητα από το χρόνο αναφοράς, έχετε ασχοληθεί με αμοιβή με τη μετάφραση.....	7
Διάγραμμα 3-2. Δημογραφική σύνθεση δείγματος.....	9
Διάγραμμα 3-3. Χώρες του εξωτερικού όπου έχουν ζήσει για τουλάχιστον ένα έτος.....	10

4. Γενικά θέματα

Διάγραμμα 4-1. Κατά τα δύο τελευταία έτη έχετε ασχοληθεί, με αμοιβή, με τη μετάφραση βιβλίων ή άλλων κειμένων;.....	11
Διάγραμμα 4-2. Είδη βιβλίων που έχουν μεταφράσει.....	12
Διάγραμμα 4-3. Μετάφραση λογοτεχνικών βιβλίων και ηλικία.....	12
Διάγραμμα 4-4. Πόσα χρόνια συνολικά έχετε ασχοληθεί με αμοιβή ως μεταφραστής/στρια;.....	13
Διάγραμμα 4-5. Χρόνος ενασχόλησης επ' αμοιβή με τη μετάφραση και ηλικία.....	13
Διάγραμμα 4-6. Αριθμός βιβλίων που έχουν μεταφράσει και έχουν εκδοθεί την 4ετία 1997-2000.....	14
Διάγραμμα 4-7. Συνολικός αριθμός βιβλίων που έχουν μεταφράσει και έχουν εκδοθεί.....	15
Διάγραμμα 4-8. Συνολικός αριθμός βιβλίων που έχουν μεταφράσει και έχουν εκδοθεί κατά έτη ενασχόλησης με τη μετάφραση.....	15
Διάγραμμα 4-9. Μέσος αριθμός εκδοτών με τους οποίους έχουν συνεργαστεί ανά συνολικό αριθμό βιβλίων που έχουν μεταφράσει.....	16
Διάγραμμα 4-10. Γλωσσικοί συνδυασμοί που μεταφράζουν.....	17
Διάγραμμα 4-11. Εκτός από τη μετάφραση, ασχολείστε επαγγελματικά και με τη συγγραφή βιβλίων;.....	18
Διάγραμμα 4-12. Ενασχόληση με τη συγγραφή ανά κατηγορίες ερωτώμενων.....	19

5. Θέματα απασχόλησης

Διάγραμμα 5-1. Κατά τα δύο τελευταία χρόνια, έχετε απασχοληθεί σε κάποια άλλη εργασία εκτός από τη μετάφραση;.....	21
Διάγραμμα 5-2. Ετεροαπασχόληση ανά κατηγορίες ερωτώμενων.....	22
Διάγραμμα 5-3. Η μετάφραση ως βασικότερος εισοδηματικός πόρος (συμμετοχή τουλάχιστον κατά 75% στο συνολικό ατομικό μηνιαίο εισόδημά) ανά κατηγορία ερωτώμενων.....	24
Διάγραμμα 5-4. Από τις άλλες εργασίες σας εκτός από τη μετάφραση, ποια είναι η κυριότερη, δηλαδή αυτή που συνεισφέρει περισσότερο στο εισόδημα σας (τα τελευταία δύο χρόνια);.....	25
Διάγραμμα 5-5. Ποια είναι η κύρια εργασία σας, δηλαδή αυτή που συνεισφέρει περισσότερο στο εισόδημά σας, κατά τα δύο τελευταία χρόνια;.....	26
Διάγραμμα 5-6. Προφίλ ερωτώμενων με κύρια εργασία τη μετάφραση βιβλίων.....	27
Διάγραμμα 5-7. Τα τελευταία δύο χρόνια, η απασχόλησή σας είναι, κατά κύριο λόγο, πλήρης ή μερική, όσον αφορά τη μετάφραση βιβλίων, τη μετάφραση άλλων κειμένων και την κυριότερη άλλη εργασία σας εκτός από τη μετάφραση;.....	28
Διάγραμμα 5-8. Τα τελευταία δύο χρόνια, ποια είναι, κατά κύριο λόγο, η τακτικότητα της απασχόλησής σας, όσον αφορά τη μετάφραση βιβλίων, τη μετάφραση άλλων κειμένων και την κυριότερη άλλη εργασία σας εκτός από τη μετάφραση;.....	29
Διάγραμμα 5-9. Είδος επιχείρησης στην οποία, κατά κύριο λόγο, εργάστηκαν ή παρείχαν υπηρεσίες κατά την τελευταία 2ετία και θέση στην απασχόληση (Για τη μετάφραση βιβλίων).....	30
Διάγραμμα 5-10. Είδος επιχείρησης στην οποία, κατά κύριο λόγο, εργάστηκαν ή παρείχαν υπηρεσίες κατά την τελευταία 2ετία και θέση στην απασχόληση (Για τη μετάφραση κειμένων).....	30
Διάγραμμα 5-11. Είδος επιχείρησης στην οποία, κατά κύριο λόγο, εργάστηκαν ή παρείχαν υπηρεσίες κατά την τελευταία 2ετία και θέση στην απασχόληση. (Κυριότερη άλλη εργασία, εκτός της μετάφρασης).....	31
Διάγραμμα 5-12. Σταθερή συνεργασία με εκδοτικούς οίκους και κύρια εργασία.....	32
Διάγραμμα 5-13. Σταθερή συνεργασία με μεταφραστικά γραφεία και κύρια εργασία.....	33

6. Θέματα ασφαλιστικής κάλυψης

Διάγραμμα 6-1. Ασφαλιστικό ταμείο κύριας ασφάλισης στο οποίο υπάγονται	35
Διάγραμμα 6-2. Η ασφάλιση τους είναι απόρροια της επαγγελματικής τους απασχόλησης ως μεταφραστές και κύρια εργασία	36
Διάγραμμα 6-3. Όσον αφορά τα ασφαλιστικά/ συνταξιοδοτικά ζητήματα του κλάδου των μεταφραστών, ποια θεωρείτε ως τα σημαντικότερα προβλήματα; (αυθόρμητες αναφορές)	37

7. Θέματα σχέσεων με εκδότες και πνευματικών δικαιωμάτων

Διάγραμμα 7-1. Πώς έρχεστε σε επαφή με τους εκδότες/ εργοδότες σας για την έναρξη κάποιας συνεργασίας; ...	39
Διάγραμμα 7-2. Επαφή με τους εκδότες/ εργοδότες για την έναρξη κάποιας συνεργασίας και χρόνος ενασχόλησης επ' αμοιβή με τη μετάφραση	41
Διάγραμμα 7-3. Συνηθέστερος τρόπος υπολογισμού αμοιβής για τις μεταφράσεις βιβλίων, στο σημερινό καθεστώς εργασίας των μεταφραστών.	42
Διάγραμμα 7-4. Με ποιο τρόπο θα επιθυμούσατε να υπολογίζεται η αμοιβή σας για τις μεταφράσεις βιβλίων;	42
Διάγραμμα 7-5. Ποια θεωρείτε τα δύο σημαντικότερα κριτήρια για τον καθορισμό της αμοιβής σας, όσον αφορά τη μετάφραση βιβλίων;	43
Διάγραμμα 7-6. Σημαντικότερα κριτήρια για τον καθορισμό της αμοιβής όσον αφορά τη μετάφραση βιβλίων και γλωσσικοί συνδυασμοί	44
Διάγραμμα 7-7. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι είστε ενημερωμένοι σχετικά με το τι προβλέπει ο νόμος για τα πνευματικά δικαιώματα του μεταφραστή;.....	45
Διάγραμμα 7-8. Βαθμός ενημέρωσης (πολύ/ αρκετά) σχετικά με το τι προβλέπει ο νόμος για τα πνευματικά δικαιώματα του μεταφραστή ανά κατηγορίες ερωτώμενων.	47
Διάγραμμα 7-9. Βαθμός ενημέρωσης για το νόμο περί πνευματικών δικαιωμάτων και ηλικία.....	48
Διάγραμμα 7-10. Υπογράφετε συμβόλαιο με τους εκδότες των βιβλίων που μεταφράζετε;	48
Διάγραμμα 7-11. Υπογραφή συμβολαίων (πάντοτε/ τις περισσότερες φορές) με τους εκδότες με τους οποίους συνεργάζονται ανά κατηγορία ερωτώμενων.	50
Διάγραμμα 7-12. Πόσο συχνά υπάρχει πρόβλεψη στα συμβόλαια που υπογράφετε για καταβολή πνευματικών δικαιωμάτων από.....	51
Διάγραμμα 7-13. Πρόβλεψη καταβολής πνευματικών δικαιωμάτων (πάντοτε/ τις περισσότερες φορές) από τις πωλήσεις των βιβλίων ανά κατηγορία ερωτώμενων.	52
Διάγραμμα 7-14. Σε ποιο ύψος ανέρχεται, συνήθως, το ποσοστό των πνευματικών δικαιωμάτων που προβλέπεται στη σύμβασή σας για την α' έκδοση και τις επανεκδόσεις των βιβλίων που μεταφράζετε;.....	53
Διάγραμμα 7-15. Ύψος στο οποίο ανέρχεται, συνήθως, το ποσοστό των πνευματικών δικαιωμάτων που προβλέπεται στη σύμβαση για την α' έκδοση και ενασχόληση με τη συγγραφή	54
Διάγραμμα 7-16. Πόσο συχνά η εκκαθάριση των πνευματικών σας δικαιωμάτων γίνεται έτσι όπως προβλέπεται από τη σύμβαση που υπογράφετε;	55
Διάγραμμα 7-17. Συχνότητα με την οποία η εκκαθάριση των πνευματικών δικαιωμάτων γίνεται έτσι όπως προβλέπεται από τη σύμβαση και έτη ενασχόλησης με τη μετάφραση	55
Διάγραμμα 7-18. Συχνότητα με την οποία η εκκαθάριση των πνευματικών δικαιωμάτων γίνεται έτσι όπως προβλέπεται από τη σύμβαση και ενασχόληση με τη συγγραφή.....	56
Διάγραμμα 7-19. Αναφέρεται το όνομά σας στο εξώφυλλο του βιβλίου;.....	57
Διάγραμμα 7-20. Υποστήριξη από τον εκδότη όσον αφορά τις ακόλουθες εργασίες	57
Διάγραμμα 7-21. Συμμετέχετε σε συνεντεύξεις στα Μ.Μ.Ε., σε παρουσιάσεις ή εκθέσεις για τα βιβλία που έχετε μεταφράσει;.....	58
Διάγραμμα 7-22. Συμμετοχή σε συνεντεύξεις στα Μ.Μ.Ε., σε παρουσιάσεις ή εκθέσεις για τα βιβλία που έχουν μεταφράσει και έτη ενασχόλησης με τη μετάφραση.	58
Διάγραμμα 7-23. Στις μεταφράσεις σας αναλαμβάνετε και άλλες εργασίες όπως σύνταξη δελτίου τύπου, περίληψης, προλόγου, επιμέτρου, οπισθόφυλλου ή σημειώσεων;	59
Διάγραμμα 7-24. Συχνότητα ανάληψης επιπρόσθετων εργασιών (σύνταξη δελτίου τύπου, περίληψης, προλόγου, επιμέτρου, οπισθόφυλλου ή σημειώσεων) και συνολικός αριθμός βιβλίων.....	59
Διάγραμμα 7-25. Συχνότητα ανάληψης επιπρόσθετων εργασιών όπως σύνταξη δελτίου τύπου, περίληψης, προλόγου, επιμέτρου, οπισθόφυλλου ή σημειώσεων και κύρια εργασία.	60

Διάγραμμα 7-26. Ποιες από τις παρακάτω εργασίες έχετε αναλάβει με αμοιβή για τον εκδότη με τον οποίο συνεργάζεστε;	60
Διάγραμμα 7-27. Αναλαμβάνουν επιμέλεια εκδόσεων/ διορθώσεις για τον εκδότη με τον οποίο συνεργάζονται και κύρια εργασία	61

8. Βραβεία-Σύλλογοι-Ευρετήρια

Διάγραμμα 8-1. Είστε μέλος σε κάποιο επαγγελματικό σύλλογο, ως μεταφραστής/ στρια;	63
Διάγραμμα 8-2. Είστε εγγεγραμμένος σε ηλεκτρονικά ευρετήρια μεταφραστών και αν ναι σε ποια;	64
Διάγραμμα 8-3. Ποιος είναι ο τεχνολογικός εξοπλισμός του γραφείου σας;	65
Διάγραμμα 8-4. Τεχνολογικός εξοπλισμός και ηλικία	65
Διάγραμμα 8-5. Τεχνολογικός εξοπλισμός και κύρια εργασία	66

9. Προοπτικές επαγγέλματος-Απόψεις και προβλήματα

Διάγραμμα 9-1. Ποια πιστεύετε πως είναι η ζήτηση του επαγγέλματος του μεταφραστή στην αγορά εργασίας και οι προοπτικές του στην επόμενη πενταετία;	67
Διάγραμμα 9-2. Ποιοι γλωσσικοί συνδυασμοί πιστεύετε ότι θα έχουν τη μεγαλύτερη ζήτηση στο μέλλον;	68
Διάγραμμα 9-3. Ποια είναι τα τρία πράγματα που σας ικανοποιούν περισσότερο σε σχέση με την εργασία σας; (αυθόρμητες αναφορές).....	69
Διάγραμμα 9-4. Ποια είναι τα τρία σημαντικότερα προβλήματα του κλάδου των μεταφραστών; (αυθόρμητες αναφορές).....	70
Διάγραμμα 9-5. Ποιοι θεωρείτε ότι είναι εις θέση να κρίνουν και να αξιολογήσουν το έργο σας;.....	71
Διάγραμμα 9-6. Παρατηρήσεις-προτάσεις σχετικά με το επάγγελμα του μεταφραστή (αυθόρμητες απαντήσεις)..	71
Διάγραμμα 9-7. Κατηγορική ανάλυση κύριων συνιστωσών.....	75